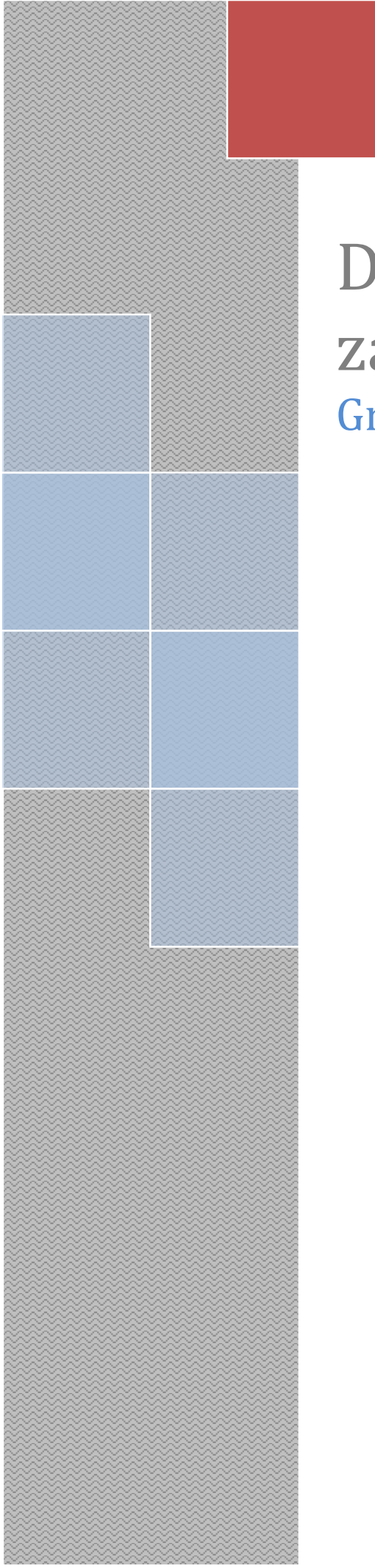

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Olecko

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Dane demograficzne	5
Metryka Gminy	7
Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	7
Przemoc w rodzinie	9
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	10
Działalność podkomisji interwencyjno-motywującej	11
Rynek alkoholowy	12
Skala problemów społecznych	13
Nadużywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych	13
Przestępczość	14
Przemoc w rodzinie	18
Zasoby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	19
Oddziaływania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży	19
Szkolenia dla pracowników OPS, KRPA, ZI, Świetlic	21
Punkt Konsultacyjno-informacyjny przeciw przemocy w rodzinie	22
Punkt Konsultacyjno-terapeutyczny	23
Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	24
Grupa badana	24
Cel badania	27
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców	28
Rynek pracy i problem bezrobocia	30

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne	35
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze.....	48
Przekonania dotyczące wychowania dzieci	54
Zjawisko przemocy w rodzinie.....	56
Badania sprzedawców napojów alkoholowych	67
Grupa badana.....	67
Cel badania.....	68
Wyniki badań.....	68
Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	78
Metodologia.....	78
Cel badania.....	78
Charakterystyka grupy badanej.....	79
Wyniki.....	86
Substancje psychoaktywne: Alkohol.....	86
Substancje psychoaktywne: Papierosy	93
Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze	98
Postawy wobec substancji psychoaktywnych.....	103
Przemoc w szkole.....	110
Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc.....	112
Hazard.....	120
Wnioski i rekomendacje.....	123
Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej:	130
Czynniki ryzyka.....	130
Czynniki chroniące.....	131

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2017 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzecią, a także postawami społecznymi wobec tychże zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w gminie Olecko wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy
- 2) dzieci i młodzież szkolna
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

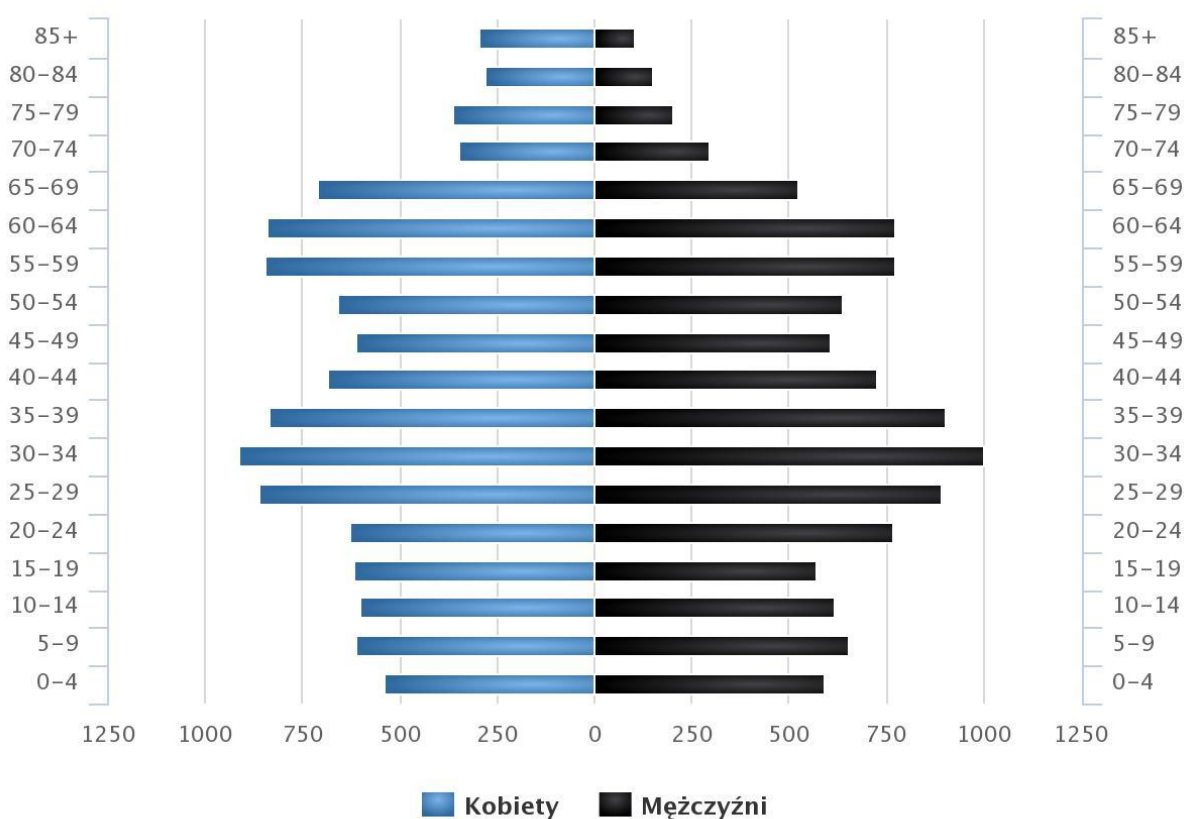
Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane na temat funkcjonowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komendy Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Punktu Konsultacyjno-Terapeutycznego.

DANE DEMOGRAFICZNE

Gmina Olecko ma 22 037 mieszkańców, z czego 51,0% stanowią kobiety, a 49,0% mężczyźni. W latach 2002-2016 liczba mieszkańców wzrosła o 3,5%. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,5 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Olecko, 2016

(Źródło: GUS)

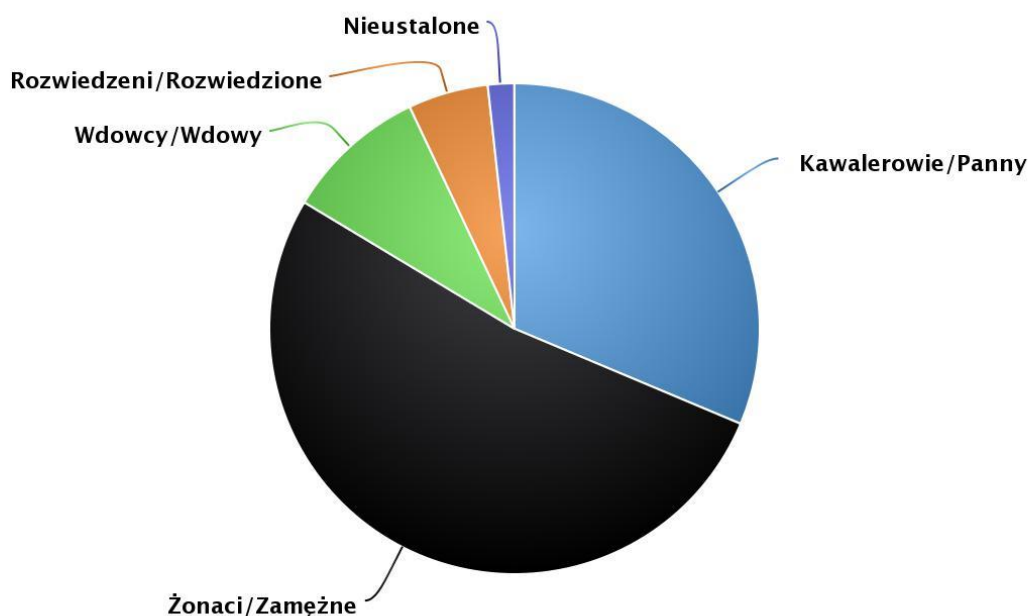
www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy gminy Olecko zawarli w 2016 roku 120 małżeństw, co odpowiada 5,4 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

31,3% mieszkańców gminy Olecko jest stanu wolnego, 52,3% żyje w małżeństwie, 5,3% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,4% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Olecko

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

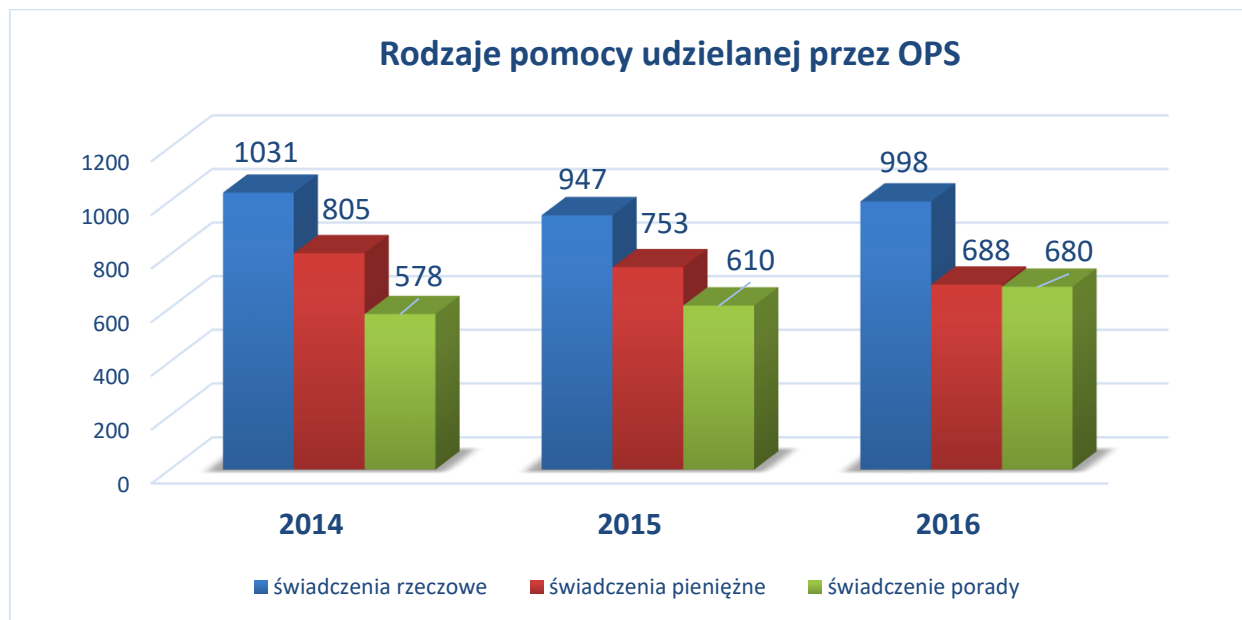
www.polskawliczbach.pl

METRYKA GMINY

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Liczba rodzin ogółem	1069	997	955
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	69	35	37

Powody przyznawania pomocy społecznej

(liczba osób)

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Niepełnosprawność	109	109	111
Bezrobocie	541	507	451
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	97	97	139
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	64	75	84
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	426	438	434
Alkoholizm	8	28	32
Inne	519	166	169
Ogółem	1764	1420	1420

PRZEMOC W RODZINIE

Procedura Niebieskich Kart

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Sporządzono wniosków ogółem	94	91	65
Skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej	5	8	2
Placówek Służby Zdrowia	1	4	0
Komenda Powiatowa Policji	87	78	61
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	1	1	2

DZIAŁALNOŚĆ
GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

<i>GKRPA</i>			
	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Posiedzenia GKRPA (ogółem)	13	9	9
Posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej	15	14	12
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym:	43	34	25
dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	6	7	0
dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży	97	68	0
Przeprowadzone rozmowy	87	76	57

DZIAŁALNOŚĆ
PODKOMISJI INTERWENCYJNO-MOTYWUJĄCEJ

Podkomisja interwencyjno-motywuująca

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Wnioski o leczenie odwykowe	61	59	37
Obecnie rozpoczętych spraw	-	-	-
Zlecenia przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	-	-	29
Wnioski do Sądów w sprawie obowiązku leczenia odwykowe	20	32	29

- Ilość podmiotów gospodarczych prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia poza miejscem sprzedaży (ogółem: 66):
 - do 4,5%: **42**
 - od 4,5% do 18%: **41**
 - powyżej 18%: **41**
- Ilość podmiotów gospodarczych prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży:
 - do 4,5%: **22**
 - od 4,5% do 18%: **8**
 - powyżej 18%: **15**

SKALA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

NADUŻYWANIE ALKOHOLU I INNYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

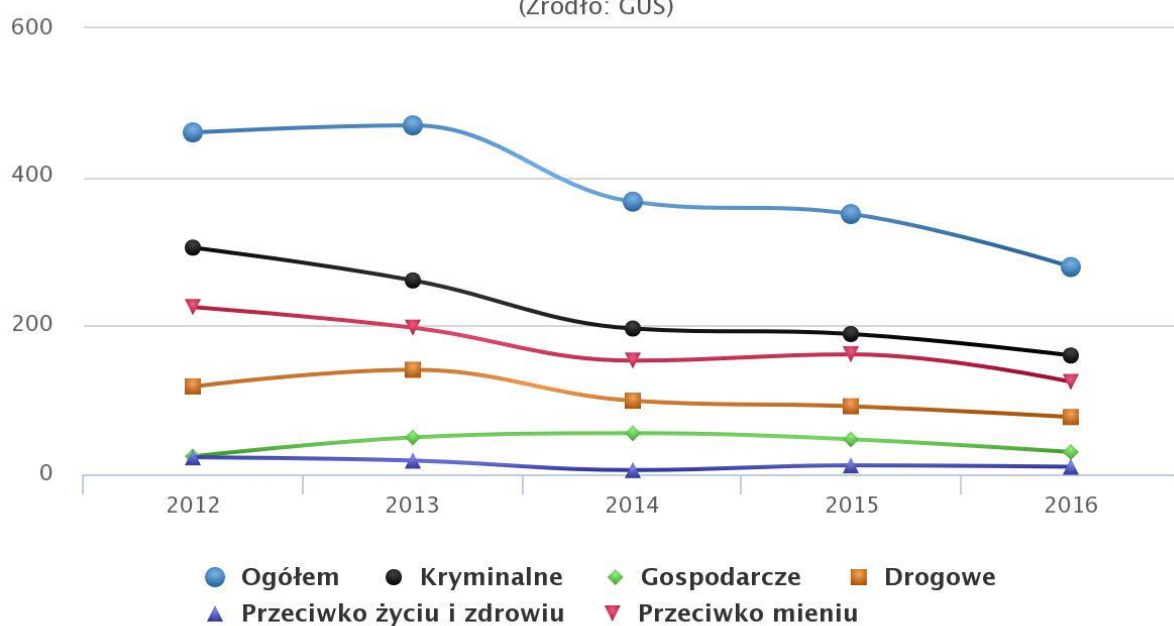
	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	-		
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu	35	32	25
Zakłócanie porządku publicznego pod wpływem alkoholu	10	30	84
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	5	5	3
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	3	5	1
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	48	56	73

PRZESTĘPCZOŚĆ

Dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące przestępstw na terenie powiatu, a następnie oszacowanie wyłącznie dla gminy Olecko dokonane przez portal www.polskawliczbach.pl, sugerują od 2012 roku generalny spadek przestępstw.

Przestępstwa stwierdzone (oszacowanie) w gminie Olecko w latach 2012 – 2016

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Przestępstwa na terenie gminy

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Kradzież z włamaniem	65	51	64
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	11	6	6
Pobicie	7	8	6
Uszkodzenie mienia	20	16	16
Kradzież mienia	92	58	34

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych:

a. 2014 np.:

- Znęcanie się nad rodziną: -
- Groźba karalna: -
- Rozpijanie małoletniego: -
- Uchylanie się od płaceni alimentów: **3 / 2 / 3**
- Inne: -

b. 2015 np.:

- Znęcanie się nad rodziną: **7 / 3 / 7**
- Groźba karalna: **2 / 1 / 2**
- Rozpijanie małoletniego: **0 / 0 / 0**
- Uchylanie się od płacenia alimentów: **1 / 0 / 1**
- Inne: -

c. 2016 np.:

- Znęcanie się nad rodziną: **5 / 4 / 5**
- Groźba karalna: **3 / 2 / 3**
- Rozpijanie małoletniego: **0 / 0 / 0**
- Uchylanie się od płacenia alimentów: **1 / 0 / 1**
- Inne: -

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową:

a. 2014 np.:

- Liczba interwencji: **bd**
- Dotyczące przemocy w rodzinie: **85**
- Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem: **94**), w tym:
 - I. Kobiety: **77**
 - II. Mężczyźni: **5**
 - III. Nieletni: **8**
- Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem: **85**, w tym:
 - I. Kobiety: **1**
 - II. Mężczyźni: **84**
- Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem: **69**).

b. 2015 np.:

- Liczba interwencji: **bd**
- Dotyczące przemocy w rodzinie: **77**
- Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem: **82**), w tym:
 - I. Kobiety: **70**
 - II. Mężczyźni: **7**
 - III. Nieletni: **5**
- Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem: **78**), w tym:
 - I. Kobiety: **2**
 - II. Mężczyźni: **76**
- Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem: **65**)

c. 2016 np.:

- Liczba interwencji: **bd**
- Dotyczące przemocy w rodzinie: **57**
- Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem: **61**), w tym:
 - I. Kobiety: **54**
 - II. Mężczyźni: **4**
 - III. Nieletni: **3**
- Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem: **56**), w tym:
 - I. Kobiety: **2**
 - II. Mężczyźni: **54**
- Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem: **49**).

PRZEMOC W RODZINIE

Procedura Niebieskich Kart

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Sporządzono wniosków ogółem	17	17	10
Skierowanych do OPS	17	17	8
Skierowanych do KRPA	12	13	8
Sądów i prokuratury	4	5	5
Innych instytucji i organizacji	0	0	1

ZASOBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

a. rok 2014:

- realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z elementami profilaktyki jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego (ilość dzieci objętych wsparciem: 130);
- wypoczynek letni i zimowy uwzględniający zajęcia profilaktyczne (ilość dzieci objętych wsparciem: 171);
- realizacja zajęć opiekuńczo-wychowawczych z elementami socjoterapii na terenie trzech placówek oświatowych (tj. Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach, Zespół Szkół w Olecku, Zespół Szkół w Judzikach) ilość dzieci objętych wsparciem z rodzin zagrożonych dysfunkcją, głównie zamieszkujących na osiedlach pochodzących z PGR (ilość dzieci objętych wsparciem: 75);
- działalność placówek wsparcia dziennego - 2 świetlice opiekuńczo-wychowawcze - ilość dzieci objętych wsparciem (ilość dzieci objętych wsparciem: 40);
- organizacja i zagospodarowanie czasu wolnego z elementami profilaktyki dla dzieci i młodzieży z Gminy Olecko, zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez działania pedagogów ulicznych (ilość dzieci objętych wsparciem: 35).

b. rok 2015:

- realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z elementami profilaktyki jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego (ilość dzieci objętych wsparciem: 95);
- wypoczynek letni i zimowy uwzględniający zajęcia profilaktyczne (ilość dzieci objętych wsparciem: 165);
- realizacja zajęć opiekuńczo-wychowawczych z elementami socjoterapii na terenie trzech placówek oświatowych (tj. Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach, Zespół Szkół w Olecku, Zespół Szkół w Judzikach) (ilość dzieci objętych wsparciem z rodzin zagrożonych dysfunkcją, głównie zamieszkujących na osiedlach pochodzących z PGR: 75);

- działalność placówek wsparcia dziennego - 2 świetlice opiekuńczo-wychowawcze (ilość dzieci objętych wsparciem: 40);
- organizacja i zagospodarowanie czasu wolnego z elementami profilaktyki dla dzieci i młodzieży z Gminy Olecko, zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez działania pedagogów ulicznych (streetworking) (ilość dzieci objętych wsparciem: 30).

c. rok 2016:

- realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z elementami profilaktyki jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego (ilość dzieci objętych wsparciem: 199);
- wypoczynek letni i zimowy uwzględniający zajęcia profilaktyczne (ilość dzieci objętych wsparciem: 186);
- realizacja zajęć opiekuńczo-wychowawczych z elementami socjoterapii na terenie trzech placówek oświatowych (tj. Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach, Zespół Szkół w Olecku, Zespół Szkół w Judzikach) (ilość dzieci objętych wsparciem z rodzin zagrożonych dysfunkcją, głównie zamieszkujących na osiedlach po dawnych PGR: 81);
- działalność placówek wsparcia dziennego - 2 świetlice opiekuńczo-wychowawcze (ilość dzieci objętych wsparciem: 51);
- organizacja i zagospodarowanie czasu wolnego z elementami profilaktyki dla dzieci i młodzieży z Gminy Olecko, zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez działania pedagogów ulicznych (streetworking) (ilość dzieci objętych wsparciem: 30).

Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży, na przykład:

- **rok 2014:**
 - Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób: 45);
 - Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób: 205).

- **rok 2015:**
 - Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób: 15)
 - Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób: 277)
- **rok 2016:**
 - Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób: 90);
 - Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób: 179).

SZKOLENIA DLA PRACOWNIKÓW OPS, KRPA, ZI, ŚWIETLIC

- Szkolenia w których uczestniczyli pracownicy KRPA, MOPS, Świetlice, itp.:
 - **2014** - szkolenia: 32
 - **2015** – szkolenia: 77
 - **2016** – szkolenia: 42
- Świetlice:
 - ilość placówek: 5
 - liczba dzieci objętych działaniem świetlic: 115
 - liczba wychowawców: 9
- Grupy samopomocowe – ilość:
 - AA (dla uzależnionych): 2
 - Al-Anon (dla współuzależnionych): 1

PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY PRZECIW PRZEMOCY W RODZINIE

- **rok 2014:**
 - liczba rodzin korzystających z pomocy punktu: 168
 - rodziny z problemem alkoholowym: 96
- **rok 2015:**
 - liczba rodzin korzystających z pomocy punktu: 139
 - rodziny z problemem alkoholowym: 79
- **rok 2016:**
 - liczba rodzin korzystających z pomocy punktu: 149
 - rodziny z problemem alkoholowym: 88

PUNKT KONSULTACYJNO-TERAPEUTYCZNY

Punkt Konsultacyjno-Terapeutyczny - zakres działań i wykształcenie osób zatrudnionych:

- 1) **Psycholog**, certyfikowany specjalista psychoterapii uzależnień - udzielanie konsultacji specjalistycznych psychologa w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Olecku, prowadzenie treningów terapeutycznych;
- 2) **Specjalista ds. przemocy**, certyfikowany instruktor terapii uzależnień -pełnienie dyżurów w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Olecku, prowadzenie grupy wsparcia dla ofiar przemocy, prowadzenie treningów terapeutycznych;
- 3) **Prawnik** - pełnienie dyżurów i udzielanie porad prawnych w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Olecku.

Ponadto na zlecenie Gminy Olecko NZOZ – Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia Danuta Klejmont realizuje zadanie, polegające na zapewnieniu dostępu do bezpłatnej i kompleksowej terapii uzależnienia i współuzależnienia.

Zadanie to jest realizowane poprzez:

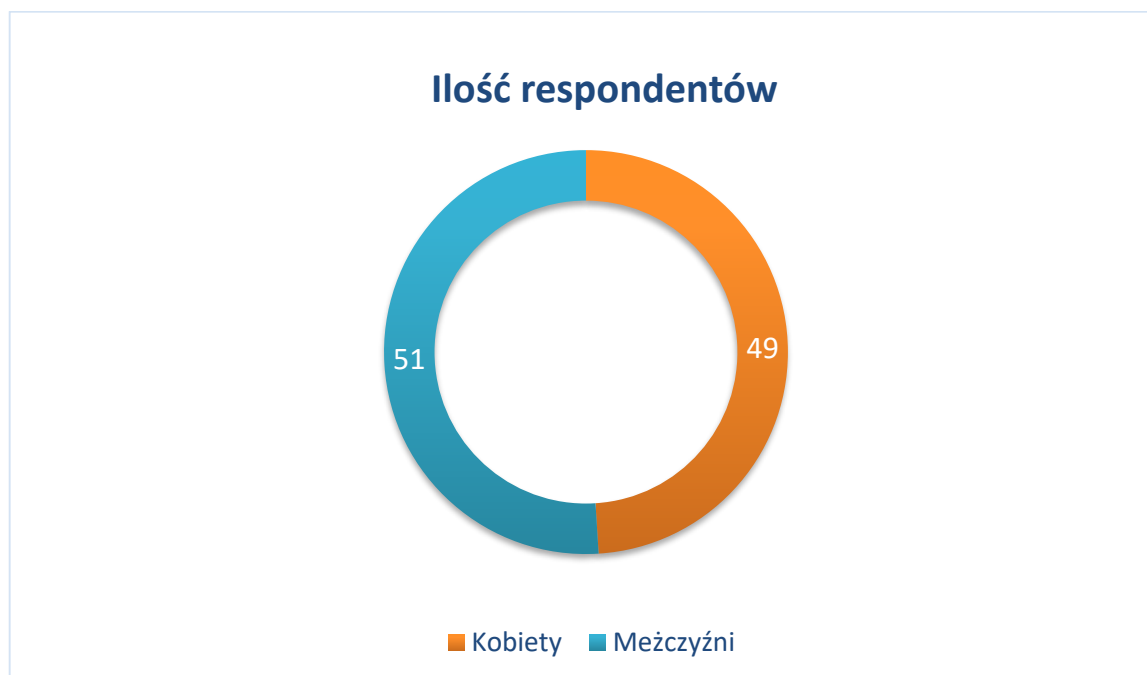
- a) prowadzenie zajęć terapii pogłębionej dla pacjentów uzależnionych od alkoholu i narkotyków;
- b) prowadzenie treningów terapeutycznych dla pacjentów uzależnionych od alkoholu, narkotyków i współuzależnionych;
- c) prowadzenie psychoterapii indywidualnej dla pacjentów uzależnionych od alkoholu i narkotyków, współuzależnionych (w tym opiekunów, rodziców nieletnich dzieci) i psychoterapia Dorosłych Dzieci Alkoholików – DDA.

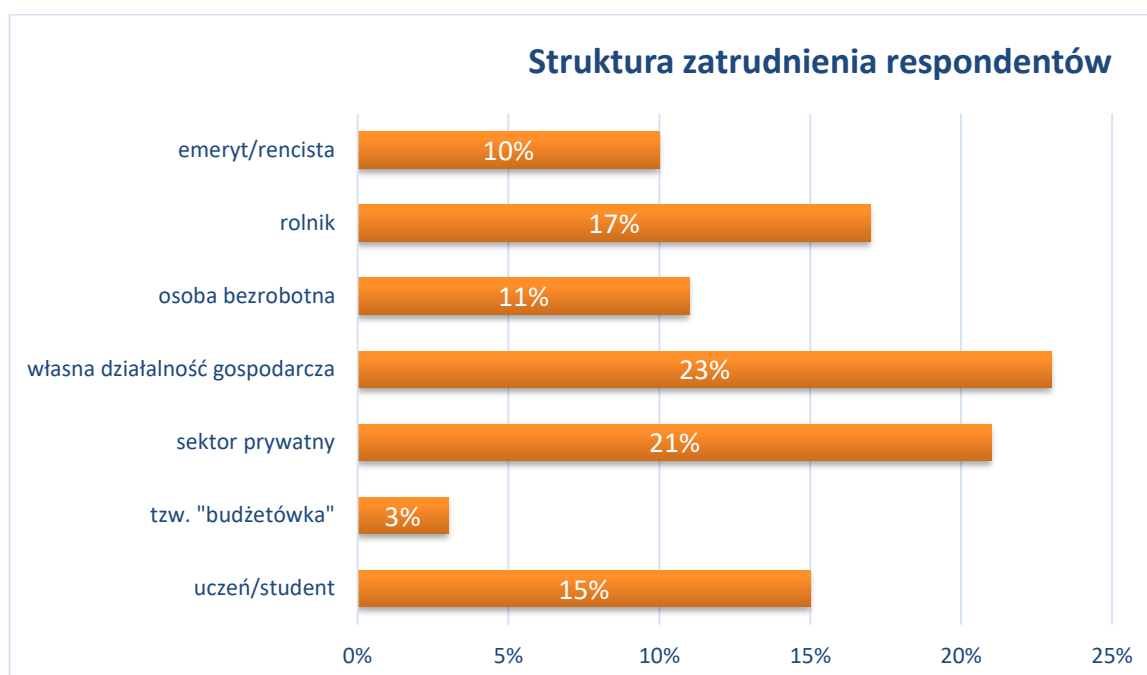
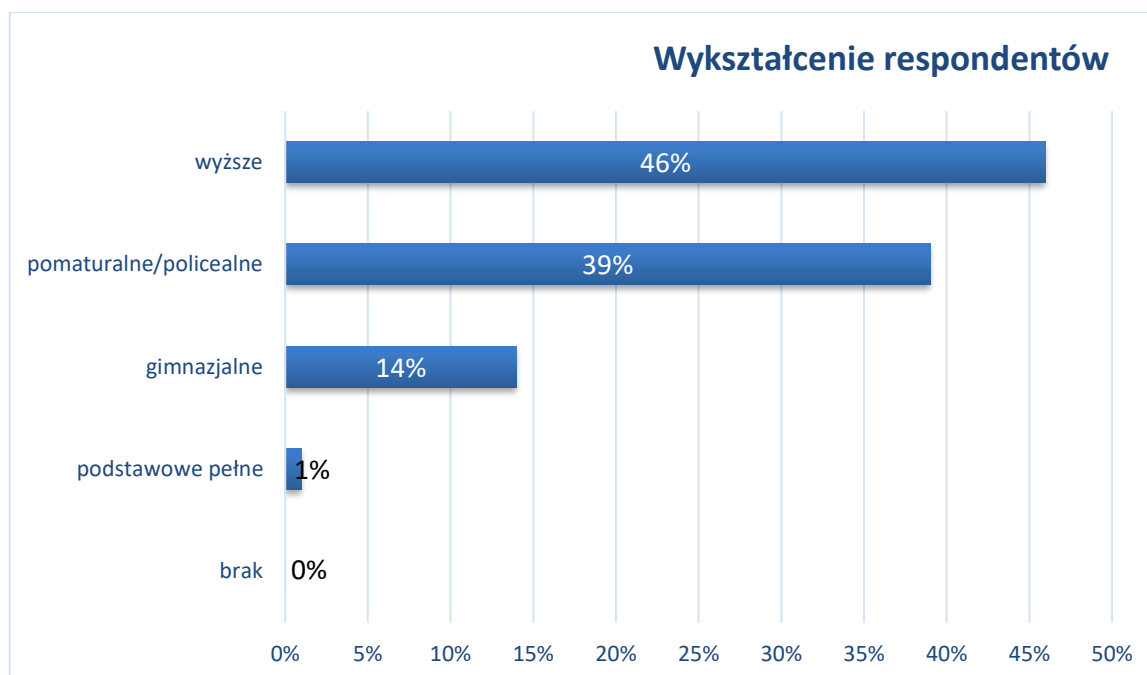
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

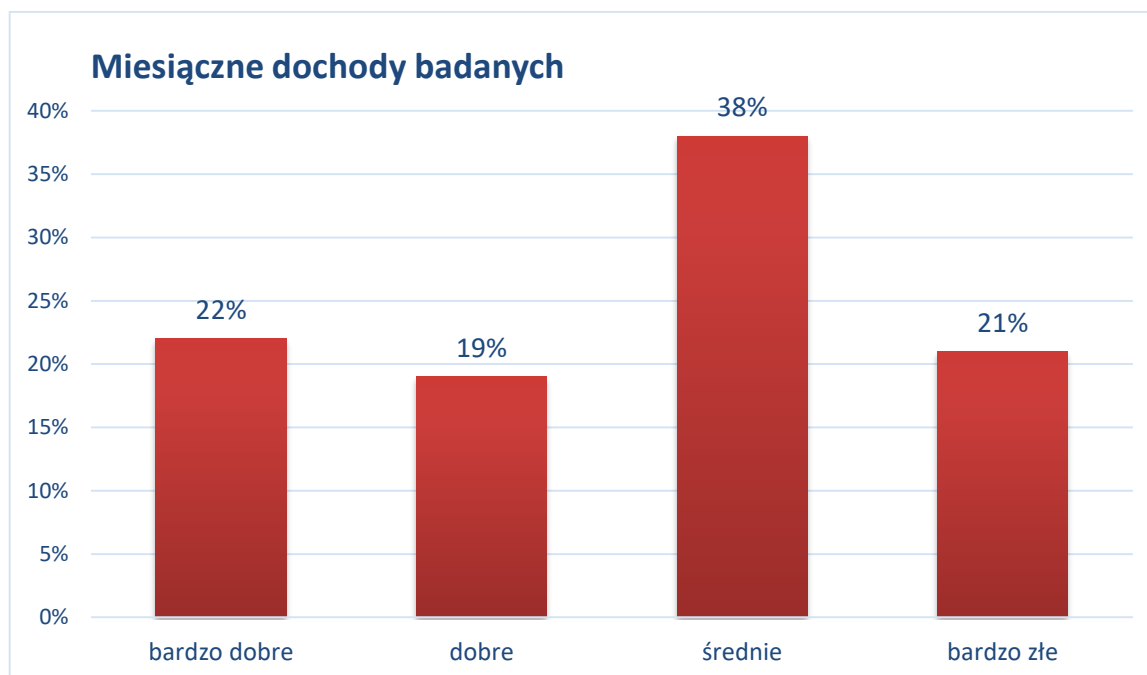
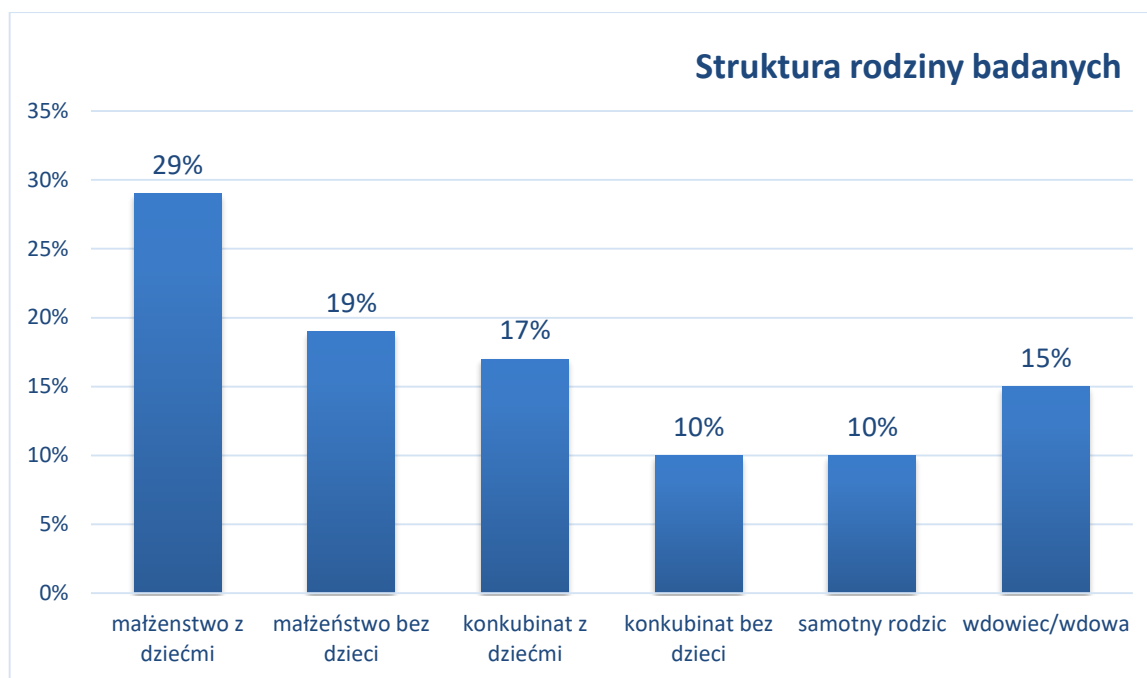
GRUPA BADANA

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówek i obejmowały mieszkańców gminy Olecko, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowali o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 100 osób, w tym 51 mężczyźn oraz 49 kobiet. Średnia wieku respondentów wyniosła 38 lat.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym
- problemy bezrobocia i lokalnego rynku pracy
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Olecko.

<i>Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców</i>				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	0%	0%	0%	100%
Zanieczyszczenie wody	3%	95%	2%	0%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	0%	3%	95%	2%
Bezrobocie	90%	3%	5%	2%
Bieda, ubóstwo	78%	1%	3%	17%
Bezdomność	9%	14%	2%	74%
Wzrost przestępczości	0%	71%	21%	8%
Kryzys rodziny	10%	10%	78%	2%
Kryzys norm moralnych	49%	8%	28%	15%

Do najpoważniejszych problemów społecznych w opinii mieszkańców można uznać: **bezrobocie – łącznie 93%¹** oraz **biedę i ubóstwo - łącznie 79%**. Do najmniej poważniejszych należy przede wszystkim problem związany z zanieczyszczeniem powietrza (100%).

¹ Sumy odpowiedzi: *bardzo istotny i raczej istotny*.

RYNEK PRACY I PROBLEM BEZROBOCIA

Zatrudnienie w Polsce wzrasta od trzech lat, a bezrobocie spada i jest najniższe od 25 lat. Tymczasem dynamika wzrostu płac jest umiarkowana, nie przyspiesza, a w czwartym kwartale 2016 r. wręcz się obniżyła. Według aktualnych danych Eurostatu bezrobocie w Polsce spadło do poziomu 4,8%. Tylko pięć krajów ma niższą wartość tego wskaźnika. Wyższy jest m.in. w Holandii (5,1 proc.), Danii (5,7 proc.) czy Szwecji (6,6 proc.). Według GUSu współczynnik aktywności zawodowej w II kwartale 2017 roku w Polsce wyniósł 56,7% – informuje Główny Urząd Statystyczny.

*W gminie Olecko **na 1000 mieszkańców pracuje 266 osób**. 49,5% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 50,5% mężczyźni.*

***Bezrobocie rejestrowane** w gminie Olecko wynosiło w 2016 roku 14,2% (16,4% wśród kobiet i 12,4% wśród mężczyzn).*

***Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto** w gminie Olecko wynosi 3 430,34 PLN, co odpowiada 80.00% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.*

***Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców** gminy Olecko 937 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 1 456 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 519.*

29,7% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Olecko pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 32,5% w przemyśle i budownictwie, a 9,0% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

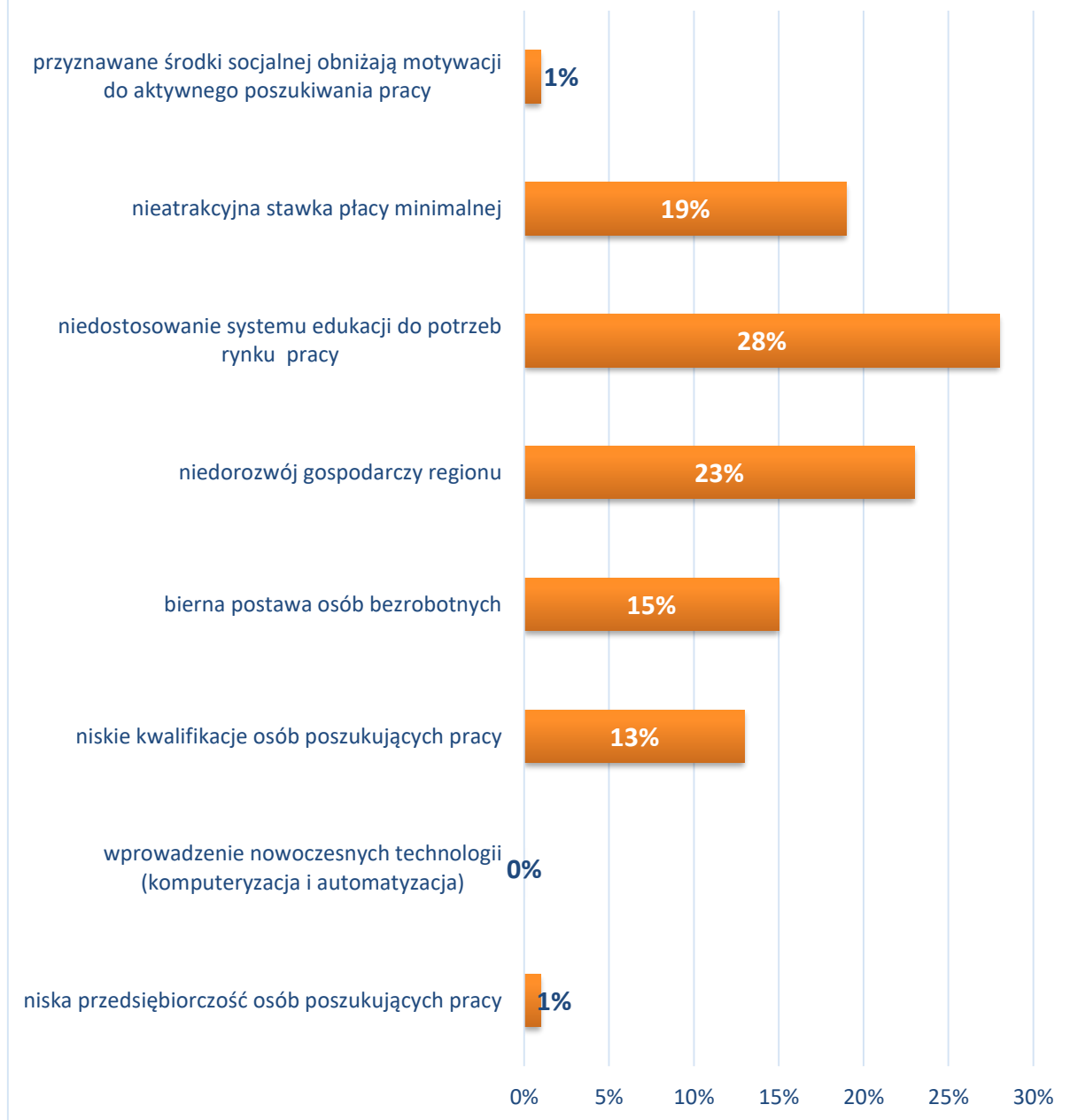
Pierwsze pytanie, które odnosiło się do lokalnego rynku pracy, dotyczyło opinii badanych na temat **przyczyn bezrobocia w regionie**. Respondenci jego głównych przyczyn upatrują w²:

- niedostosowaniu systemu edukacji do potrzeb rynku pracy – 28%;
- niedorozwoju gospodarczego regionu - 23%;
- nieatrakcyjnej stawce płacy minimalnej - 19%.

Problemami z kolei nie wydają się wprowadzanie nowoczesnych technologii (0%) i niska przedsiębiorczość osób poszukujących pracy (1%).

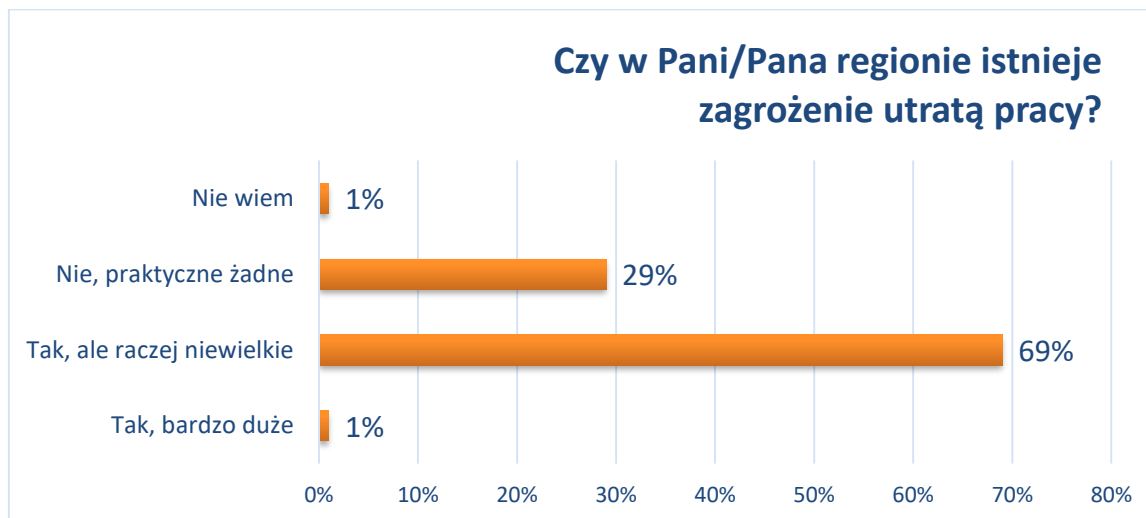
² Kafeteria pytania umożliwiała respondentom udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi.

Co Pani/Pana zdaniem jest przyczyną bezrobocia w regionie?

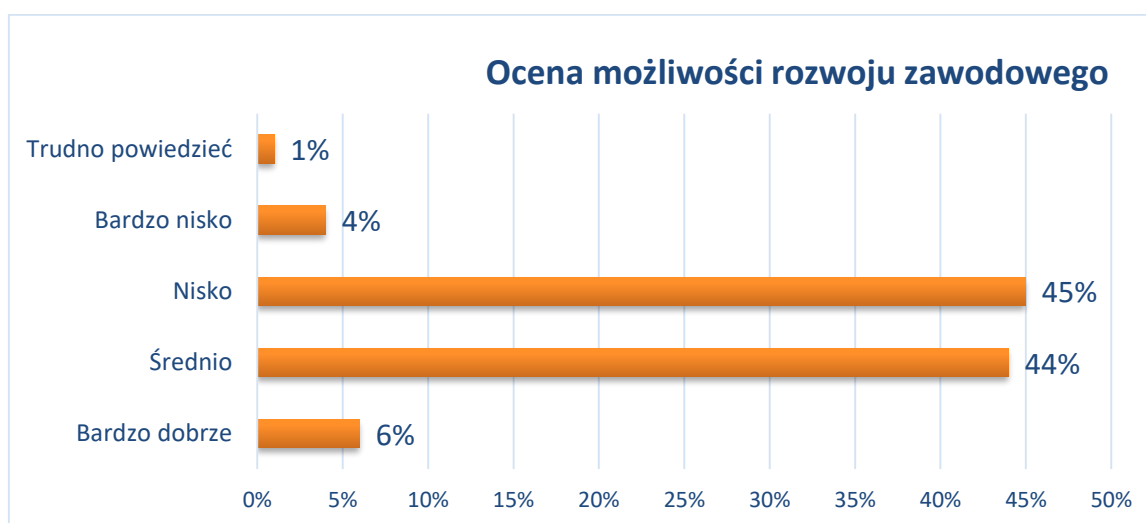

W perspektywie warunków zatrudnienia na lokalnym rynku pracy respondenci zostali zapytani, czy w ich odczuciu istnieje **zagrożenie utratą pracy**. Należy przyjąć, że odpowiedzi nie wskazują na średnie poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia.

69% badanych zadeklarowało, że prawdopodobieństwo utraty pracy jest, ale raczej niewielkie, a tylko 29%, że jest praktycznie żadne.

Następne pytanie odnosiło się do **opinii badanych na temat możliwości rozwoju zawodowego, jaki istnieje na lokalnym rynku pracy**. Poniższe wyniki pokazują, że **mieszkańcy oceniają swoje szanse na rozwój zawodowy przede wszystkim jako: niskie (45%) oraz średnie (44%)**. Tylko 6% badanych wskazało odpowiedź: „bardzo dobrze”, co raczej sugeruje, że niewielka liczba z nich postrzega lokalny rynek zawodowy jako atrakcyjny w kontekście szans na poszerzanie swoich kompetencji oraz umiejętności zawodowych.

Dorośli mieszkańcy gminy Olecko zostali także zapytanie o ich opinię na temat, **które kategorie osób i grup najbardziej odczuwają skutki problemów społecznych występujących w gminie**. Ich odpowiedzi przedstawiają się następująco:

Osoby i rodziny dotknięte bezrobociem	97%	Osoby i rodziny dotknięte ubóstwem.	4%
Rodziny wielodzietne i niepełne.	3%	Rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy domowej.	37%
Rodziny z osobami niepełnosprawnymi.	6%	Dzieci z rodzin ubogich.	37%
Osoby bezdomne.	22%	Samotne kobiety w ciąży i matki/ojcowie.	24%
Dzieci i młodzież z ograniczonym dostępem do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	13%	Osoby i rodziny dotknięte skutkami powodzi i innych klęsk żywiołowych.	22%

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie³.

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w piciu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol⁴.*

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

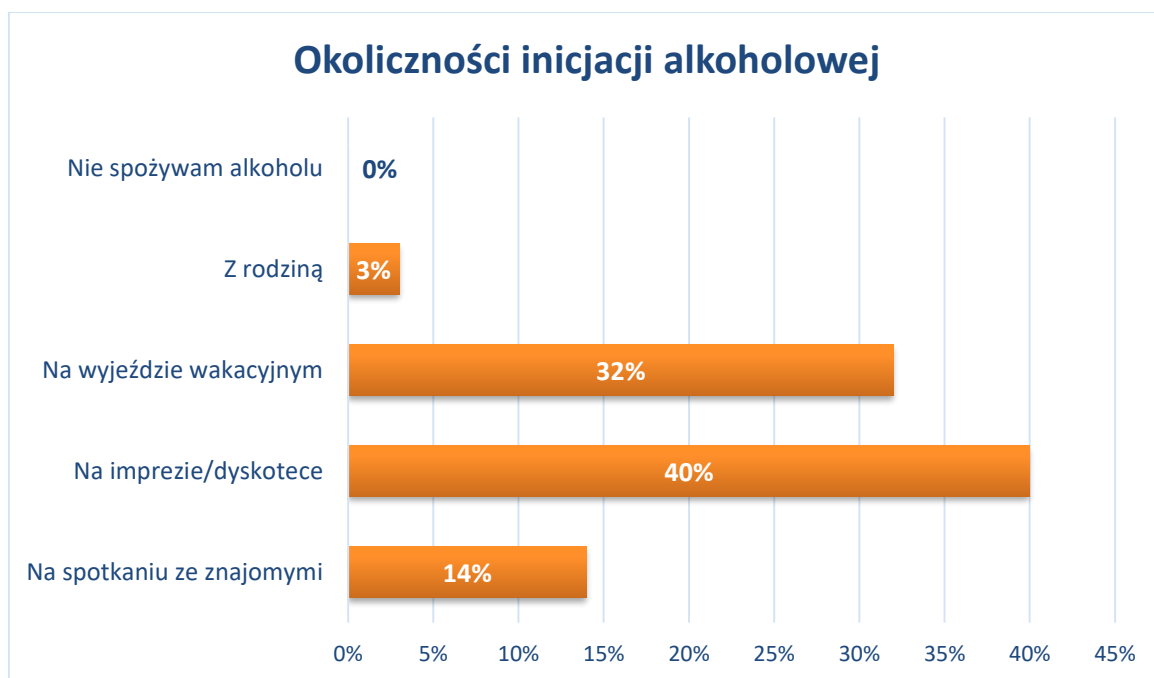
Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 19.07.2017)

⁴ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 21.07.2017).

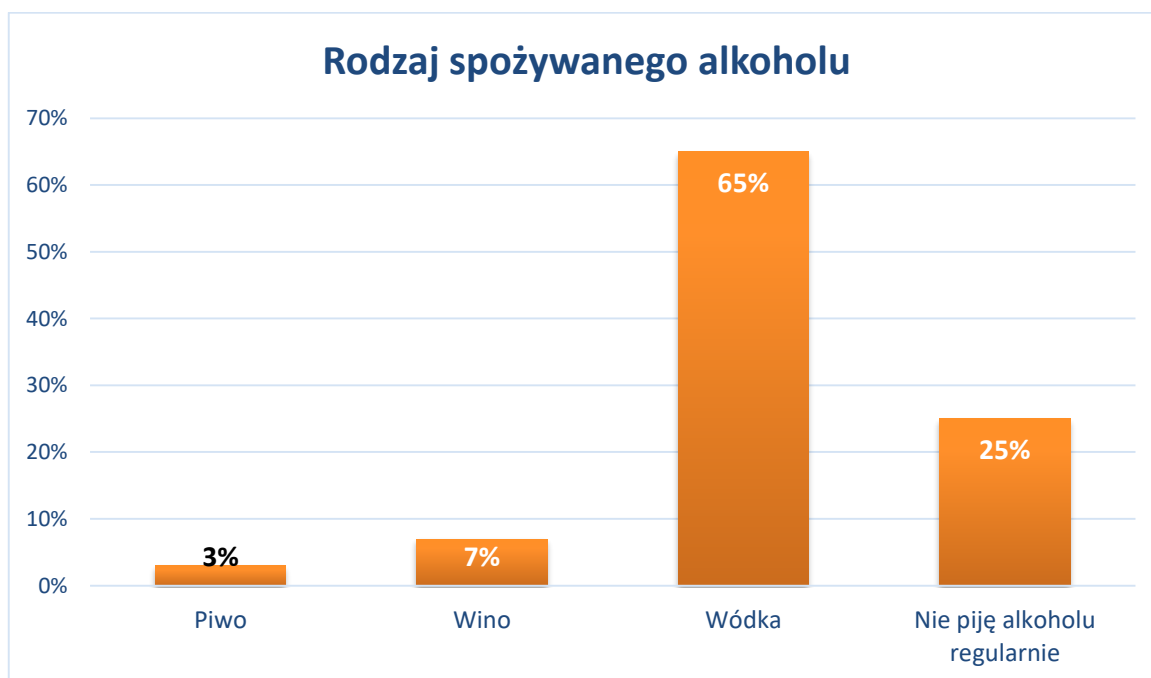
Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. 49% mieszkańców swoje pierwsze próby spożywania alkoholu deklaruje na wiek między 13 a 15 rokiem życia, a kolejne 38% wskazuje na jeszcze wcześniejszy okres rozwoju, czyli między 9 a 12 rokiem życia. Warte zwrócenia uwagi jest fakt, że żaden z badanych nie zadeklarował pierwszej próby napicia się alkoholu, będąc już pełnoletnim. 11% mieszkańców odpowiedziało, że nigdy nie próbowało alkoholu.

Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej wśród mieszkańców była impreza/dyskoteka – **40%** oraz **wyjazd wakacyjny – 32%**.

W następnej kolejności zapytaliśmy mieszkańców gminy Olecko o rodzaj **najczęściej spożywanego przez nich alkoholu**. Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią jest wódka (65%), potem wino (7%) oraz piwo (3%). Pozostałych 25% badanych deklaruje, że nie spożywa alkoholu regularnie.

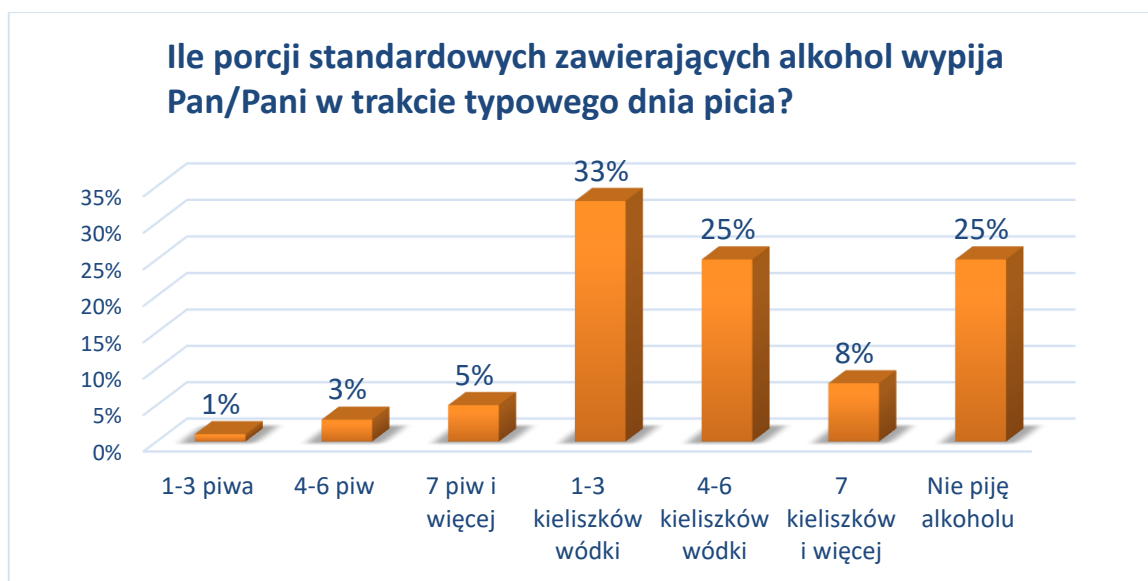

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. 25% respondentów to osoby deklarujące **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że pije alkohol kilka razy w tygodniu (26%); kilka razy w roku (25%); kilka razy w miesiącu (20%). Z kolei 4% badanych przyznaje się do picia napojów alkoholowych kilka razy w tygodniu. Żaden z badanych nie wskazał, że spożywa alkohol codziennie. Wobec tego, można podsumować ten wynik stwierdzeniem, że **większość mieszkańców ma raczej liberalne podejście do spożywania alkoholu**.

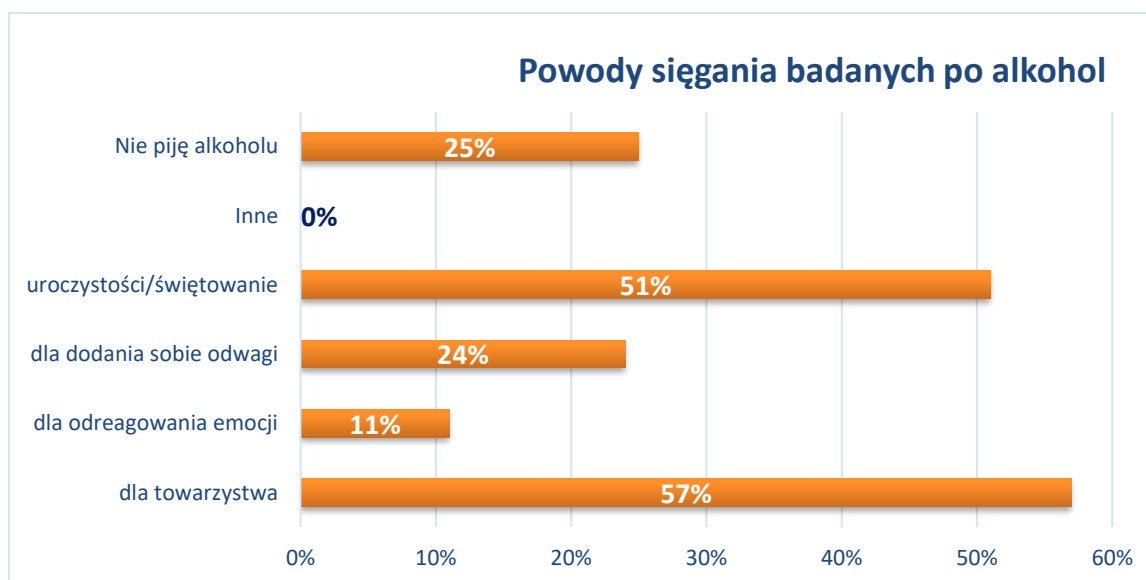

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Aczkolwiek mieszkańcy nie spożywają często alkoholu, to w sytuacjach, w których do tego dochodzi, jego ilości są spore. **Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1 – 3 kieliszków wódki (33%) i 4-6 kieliszków wódki (25%).** Tylko 8% osób zadeklarowało spożywanie 7 kieliszków i więcej oraz, a 5% picie więcej niż 7 piw.

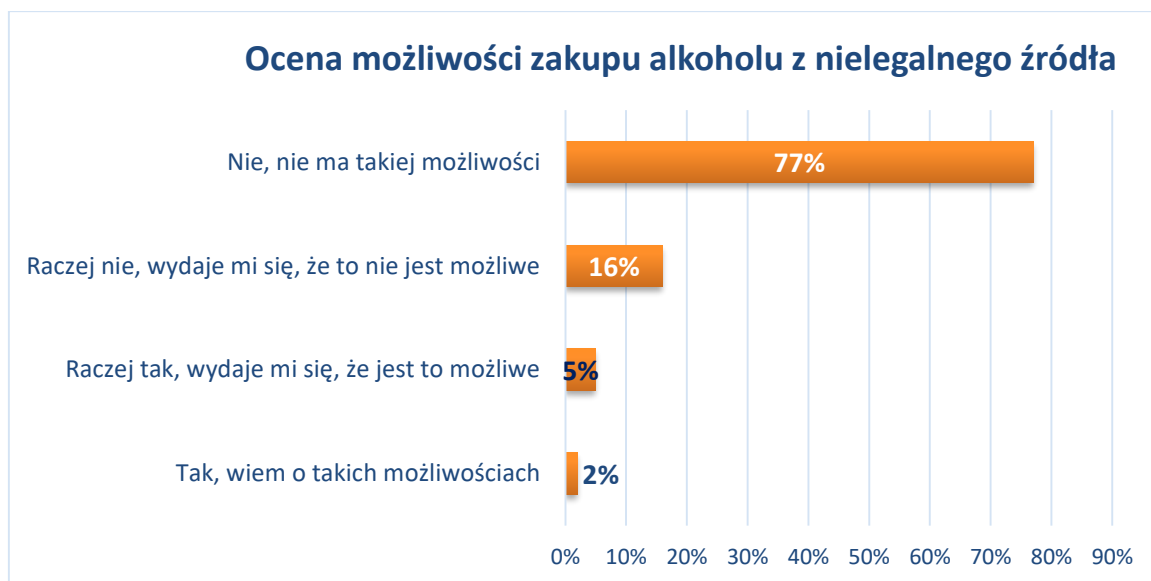

Nie tylko ilości oraz częstotliwość spożywanego alkoholu jest, ale także powody po jego sięganie przez dorosłych są istotne dla oceny ich postaw. Do najczęściej wskazywanych okazji i motywów sięgania po alkohol mieszkańcy wskazują kolejno: **dla towarzystwa – 57%**; **uroczystości/świętowanie – 51%**; **dodania sobie odwagi – 24%**; **dla odreagowania emocji – 11%**. Pierwsze dwie okazje wydają się dość powszechne dla spożywania alkoholu. **25% badanych nie pije alkoholu.**

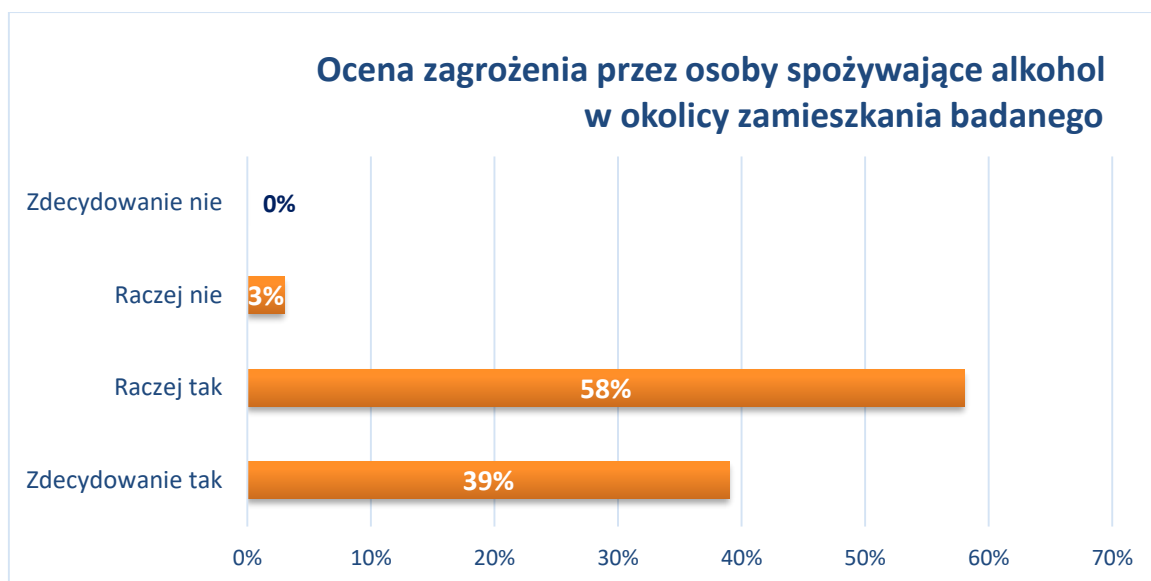

Kolejne cztery pytania nawiązują pośrednio do **poziomu poczucia bezpieczeństwa badanych mieszkańców i ich oceny dynamiki problemów alkoholowych w lokalnej społeczności.**

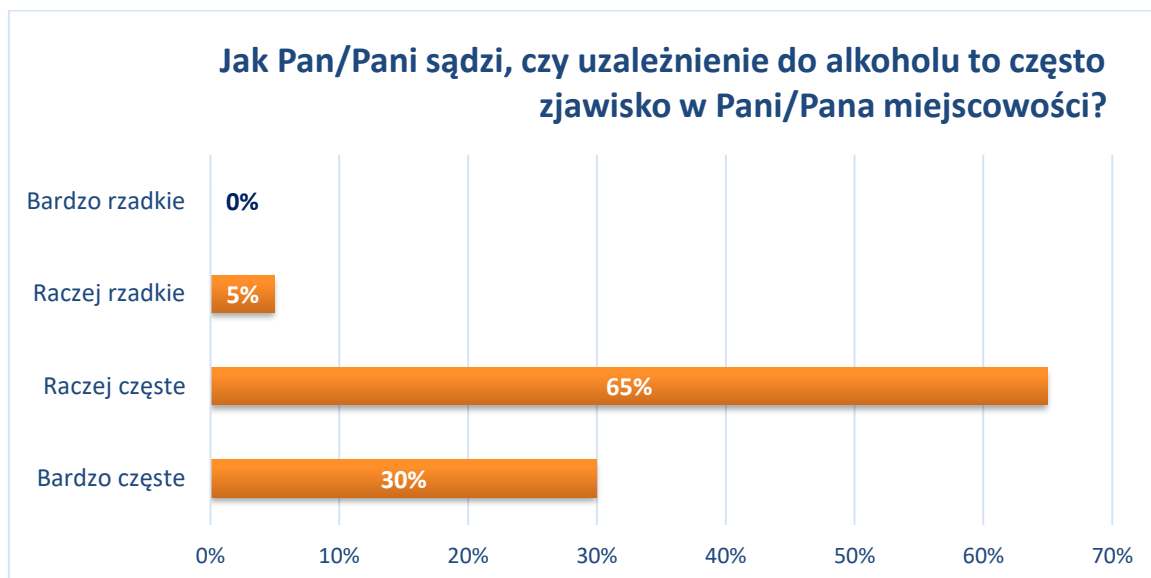
Pierwsze pytanie nawiązywało do **możliwości zakupu alkoholu z nielegalnego źródła.** W sporej części – 77% - badani zadeklarowali jednoznacznie, że nie ma takiej możliwości. Nie jest tego pewnych już tylko 16%, a 2% wskazuje, że ma wiedzę o tym, w gdzie nabyć alkohol podobnego pochodzenia.

Kolejne pytanie dotyczyło oceny respondentów poziomu zagrożenia, jaki stanowi osoby spożywające alkohol w miejscu ich zamieszkania. Łącznie **97%** odpowiedzi wskazuje, że mieszkańcy **odczuwają spory dyskomfort** w wyniku spożywania alkoholu przez innych np. w lokalnych parkach, czy w okolicach sklepów alkoholowych. Co więcej, **47% spośród 100 osób w okresie ostatnich 3 miesięcy (od czasu badania) zdarzyło się doznać przykrych i niepokojących przeżyć, czy sytuacji związanych z działaniem osób trzecich, które znajdowały się w stanie nietrzeźwości.**

W związku z powyższym, rozkład odpowiedzi badanych na pytanie związane z oceną poziomu występowania w lokalnej społeczności **uzależnienia od alkoholu**, potwierdza tylko dotychczasowe deklaracje badanych. **Łącznie 90% respondentów wskazało w badaniu, że zjawisko uzależnienia od alkoholu w ich okolicy jest częste.** Tylko 5%, że raczej rzadkie.

Następne pytanie odnosi się do opinii badanych na temat dynamiki spożywania alkoholu w lokalnej społeczności przez ostatnich 10 lat. Mieszkańcy w swoich odpowiedziach wskazali, że:

- obecnie dorośli i nieletni piją **w sposób bez zmian dla badanych** - 63%;
- przypadki rozstrzygania spraw poprzez alkohol są **podobne** – 91%;
- widok osób pijących w miejscach publicznych jest nadal **częstszy** – 100%;
- widok osób awanturujących się pod sklepem i będących pod wpływem alkoholu jest **bez zmian dla badanych** – 63%.

TWIERDZENIA	Częstszy	Podobny	Rzadszy	Nie widzę zmiany
<i>Widok osób pijących alkohol w miejscach publicznych jest...</i>	100%	0%	0%	0%
<i>Widok osób pijanych lub awanturujących się pod wpływem alkoholu jest...</i>	3%	4%	27%	70%
<i>Przypadki rozstrzygania spraw poprzez alkohol („płacenie alkoholem”, „opijanie spraw”) są...</i>	1%	91%	4%	4%
<i>Obecnie dorośli i nieletni piją...</i>	0%	6%	31%	63%

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest

powszechne wśród dorosłej społeczności gminy Olecko, ponieważ **94% mieszkańców udzieliło poprawnej odpowiedzi**⁵.

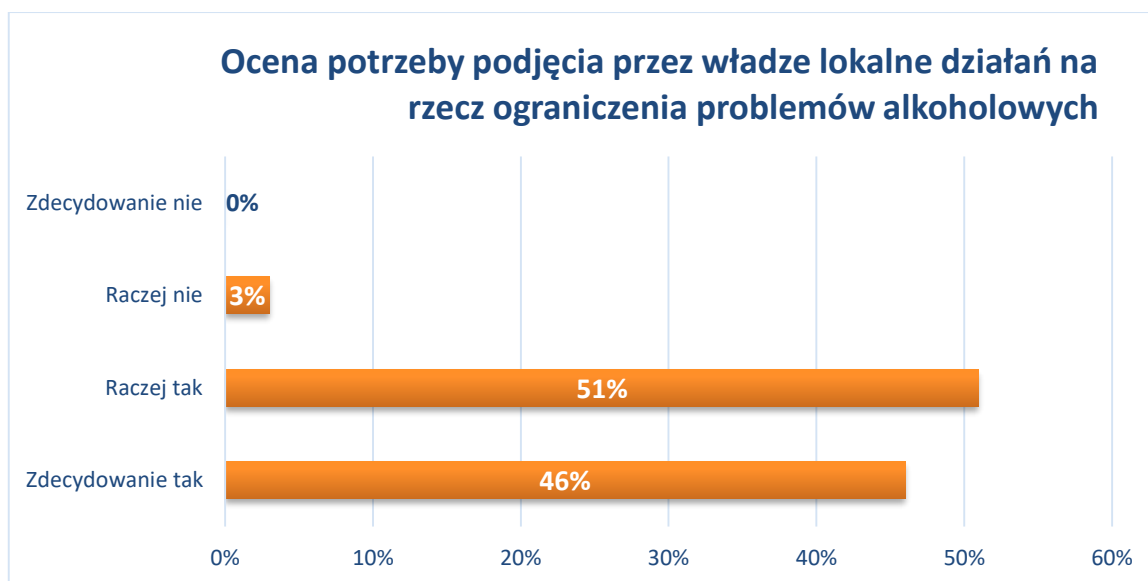
Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 94% mieszkańców uważa, że należy lub raczej należy ograniczyć dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż.** Dodatkowo, **łącznie 94% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako nie zagrażające lub raczej nie zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.** **68% respondentów zgadza lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.**

Można uznać, że część respondentów nie przyjmuje konstruktywnych postaw wobec alkoholu. **W kwestiach takich, jak: traktowanie alkoholu jako rozwiązania trudnych sytuacji 100% mieszkańców odpowiedziało pozytywnie.** Zgodę na prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu wyraża łącznie 6% respondentów, a picie w czasie ciąży spotyka się z aprobatą aż łącznie 93% osób.

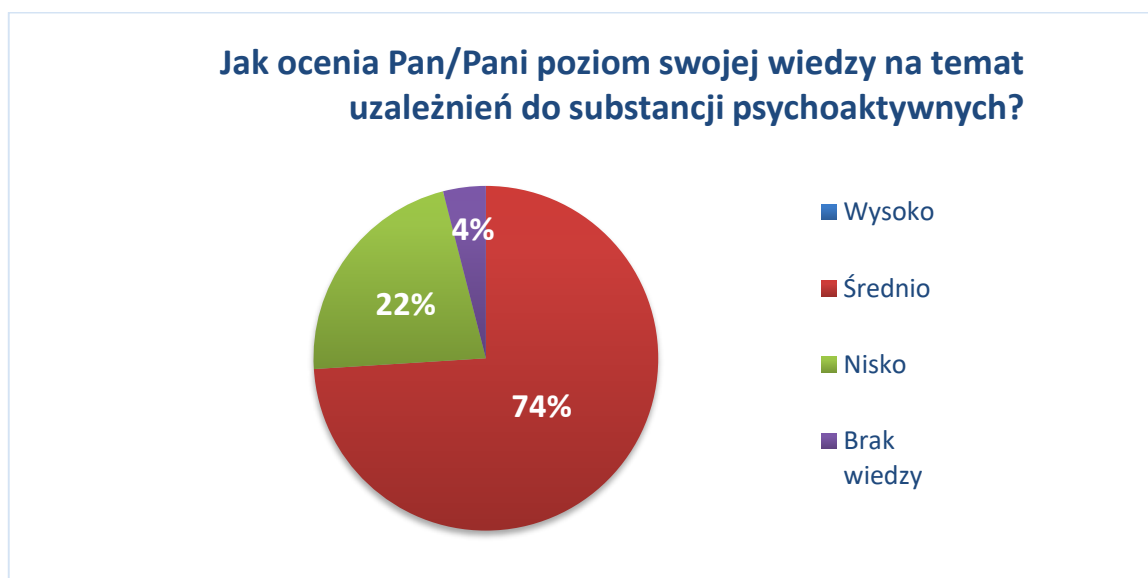
⁵ Oznacza to wskazanie odpowiedzi *raczej się nie zgadzam* i *zdecydowanie się nie zgadzam*.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	6%	0%	0%	94%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	5%	89%	0%	6%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	0%	6%	86%	8%
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	61%	7%	6%	26%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	100%	0%	0%	0%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	2%	4%	35%	59%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	4%	89%	4%	3%

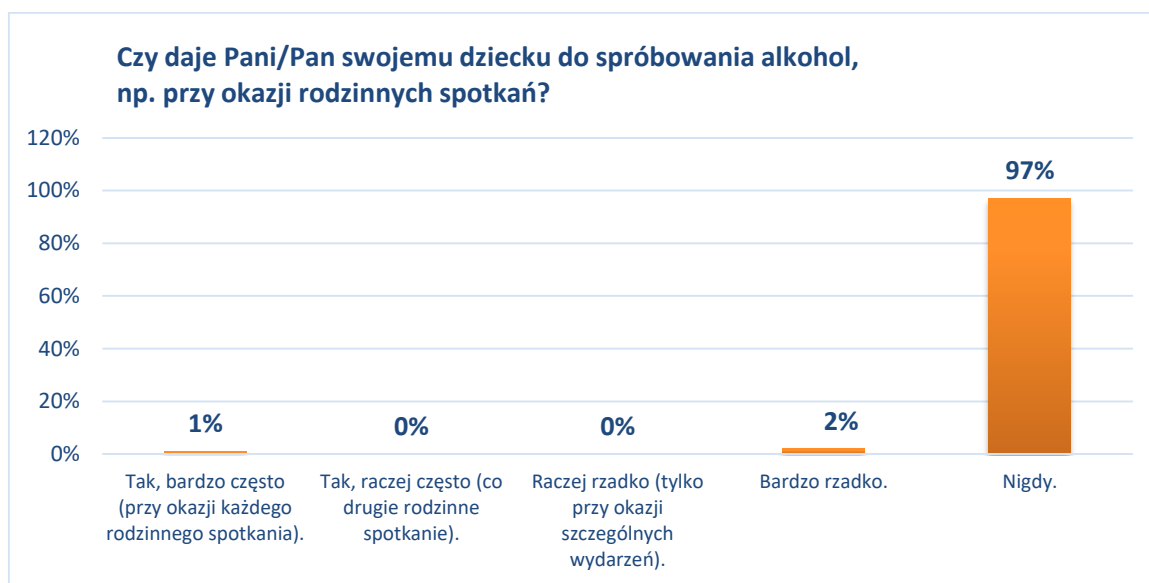
Mieszkańców zapytano także o ich ocenę potrzeby podjęcia przez władze lokalne działań na rzecz ograniczenia problemów alkoholowych wśród lokalnej społeczności. **Łącznie 97% badanych deklaruje potrzebę wprowadzenia strategii, mających na celu przeciwdziałaniu problemowi spożywania alkoholu na terenie gminy Olecko.**

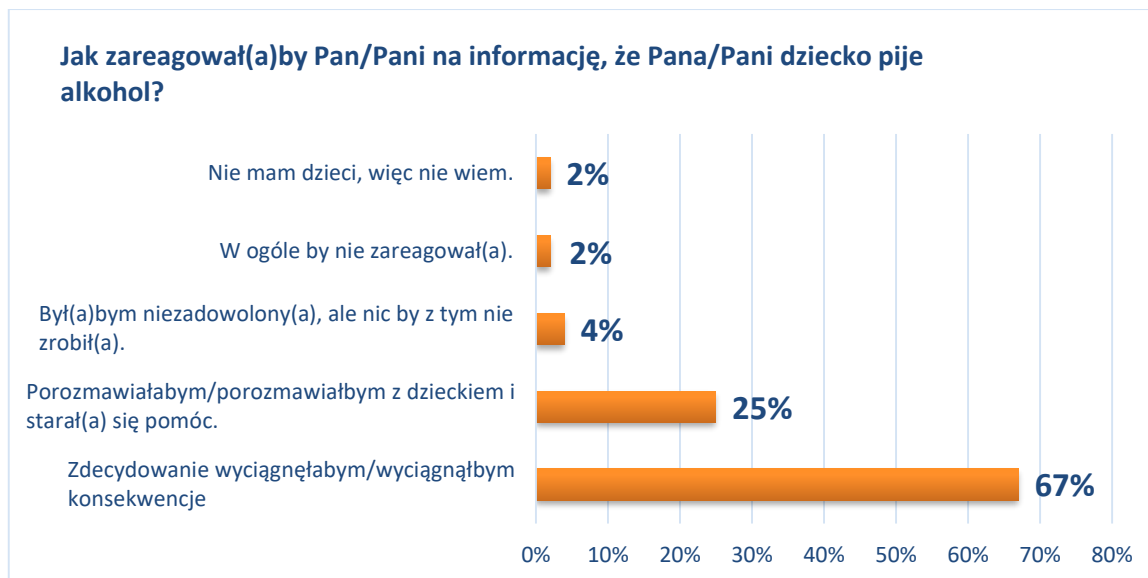
Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu odnoszą się także do **wiedzy** na jego temat oraz opinii na temat spożywania i dostępu alkoholu przez najmłodszych. Przede wszystkim, **badani respondenci na terenie gminy Olecko oceniają swój poziom wiedzy na temat uzależnień od substancji psychoaktywnych jako średni (74%);** oraz niski (22%). Brak wiedzy zadeklarowało tylko 4% badanych, a wysoki poziom nie został wskazany przez żadnego badanego.

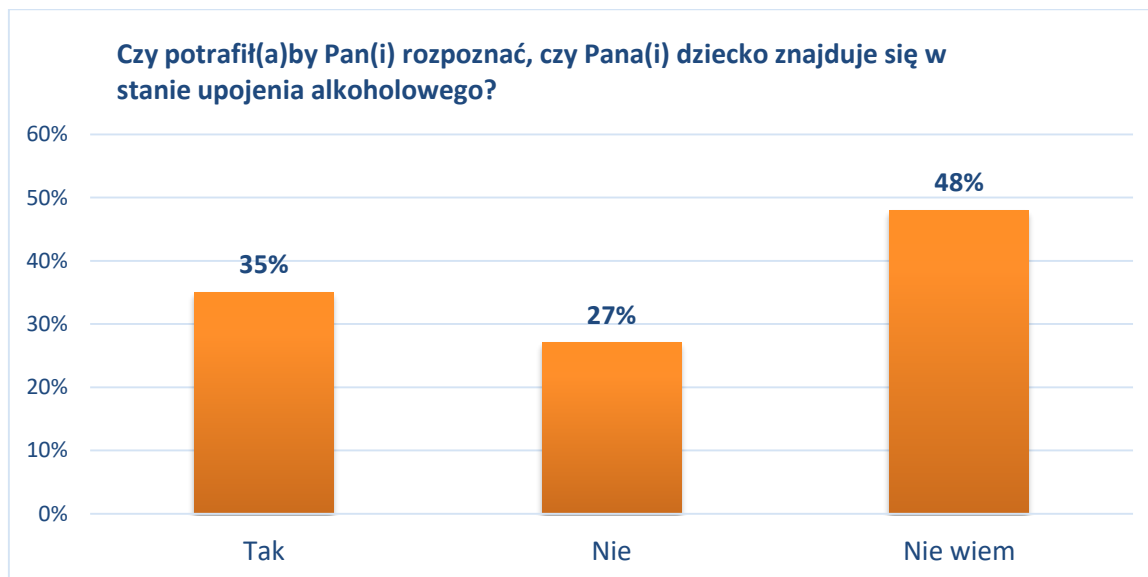
Kolejne trzy pytania odnoszą się do postaw dorosłych mieszkańców gminy Olecko wobec spożywania alkoholu przez najmłodszych. Przede wszystkim, **większość badanych, bo 97%, nigdy nie daje dziecku spróbować alkoholu.** 2% rodziców przyznaje, że daje dziecku do spróbowania alkohol bardzo rzadko, czyli tylko przy okazji szczególnych uroczystości, a 1%, że bardzo często – przy okazji każdego rodzinnego spotkania.

W kwestionariuszu zadaliśmy także pytanie o reakcję badanego na informację, że jego dziecko spożywa alkohol. **67% respondentów deklaruje, że wyciągnęłoby konsekwencje. Kolejne 25% porozmawiałoby z dzieckiem na ten temat i starało mu się pomóc.** W perspektywie wcześniejszych deklaracji badanych, które wskazują, że rodzice raczej konserwatywnie traktują spożywanie przez dziecko alkoholu, poniższe wyniki pozwalają sądzić, że w swoich postawach są oni konsekwentni oraz spójni.

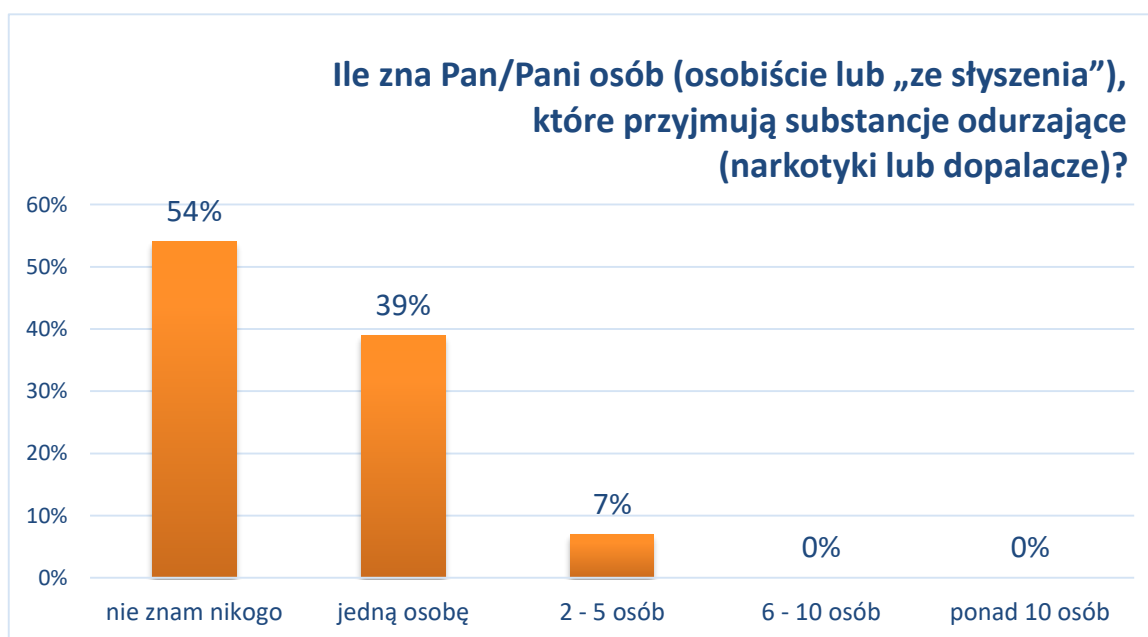

35% respondentów deklaruje, że posiada umiejętności w zakresie rozpoznawania u dziecka stanu upojenia alkoholowego. Prawie połowa badanych, bo 48% nie wie, czy potrafiłoby to zrobić. Z kolei 27% odpowiedziało, że nie ma takiej wiedzy oraz umiejętności.

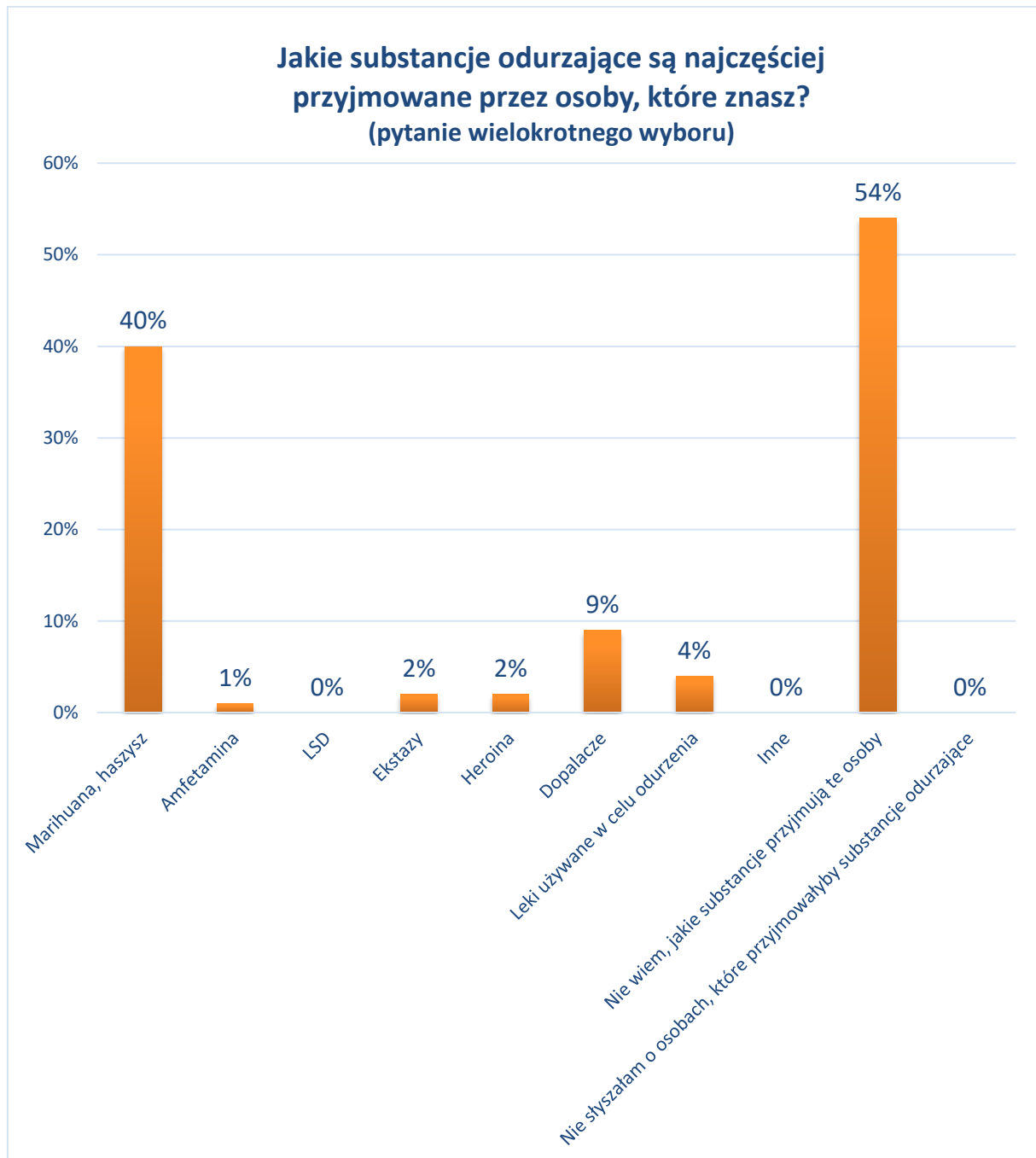
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Kolejne badania postaw mieszkańców gminy Olecko wobec substancji psychoaktywnych rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywującego do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczyło ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku respondentów. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki. **Tylko 7% respondentów zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze**, a 54% odpowiedzi wskazuje, że badani w swoim środowisku nie mają osób przyjmujących substancje odurzające. 39% wskazuje, że zna jedną osobę w podobnej sytuacji.

Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się marihuana i haszysz – **40% respondentów zna osoby, które przyjmują te substancje**. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w społeczeństwie istnieje szeroko rozpowszechnione przekonanie o nikłej szkodliwości marihuany (najczęściej przyjmuje się ją poprzez palenie suszu). **Kolejne, co do popularności okazały się dopalacze (9%)**. Te rodzaje substancji są szczególnie niebezpieczne ze względu na brak wiedzy na temat

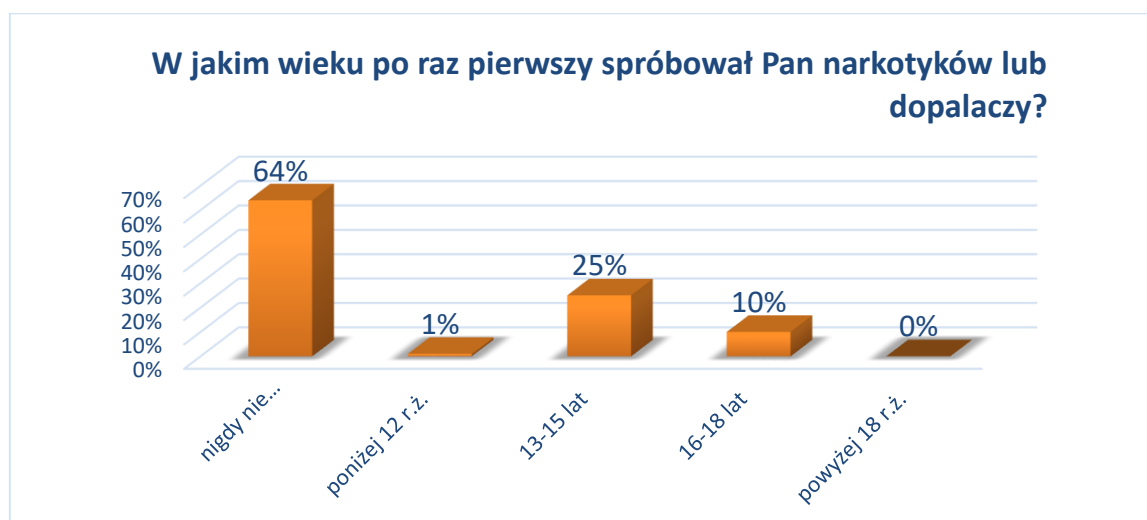
konsekwencji ich przyjmowania oraz bardzo łatwą dostępność w sklepach internetowych.

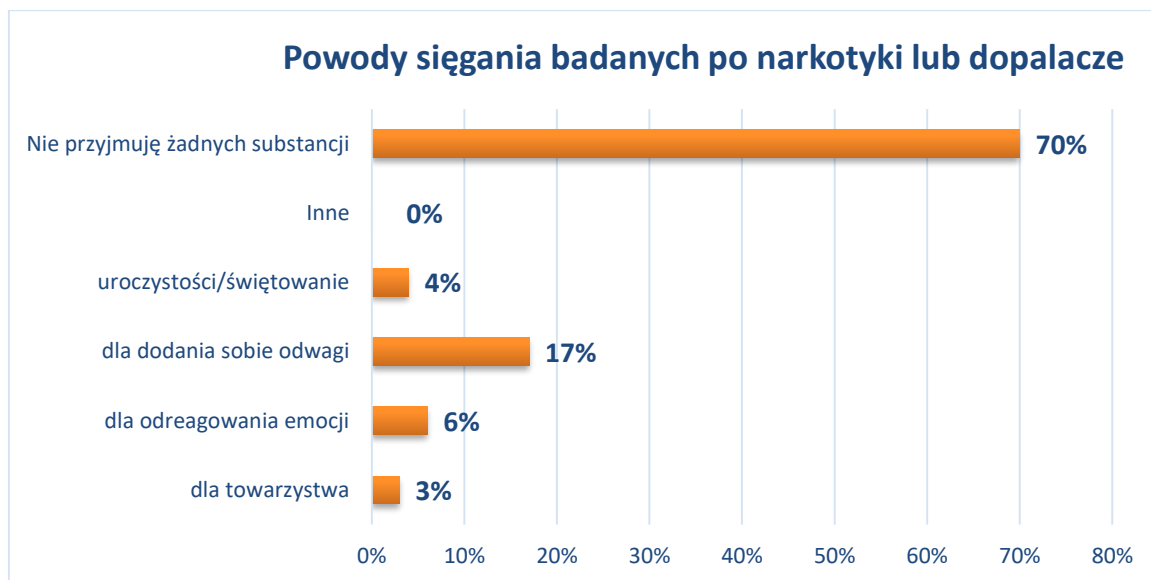
100% nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

Kolejne pytania odnosiły się do bezpośrednich doświadczeń badanych mieszkańców na temat ewentualnie przyjmowanych przez nich środków psychoaktywnych. Zdecydowana większość odpowiedziała, że nigdy nie próbowała substancji psychoaktywnych - 64%. 25% z nich wskazało, że zdarzyło im się to między 13 a 15 r.ż.; 10% między 16 a 18 r.ż. a 1% poniżej 12 r.ż.

Ci badani, którzy już mieli styczność z substancjami psychoaktywnymi wskazywało, że przyjmowało je dla dodania sobie odwagi (17%); i dla odreagowania emocji (6%); dla towarzystwa (3%); z okazji uroczystości (4%). **Zdecydowana większość badanych nie przyjmowała żadnych substancji psychoaktywnych – 70%.**

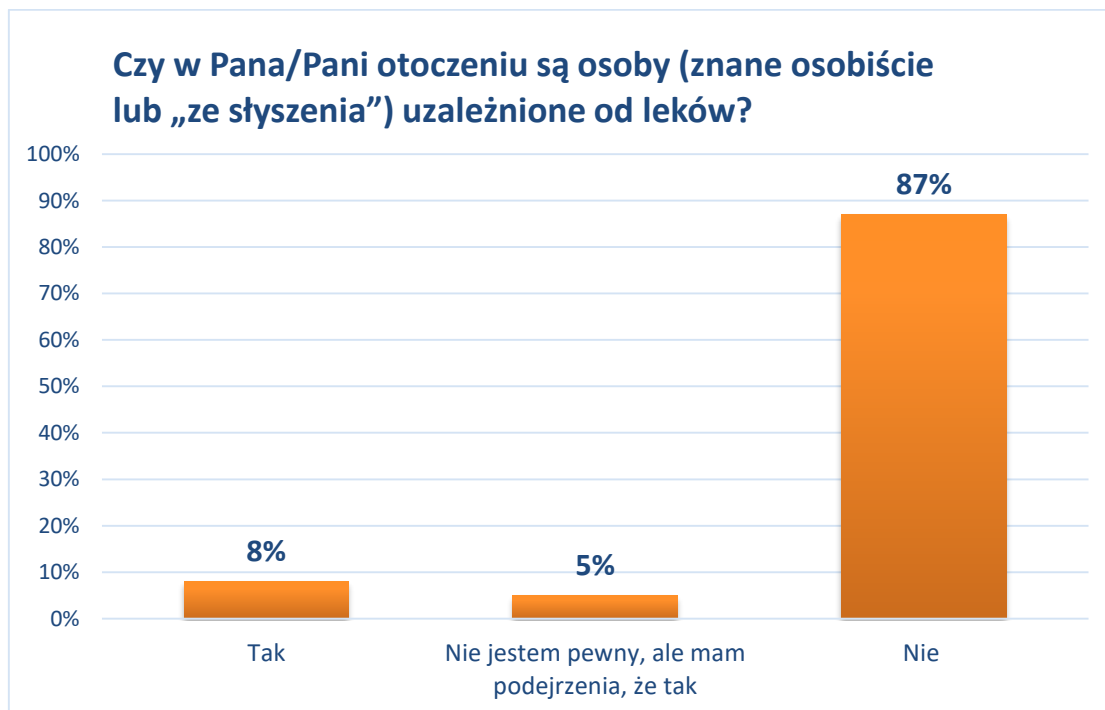
W polskim społeczeństwie oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją*⁶.

Okazuje się, że w środowisku lokalnym ten problem nie jest często spotykany. **5% nie jest pewnych, ale ma podejrzenia, że osoby w ich otoczeniu mogą być uzależnione.**

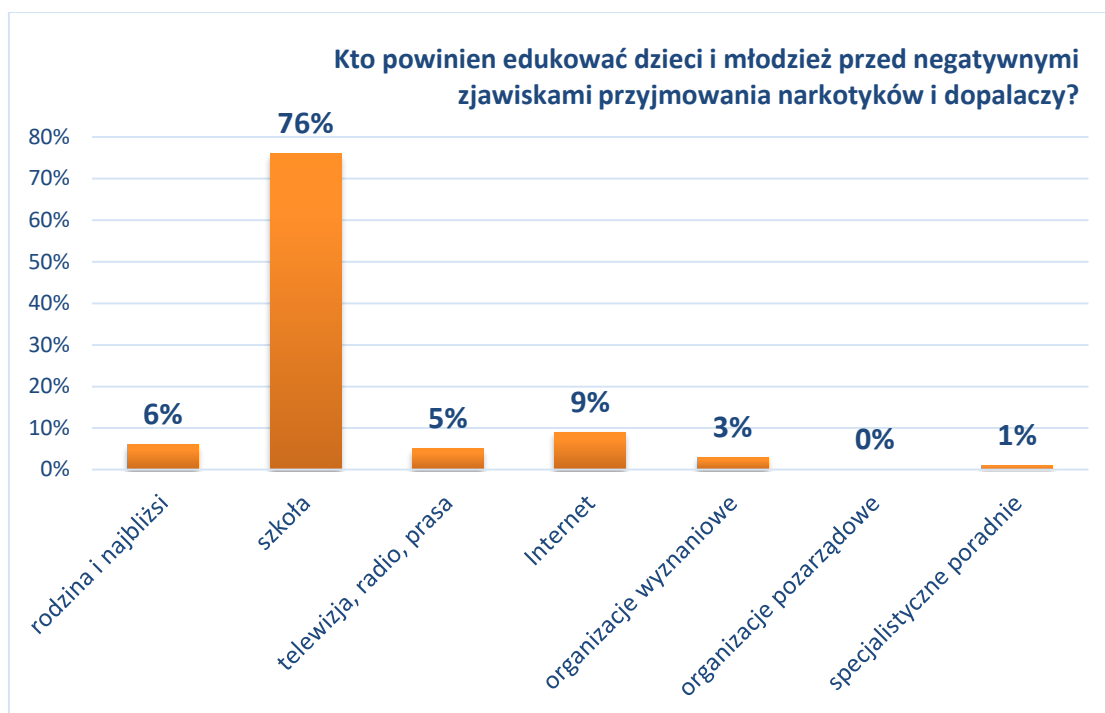
⁶ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 20.07.2017).

Z kolei, aż 87% badanych stwierdza, że takich osób w swoim najbliższym otoczeniu nie ma, a 8% odpowiedzi wskazuje przeciwnie.

Ze względu na coraz większą dostępność substancji psychoaktywnych, w tym narkotyków i dopalaczy, badanych zapytano także o ich **opinie na temat, jakie podmioty powinny być odpowiedzialne za edukację młodych ludzi**, która kształtowałaby ich świadomość m.in. na temat konsekwencji podejmowanych przez siebie zachowań ryzykownych związanych z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych. **Okazuje się, że na pierwszym miejscu są szkoła (76%), a później Internet (9%).** Na trzecim miejscu znajduje się rodzina (6%). Także prasa, telewizja (5%), organizacje wyznaniowe (3%) oraz poradnie specjalistyczne (1%) okazują się być dla badanych właściwymi miejscami pozyskiwania wiedzy na temat działania narkotyków oraz dopalaczy.

PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie.

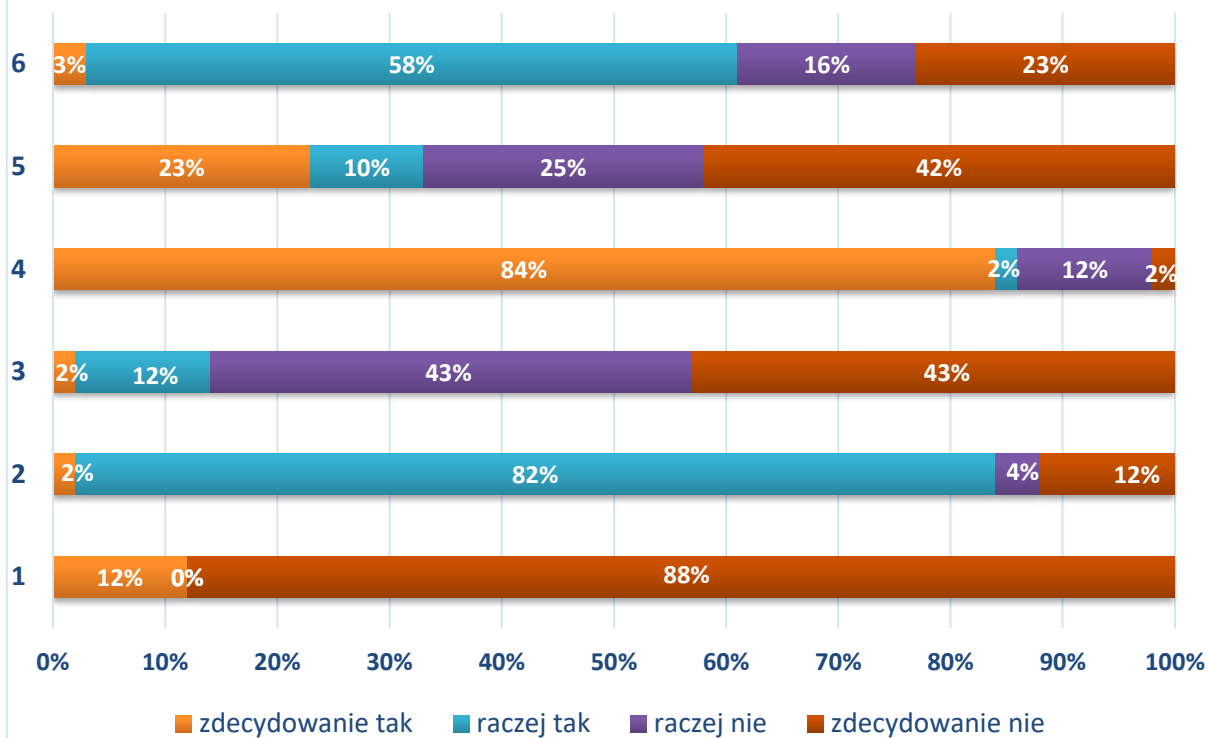
Stwierdzenie: „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” w 88% spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem wśród respondentów

Kolejne twierdzenie: „**Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek**” również w pewnym stopniu odzwierciedla raczej tradycyjne podejście badanych do wychowania. **Łącznie 842% respondentów zdecydowanie lub raczej zgodziło się z tym, że rodzice powinni budzić w dziecku strach.**

Poglądy mieszkańców na temat delegalizacji kar fizycznych prezentują się następująco: **łącznie 86% badanych sprzeciwia się prawnemu zakazowi stosowania kar fizycznych. Z drugiej strony, 86% mieszkańców nie zgadza się z twierdzeniem, że kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.**

Postawy badanych mieszkańców wobec przemocy w kontekście wychowania opisują także kolejne dwa pytania: **Łącznie 33% respondentów nie utożsamia łagodnych kar fizycznych z przemocą w rodzinie. Tradycyjne podejście do dyscypliny wydaje się także potwierdzać 61% odpowiedzi, które wskazują, że bicie dziecka nie jest oznaką bezradności rodziców. Łącznie 39% mieszkańców jest gotowych do przyznania się do swojej słabości.**

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

5 - Łagodne kary fizyczne nie są przemocą w rodzinie.

6 - Bicie dziecka jest oznaką bezradności rodziców.

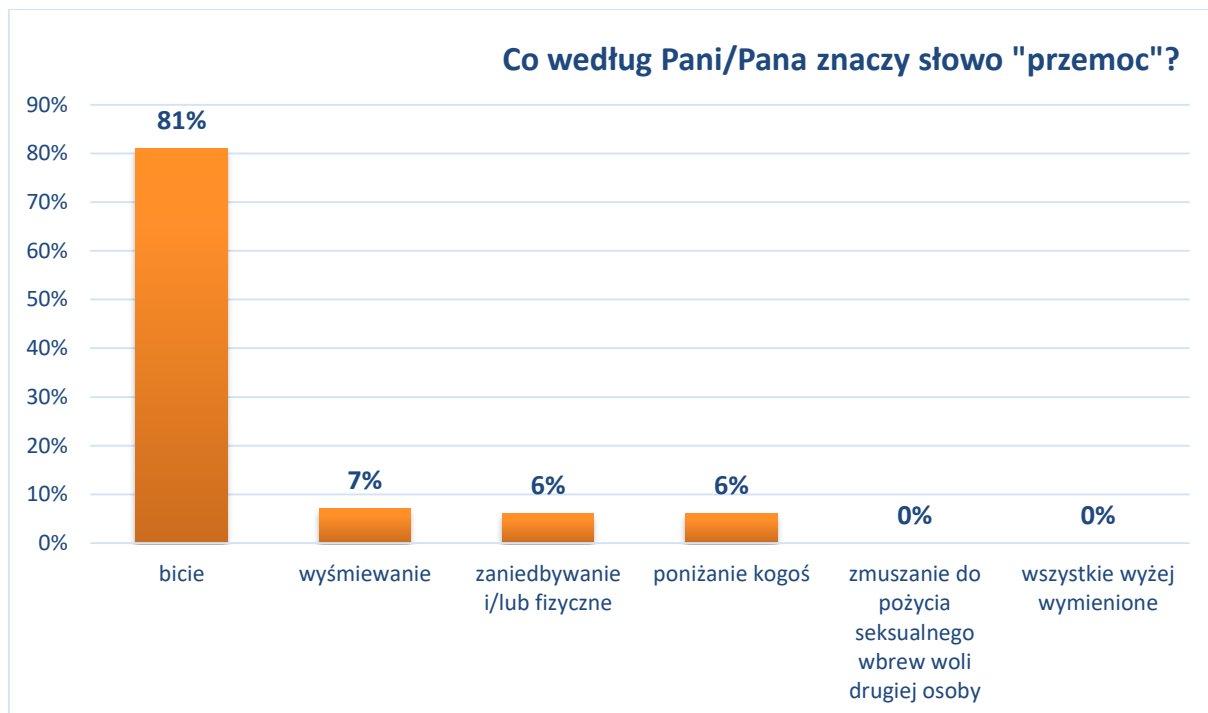
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecę, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji⁷.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

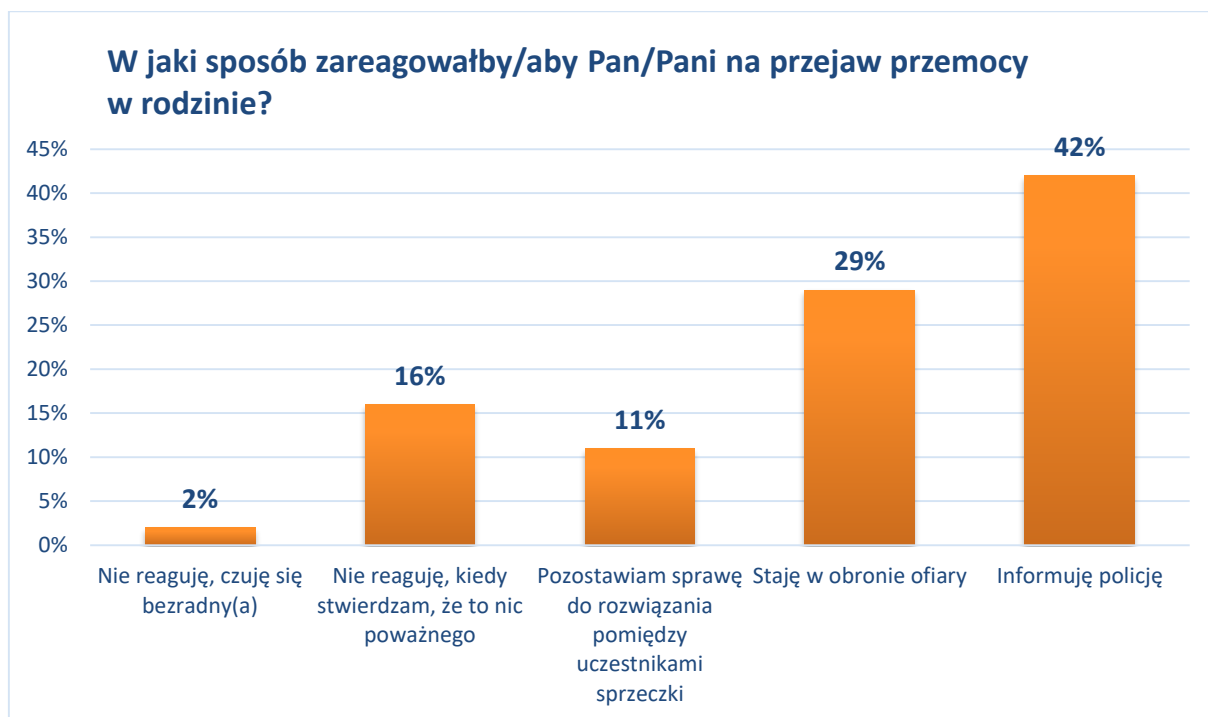
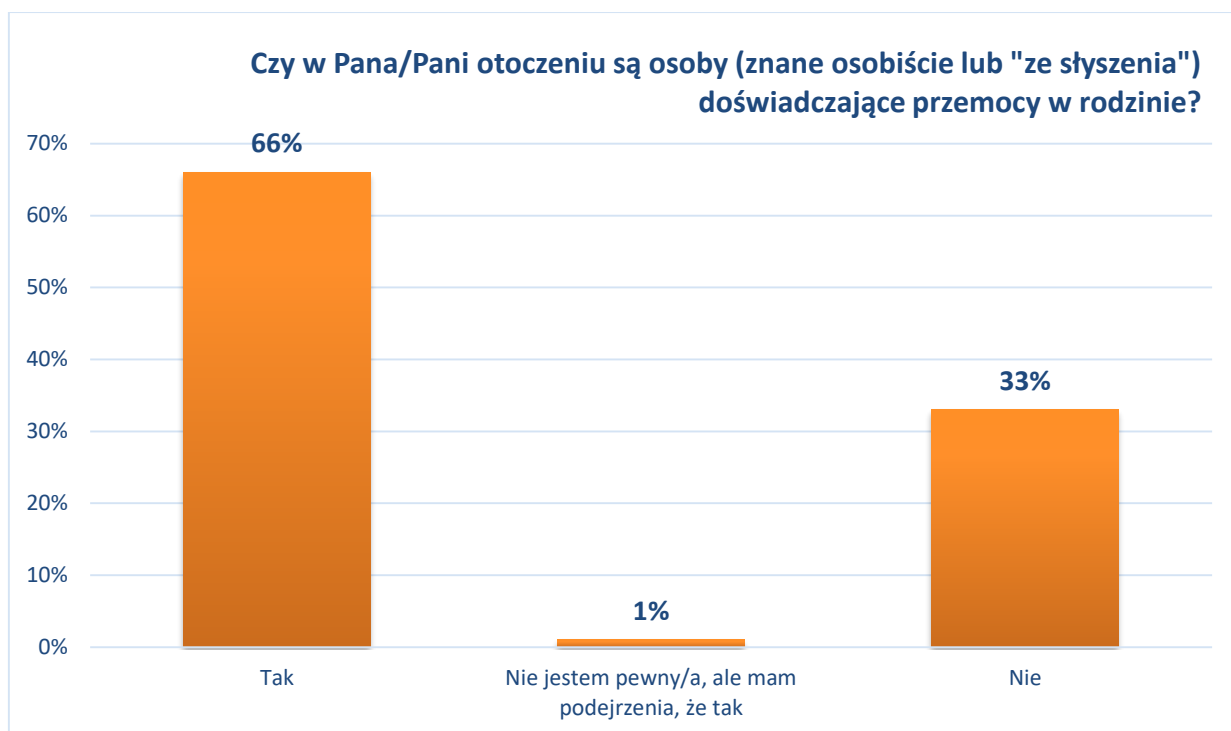
Zapytaliśmy się mieszkańców przede wszystkim, w jaki sposób rozumieją oni hasło: „przemoc”. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było: „bicie” (81%), co oznacza, że mieszkańcy przede wszystkim kojarzą przemoc z fizyczną sferą człowieka. Pozostałe odpowiedzi odnosiły się do: wyśmiewania (7%); zaniedbywania psychicznego i/lub fizycznego (6%) i poniżania (6%). W perspektywie tego, że wszystkie odpowiedzi stanowią różne przejawy przemocy, wydaje się, że poziom świadomości jej odmiennych form wśród mieszkańców jest na dość niskim poziomie. Niepokojące wydaje się przy tym, że żaden z respondentów nie wskazał odpowiedzi: „zmuszanie do pożycia seksualnego wbrew woli drugiej osoby” do jednego z przejawów zachowań o charakterze przemocowym.

⁷ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, czerwiec 2012.

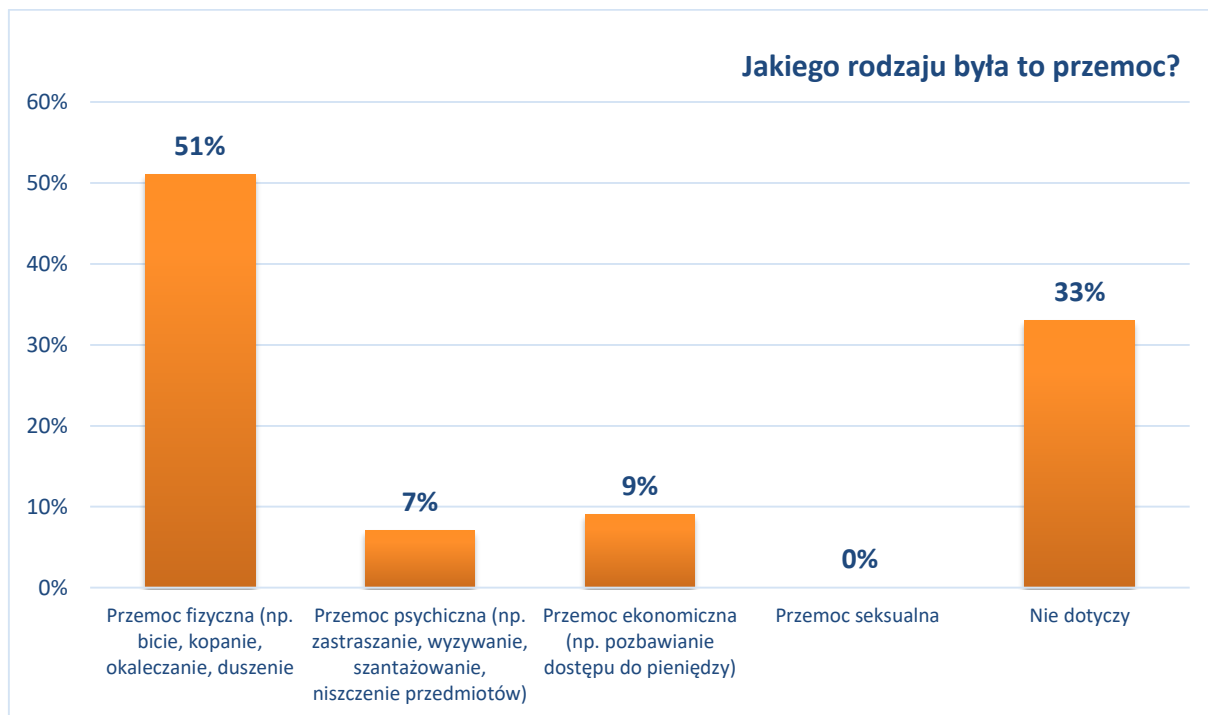
Wyniki badań są niepokojące, ponieważ 66% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 1% podejrzewa że tak się dzieje. Co ważne, aż 64% badanych wskazało, że było świadkiem przemocy w rodzinie. W związku z tym pytaniem, istotne jest również, w jaki sposób świadkowie zachowań przemocowych reagują. Jednocześnie, 35% respondentów deklaruje, że zjawisko przemocy w rodzinie, w zamieszkiwanej miejscowości, jest bardzo i raczej często, a 19% bardzo rzadkie i 49% - raczej rzadkie.

Odpowiedzi badanych jednoznacznie wskazują, że w sytuacji potencjalnego zagrożenia nie pozostaliby bierni. 42% wezwałoby policję; 29% badanych stanęłoby w obronie ofiary, a kolejne 16% nie reaguje po ocenie sytuacji, że to nic poważnego. Tylko 11% pozostawiłoby sprzeczkę do rozwiązania uczestnikom sporu. Z kolei 2% mieszkańców Olecko czuje bezradność w związku, z którą nie podejmuje żadnych działań.

W dalszej kolejności kwestionariusza badani zostali zapytani o **rodzaj doświadczanej przez powyższe osoby przemocy**. Wśród odpowiedzi najczęściej pojawiała się przemoc

fizyczna – 51% oraz przemoc ekonomiczna - 9%, później przemoc psychiczna – 7%. 33% mieszkańców nie spotkało się z podobnym zjawiskiem.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

97% badanych zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach”. Jednak mieszkańcy gminy raczej nie są skłonni myśleć schematycznie o przemocy w rodzinie i **większość z nich (łącznie 94%⁸) uświadamia sobie, że przemoc może wystąpić w każdej rodzinie. Podobnie 97% zgadza się ze**

⁸ Suma odpowiedzi: *raczej nieprawdziwe* i *zdecydowanie nieprawdziwe*.

stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

Należy zwrócić uwagę na poniższe wartości, które mogą wskazywać na funkcjonujące wśród badanych negatywne przekonania na temat przemocy. **Poniżej wartości wskazują, że badani zgodzili się lub zdecydowanie zgodzili się z takimi szkodliwymi przekonaniem jak:**

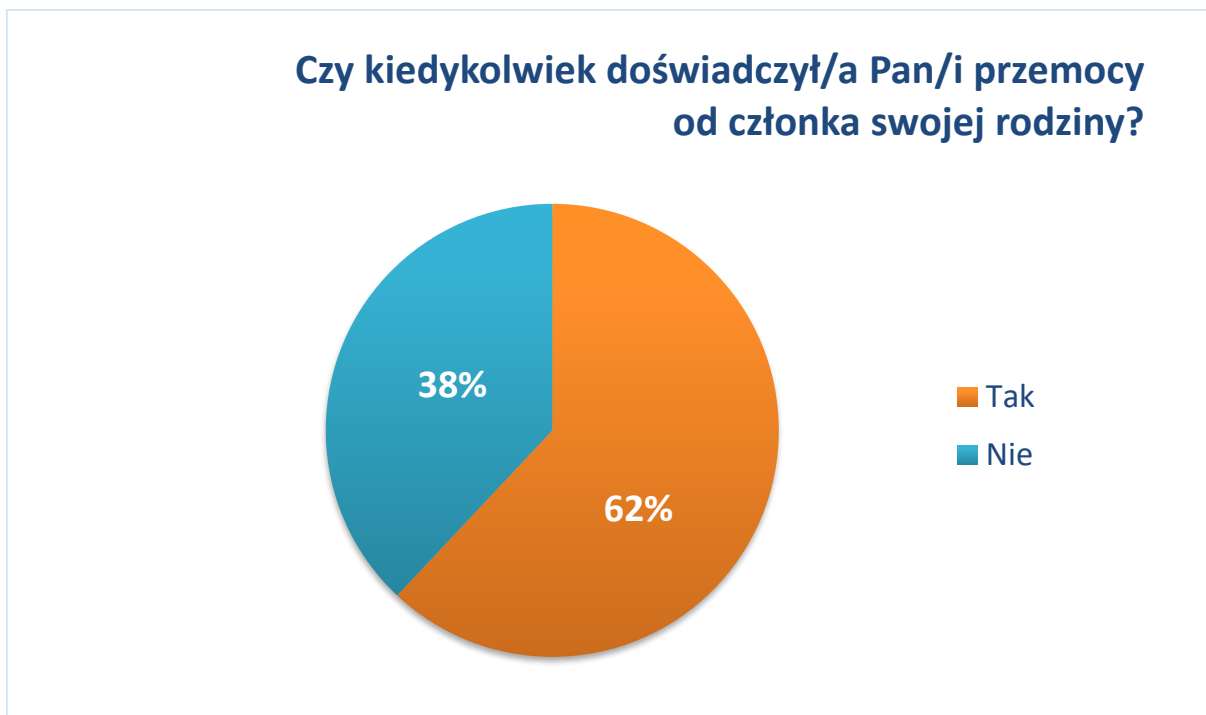
- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” (łącznie 11%);
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” (łącznie 75%);
- „Gdyby ofiara naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy” (łącznie 52%);
- „Nie ma czegoś takiego, jak gwałt w małżeństwie (łącznie 50%);
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” (łącznie 49%).

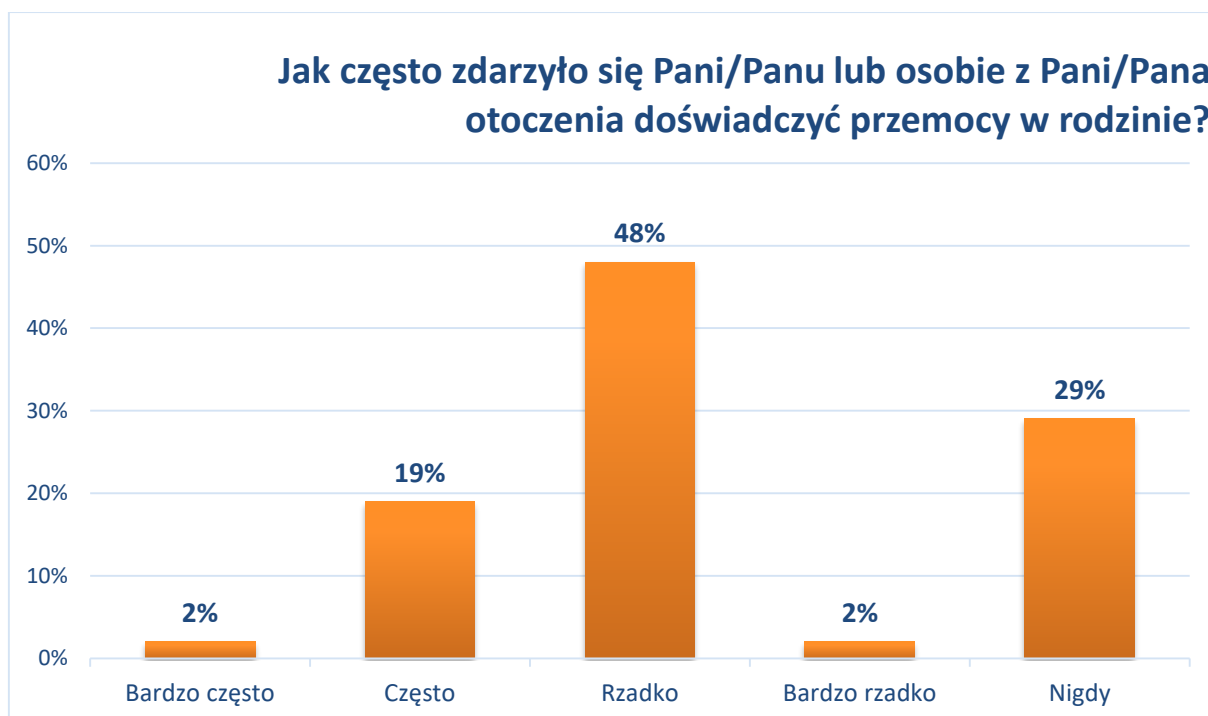
<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	97%	0%	0%	3%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	0%	6%	5%	89%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	4%	93%	3%	0%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	6%	4%	89%	1%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	74%	1%	18%	7%
Gdyby ofiara naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy.	46%	6%	10%	38%
Nie ma czegoś takiego jak gwałt w małżeństwie.	1%	49%	10%	40%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	4%	45%	43%	8%

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych na terenie gminy Olecko koncentruje się na potrzebach i problemach mieszkańców. Wobec czego, w kwestionariuszu badani mieli możliwość udzielenia informacji zwrotnej na temat doświadczanej przemocy w rodzinie.

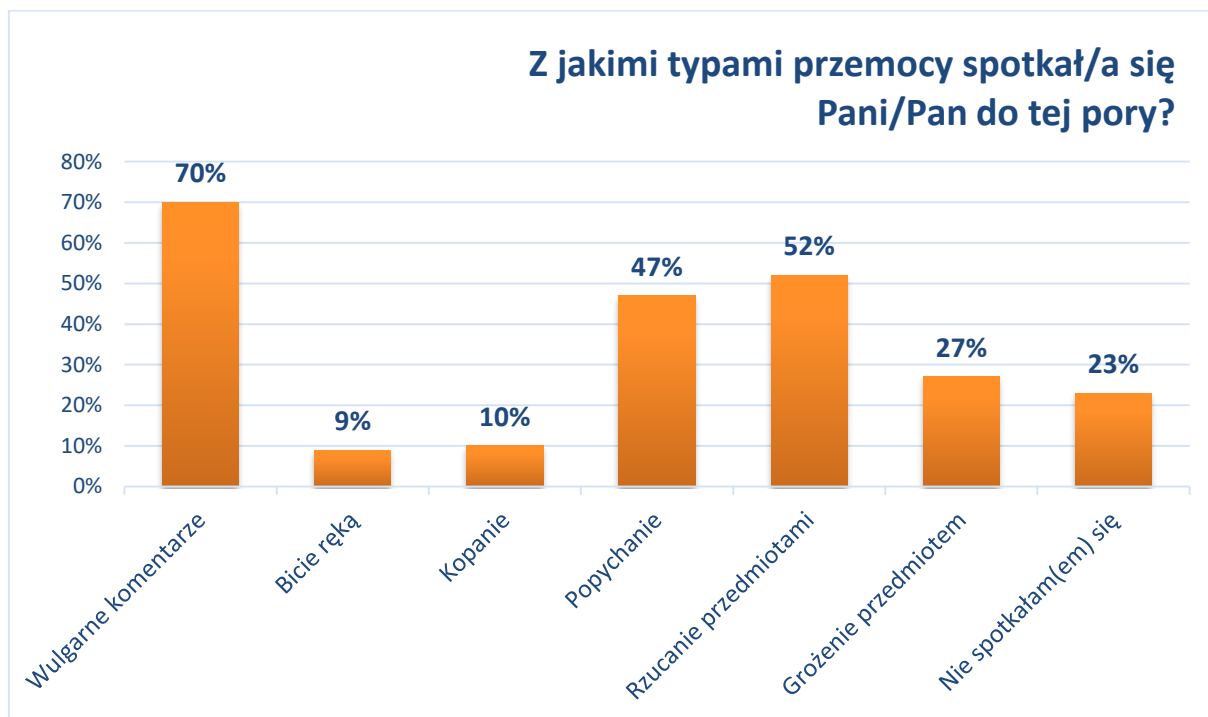
Wśród badanej grupy 100 osób aż 62% doświadczyło przemocy od członka swojej rodziny. Kolejne pytanie odnosiło się do częstotliwości doświadczania przemocy. Odpowiedzi niewielu ponad połowy badanych pozwalają sądzić, że przemoc domowa w ich otoczeniu występuje rzadko (48%) lub nigdy (29%). Aczkolwiek,

łącznie 21% respondentów wskazało, że przemoc występuje w ich bezpośrednim oraz pośrednim środowisku.

Do najczęstszych typów przemocy, z którymi spotykają się badani to kolejno: wulgarne komentarze (70%); rzucanie przedmiotami (52%); popychanie (47%); grożenie przedmiotem (27%); kopanie (10%) oraz bicie ręką (9%). 23% mieszkańców nie spotkało się do tej pory z przemocą.

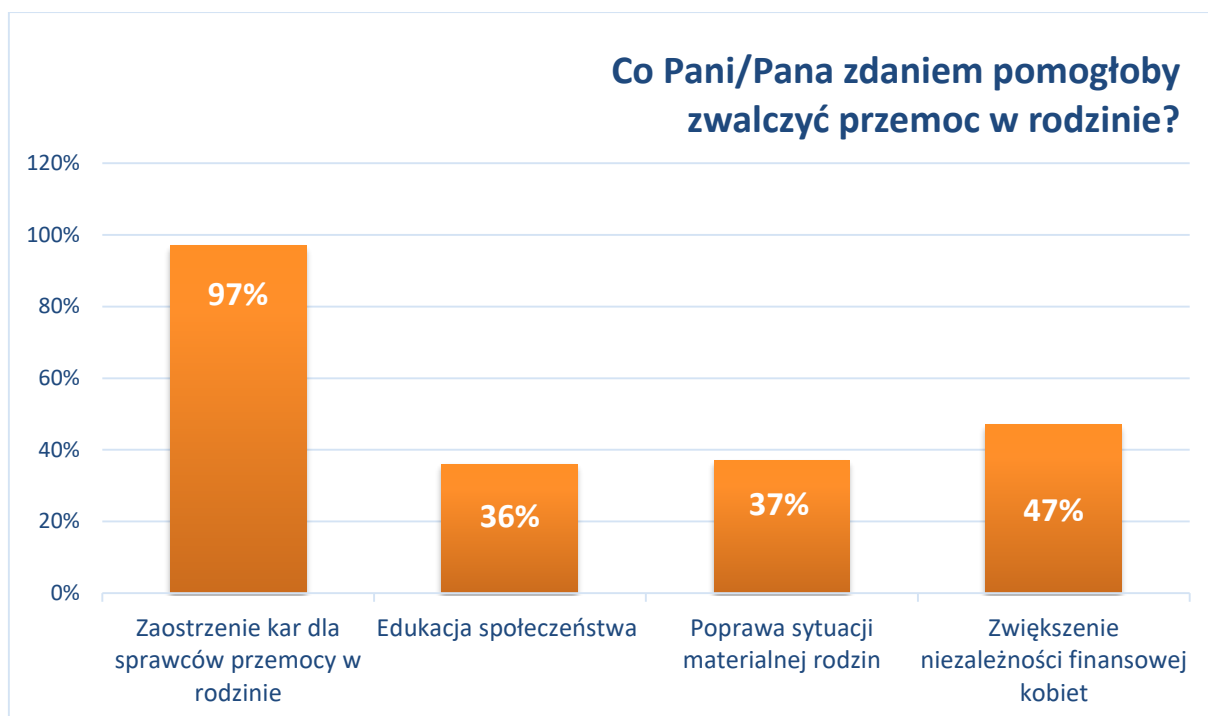

Jedno z ostatnich pytań w kwestionariuszu odnosiło się do **opinii badanych na temat różnych obszarów ograniczania występowania zjawiska przemocy w rodzinie**. Poniższe wyniki wskazują, że powodów znacząco utrudniających walkę z przemocą rodzin należy poszukiwać w:

- wycofywaniu zgłoszenia przez sobą zgłaszającą sprawę (często – 78%);
- złych warunkach i procedurach przesłuchiwania poszkodowanych (bardzo często – 67%);
- orzekaniu zbyt łagodnych wyroków sądowych (bardzo często – 46%);
- długotrwałym dochodzeniu i postępowaniu sądowym (czasami – 42%).

Twierdzenia	<i>Bardzo często</i>	<i>Czasami</i>	<i>Raczej rzadko</i>	<i>Nigdy</i>
<i>Niepodejmowanie interwencji przez policję, mimo zgłoszenia.</i>	21%	0%	0%	79%
<i>Wycofanie zgłoszenia przez osobę zgłaszającą.</i>	1%	78%	1%	20%
<i>Umarzanie sprawy przez prokuraturę.</i>	0%	21%	79%	9%
<i>Złe warunki i procedury przesłuchiwania poszkodowanych.</i>	67%	2%	28%	3%
<i>Orzekanie zbyt łagodnych wyroków.</i>	46%	5%	11%	38%
<i>Długotrwałe dochodzenie i postępowanie sądowe.</i>	9%	42%	7%	42%

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło **opinii badanych na temat możliwych rozwiązań ograniczających przemoc w rodzinie**. Z największą przychylnością respondentów spotkała się propozycja zaostreżenia kar dla sprawców przemocy (97%); później zwiększenie niezależności finansowej kobiet (47%); poprawa materialna rodzin (37%) oraz edukacja społeczeństwa (36%). Wobec czego, wydaje się, że mieszkańcy rozwiązań związanych ograniczeniem zjawiska przemocy w rodzinie upatrują przede wszystkim w sprawiedliwości społecznej oraz zwiększeniu zakresu finansowej niezależności kobiet.

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy Olecko. Grupa badana stanowiła 13 kobiet i 7 mężczyzn. Połowa respondentów, to pracownicy punktów, a druga połowa to właściciele badanych punktów. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 36 lat.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

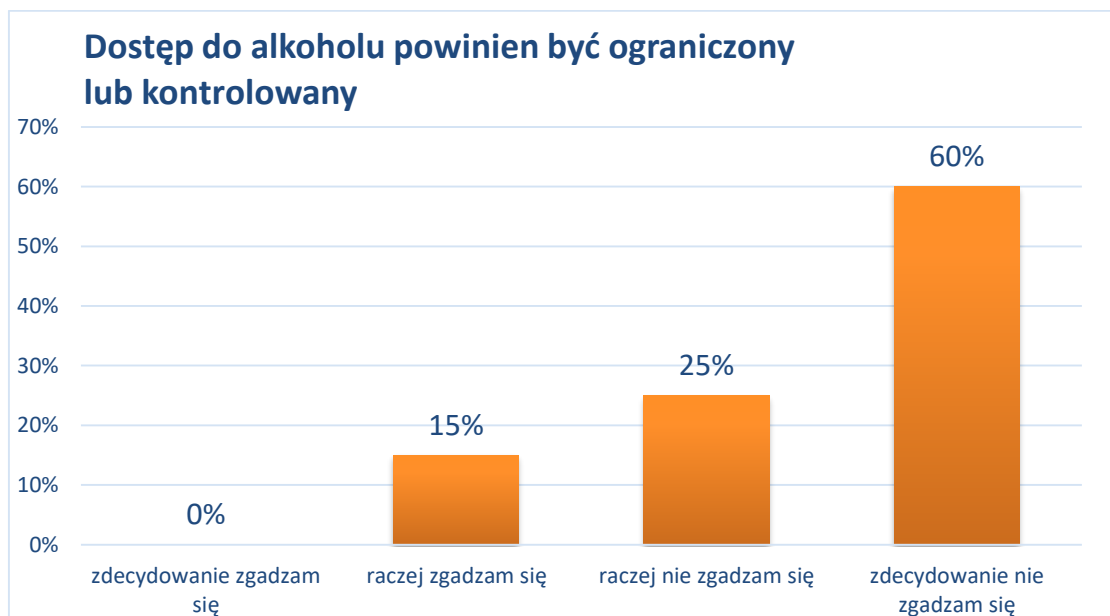
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

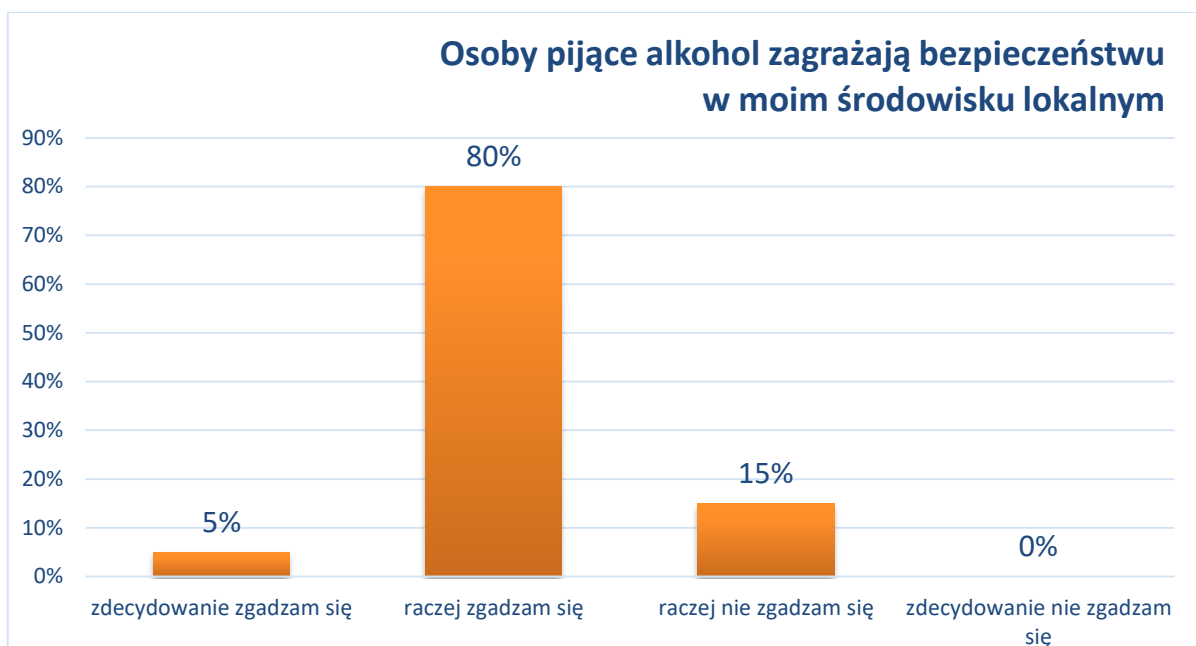
100% badanych sprzedawców napojów alkoholowych stwierdziło, że alkohol zawarty w piwie oraz winie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o niskim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

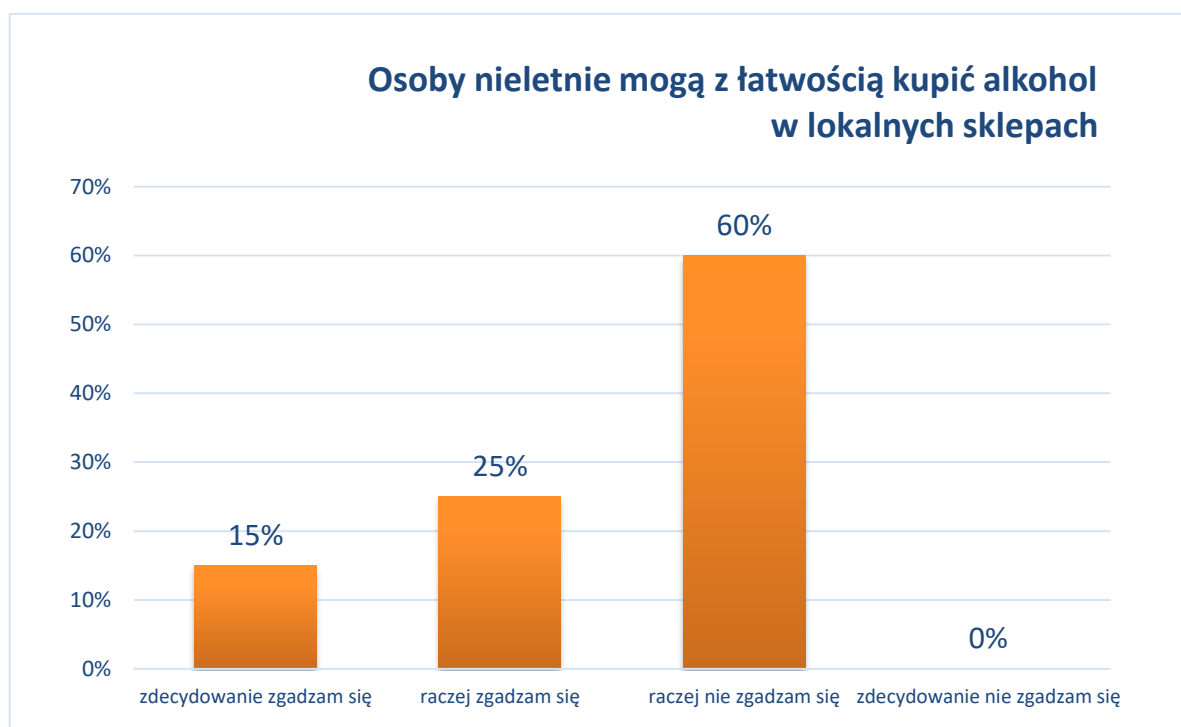
Łącznie 85% sprzedawców uważa, aby dostęp do napojów alkoholowych nie powinien być ograniczony lub kontrolowany.

Niepokojącym wskaźnikiem jest fakt, że łącznie **85% respondentów opowiedziało się za tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.** Tylko 15% raczej jest skłonna stwierdzić przeciwnie.

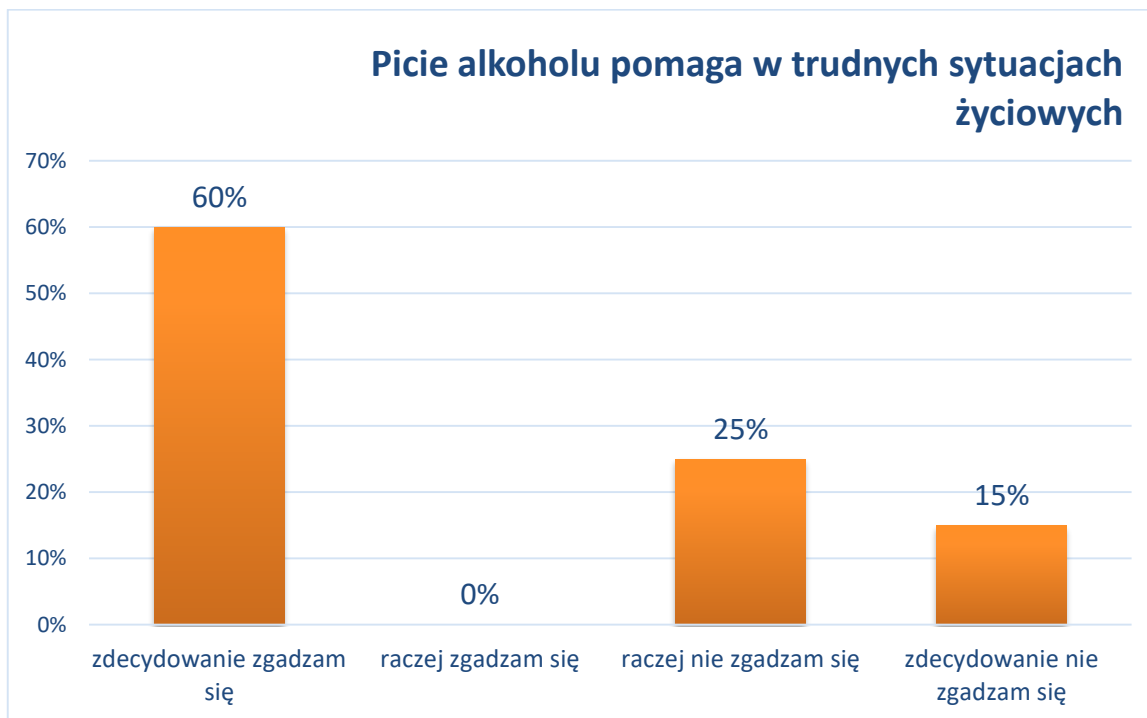
Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. **Łącznie 40% sprzedawców ocenia, że łatwo jest kupić napój alkoholowy w lokalnych sklepach osobie poniżej 18 roku życia.** Ponad połowa badanych, bo 60% jest przeciwnego zdania.

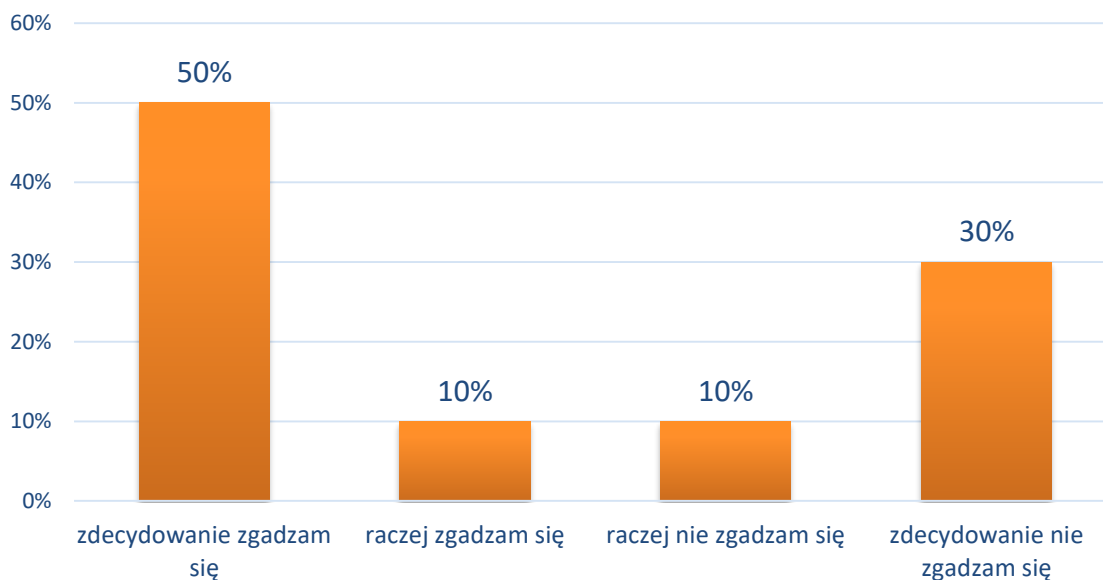
Kolejne pytania odzwierciedlały postawy sprzedawców wobec spożywania alkoholu, a przede wszystkim wiedzę na temat jego szkodliwości i działania na organizm człowieka.

Poniżej wartości przedstawiają postawy sprzedawców wobec różnych problemów związanych ze spożywaniem alkoholu w społeczeństwie:

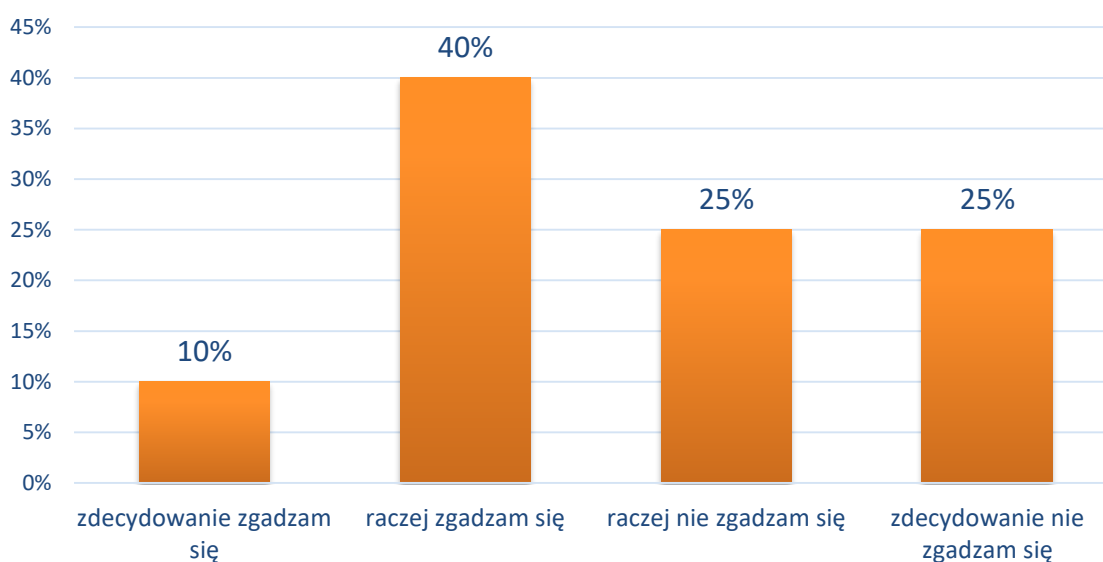
- 60% zgadza się z tym, że picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych;
- 60% stwierdza, że jest spożycie niewielkich ilości alkoholu przed prowadzeniem samochodu nie jest niebezpieczne;
- sprzeciw spożywania alkoholu w ciąży wyraziło łącznie 60% badanych.

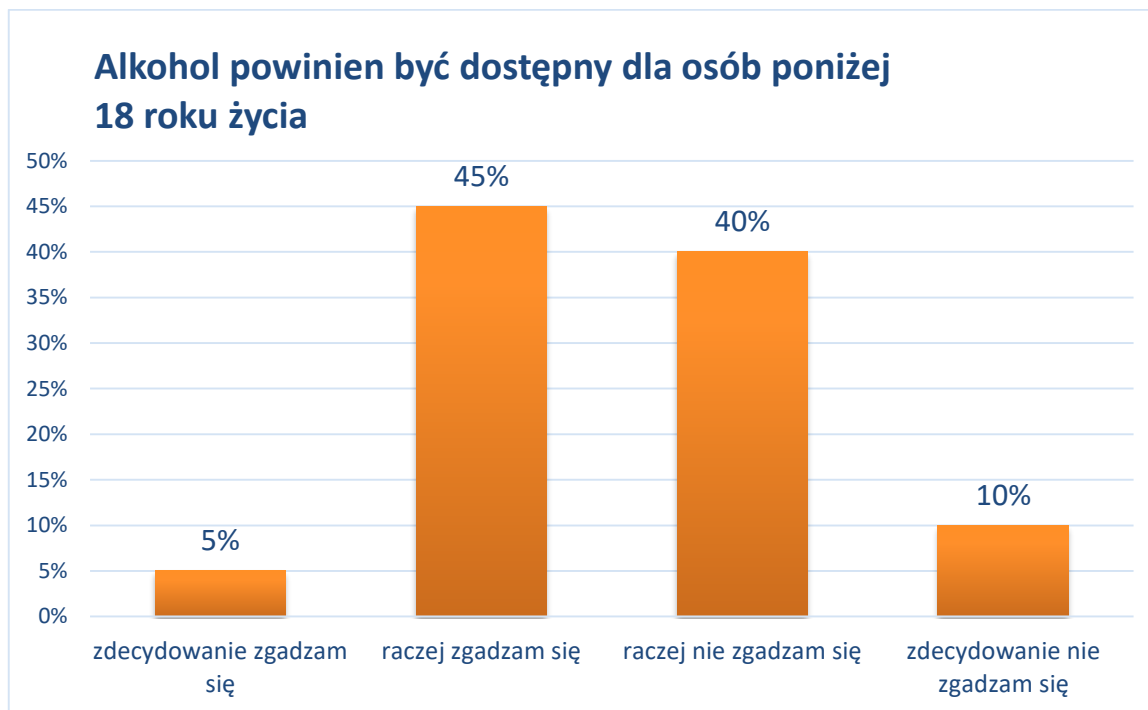
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne

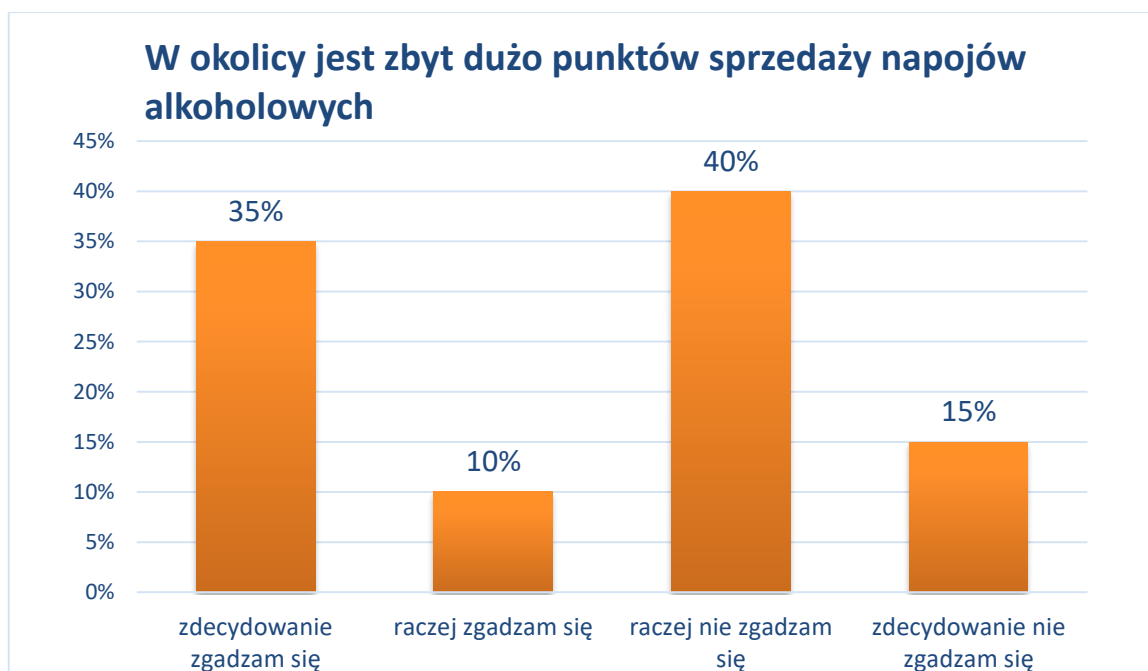
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu

Połowa badanych sprzedawców (łącznie 50%) napojów alkoholowych w gminie Olecko uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia

Łącznie 45% sprzedawców uważa, że okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

Sprzedawcy napojów alkoholowych w gminie Olecko deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w tygodniu (50%)**. Pozostałe wartości odnoszą się do prób zakupu alkoholu kilka razy w miesiącu tygodniu (25%) i kilka razy w roku (25%). Żaden z badanych nie zadeklarował, że nieletni podejmują się prób zakupu alkoholu codziennie.

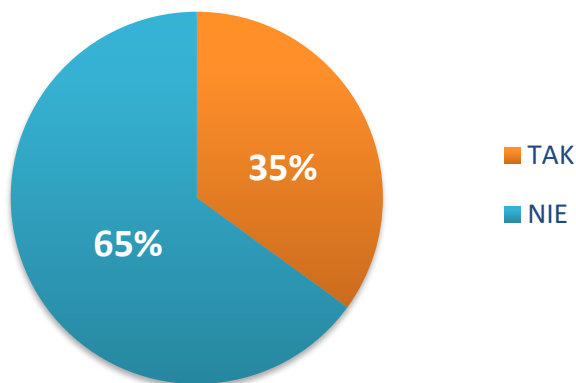

Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być stosunkowo częstym zjawiskiem - **45% przebadanych sprzedawców przyznaje, że takie incydenty zdarzają się kilka razy w miesiącu; 40%, że kilka razy w roku, a 15% kilka razy w tygodniu.**

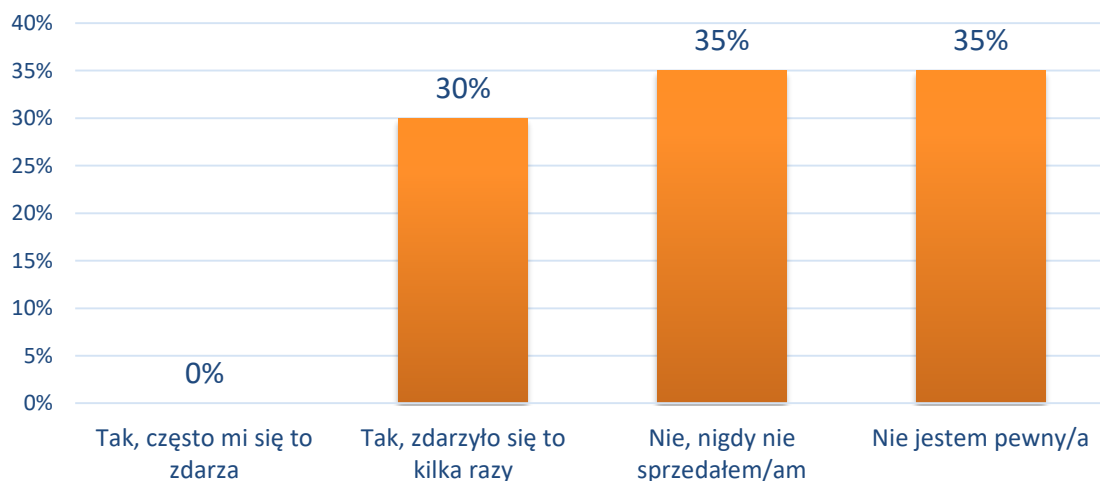
35% sprzedawców przyznało, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy miało miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. Co więcej, w 25% przypadkach była potrzeba wezwania policji/straży miejskiej z prośbą o interwencję.

Czy zdarzyło się w ciągu ostatnich 3 miesięcy jakieś nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu?

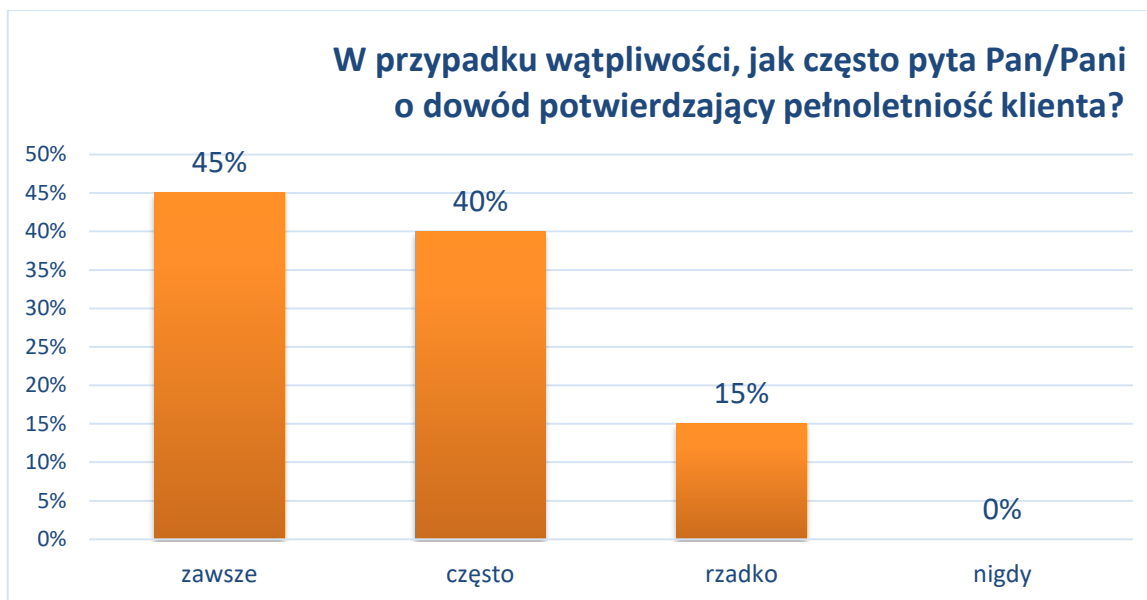

Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim jest różnorodny. Ponieważ 35% badanych wskazało, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobom, co do których miały podejrzenie, że są nieletnie, a 30% przyznało, że zdarzyło się im to kilka razy. Z kolei 35% nie jest pewnych, czy podobna sytuacja miała miejsce.

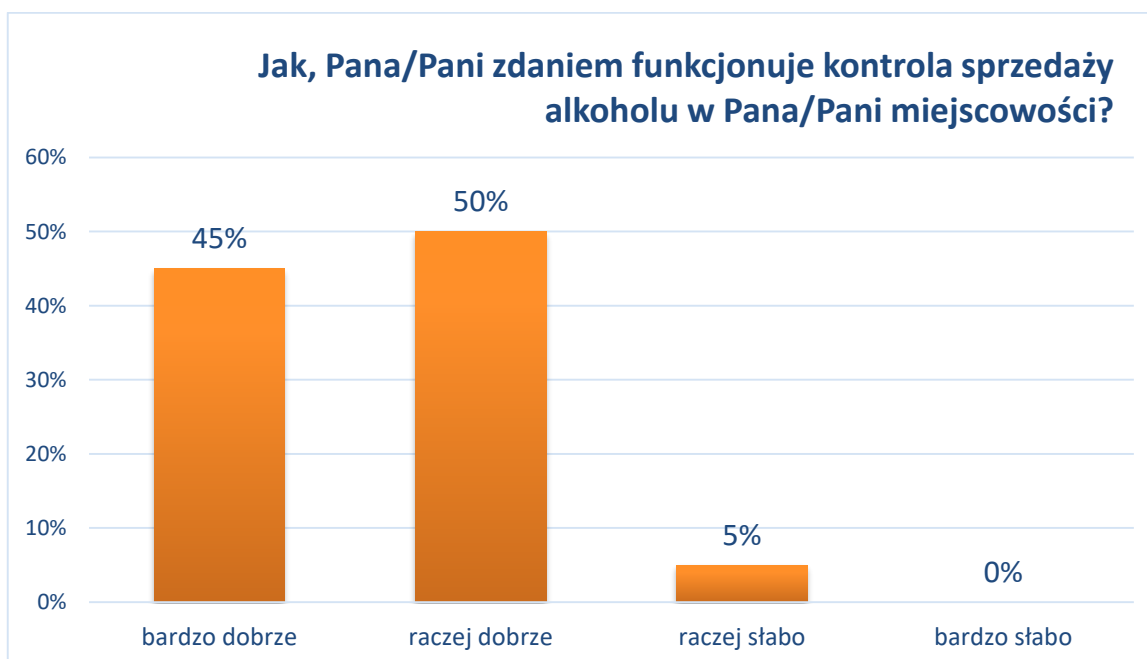
Czy kiedykolwiek sprzedał Pan / sprzedała Pani alkohol osobie, o której wiedział Pan/Pani, że jest nieletnia?

W przypadku wątpliwości co do wieku, **45% badanych zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek**, a często robi to 40% osób. 15% zadeklarowało, że o dowód prosi rzadko.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w gminie Olecko. **Łącznie 95% badanych oceniło jej funkcjonowanie bardzo dobrze lub raczej dobrze.**

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, dopalaczy).

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

Badanie zostało przeprowadzone w:

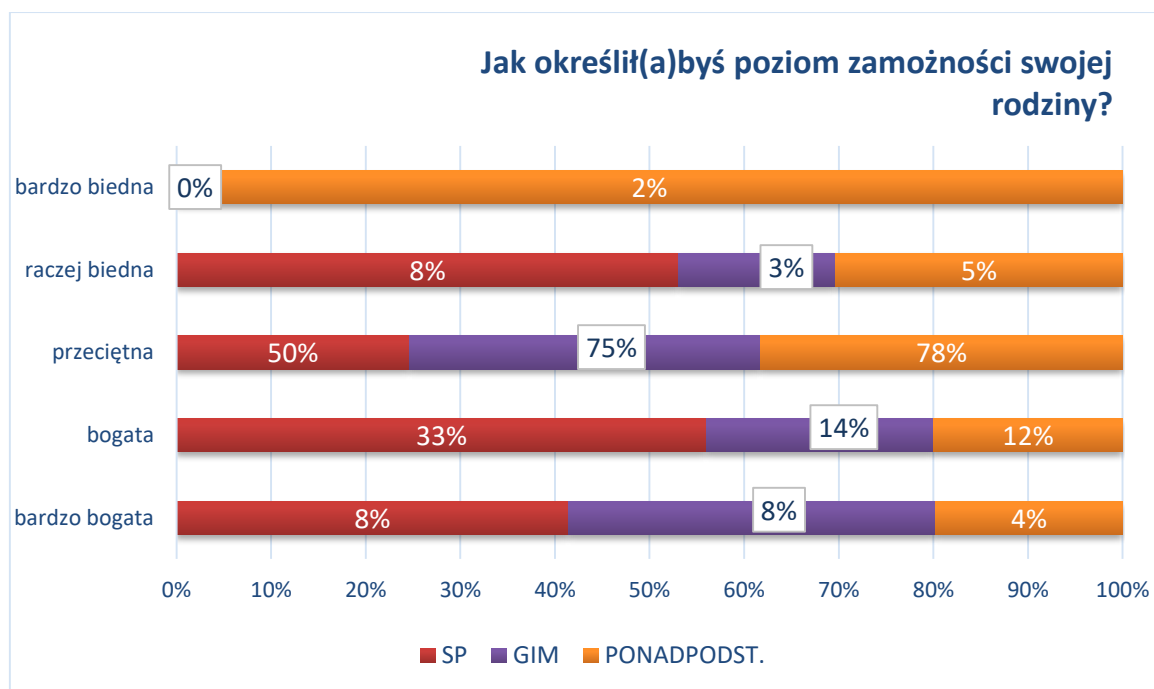
- Szkole Podstawowej nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Olecku (w tym klasy gimnazjalne);
- Szkole Podstawowej w Judzikach (w tym klasy gimnazjalne);
- Zespole Szkół Licealnych i Zawodowych w Olecku;
- II Liceum Profilowanym przy Zespole Szkół Technicznych.

Liczebność grup badanych

Szkoły Podstawowe (SP) – klasy IV-VI	12
Klasy gimnazjalne (GIM) – klasy II-III	77
Szkoły ponadpodstawowe (PONADPODST.)	126
ŁĄCZNIE	215

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

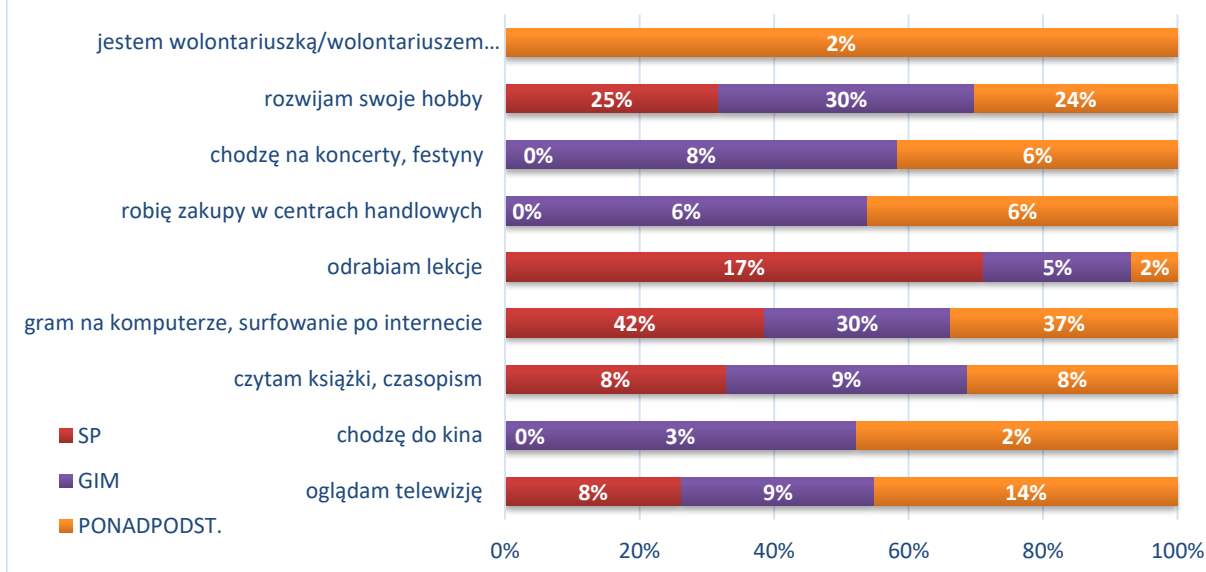
W pierwszym pytaniu uczniowie zostali zapytani o ocenę poziomu zamożności swojej rodziny. Uczniowie w większości określali poziom zamożności w kategorii „przeciętna” (SP – 50%; GIM – 75%; PONADPODST. – 78%). Kolejne wartości odnosiły się do poczucia życia w bogatej rodzinie (SP – 33%; GIM – 14%; PONADPODST. – 12%).

Istotnym czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem przez dzieci i młodzież zachowań ryzykownych jest m.in. sposób, w jaki uczniowie spędzają czas wolny oraz ich jakość relacji z rodzicami, rówieśnikami oraz nauczycielami. W związku z tym, uczniowie zostali zapytani, **w jaki sposób najczęściej spędzają czas poza szkołą.**

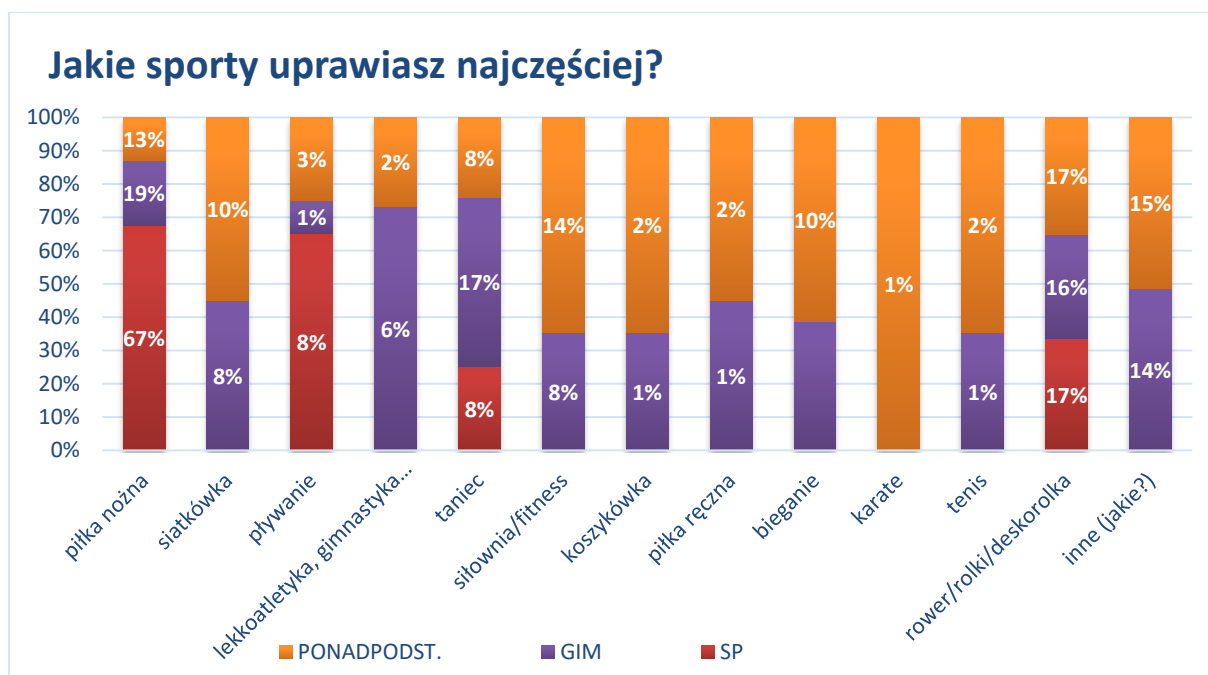
W czasie wolnym uczniowie przede wszystkim grają na komputerze oraz surfują po Internecie (SP – 42%; GIM – 30%; PONADPODST. – 37%). Dobrym wskaźnikiem jest fakt, że spora część uczniów rozwija swoje zainteresowania i hobby (SP – 25%; GIM – 30%; PONADPODST. – 24%). Pozostałe odpowiedzi najczęściej wskazywane przez uczniów, zarówno tych starszych, jak i młodszych dotyczą oglądania telewizji (SP – 8%; GIM – 9%; PONADPODST. – 14%) oraz czytania książek i czasopism (SP – 8%; GIM – 9%; PONADPODST. – 8%). Uczniowie szkoły podstawowej znacznie częściej od starszych kolegów przeznaczają czas wolny na odrabianie lekcji (SP – 17%; GIM – 5%; PONADPODST. – 2%).

W jaki sposób najczęściej spędzasz czas wolny?

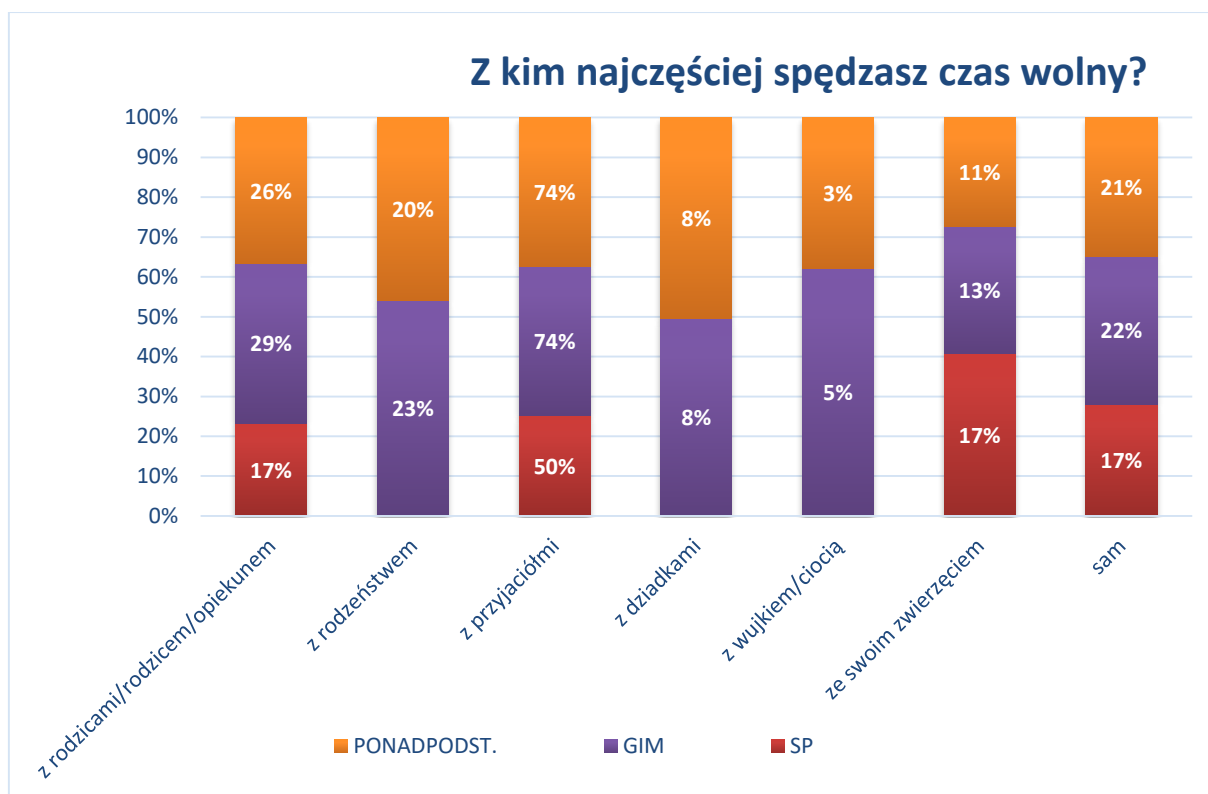

Sposoby spędzenia czasu wolnego dotyczą także aktywnego form rekreacji. Dlatego uczniowie mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na pytanie związane z tym, **które spory cieszą się u nich największą popularnością.**

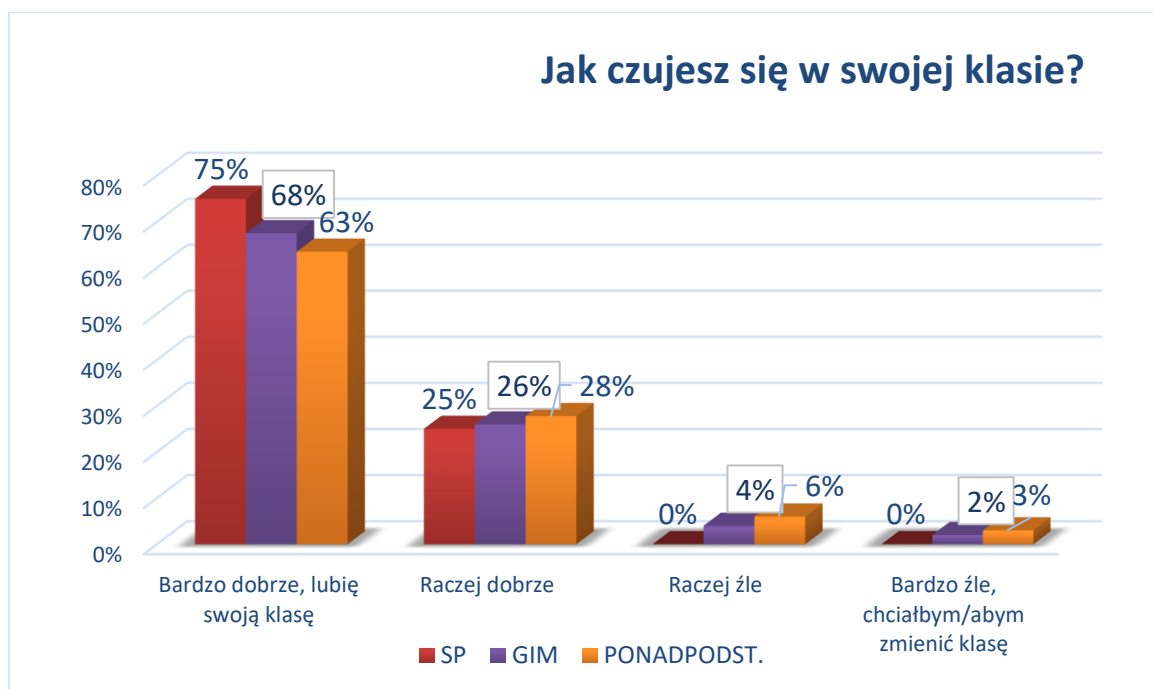
Zarówno wśród uczniów podstawówki, klas gimnazjalnych, jak i szkoły ponadpodstawowej największą popularnością cieszył się rower/deskorolka/roli (SP – 17%; GIM – 16%; PONADPODST. – 17%) oraz piłka nożna (SP – 67%; GIM – 19%; PONADPODST. – 13%). Uczniowie wskazywali również na taniec (SP – 8%; GIM – 17%; PONADPODST. – 8%) oraz na siłownię i fitness (GIM – 8%; PONADPODST. – 14%). Powyższe wartości zdecydowanie odzwierciedlają wśród uczniów potrzebę aktywnego spędzania czasu oraz rozwijania swoich pasji.

Jakość relacji badanych uczniów prezentują także odpowiedzi na pytanie dotyczące, **z kim uczniowie najchętniej i najczęściej spędzają czas wolny**. Uczniowie wyróżnili trzy kategorie odpowiedzi. Przede wszystkim, swój czas wolny chcą spędzać z przyjaciółmi (SP – 50%; GIM – 74%; PONADPODST. – 74%), później z rodzicami (SP – 17%; GIM – 29%; PONADPODST. 26%) oraz samemu (SP – 17%; GIM – 22%; PONADPODST. – 21%). To, co łączy wszystkie grupy wiekowe, to także chęć spędzania czasu wolnego ze swoim zwierzęciem (SP – 17%; GIM – 22%; PONADPODST. – 21%). Z kolei uczniowie klasy gimnazjalnych i starsi widzą jeszcze możliwości spędzania swojego czasu poza szkołą z rodzeństwem (GIM – 23%; PONADPODST. 20%).

Na dalszym etapie uczniowie zostali zapytani o to, **jak czują się w swojej klasie**. Wyniki są zadowalające: **najlepiej w klasie czują się uczniowie szkoły podstawowej - 75%**. **Takiego samego zdania jest 68% uczniów SP i 63% uczniów PONADPODST.** Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 2% uczniów GIM i 3% uczniów PONADPODST. przeciwne określa swoje odczucia – do tego stopnia, że chciałoby zmienić klasę.

Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią mogą dla nich oparcie i źródło wiedzy. **Uczniowie gminy Olecko deklarują w przeważającej większości bardzo dobre lub raczej dobre relacje z opiekunami (SP – 77%; GIM – 68%; PONADPODST. – 53%).** Tylko 4% uczniów GIM i 6% PONADPODST. Określiło swoje relacje z opiekunami jako złe. Należy zauważyć, że rozkład wyników, wbrew oczekiwaniom, nie zmienia się wraz z wiekiem – uczniowie klas gimnazjalnych i starsi uczniowie oceniają związki z rodzicami lub opiekunami, podobnie jak uczniowie szkół podstawowych, jako mocne i zażyłe.

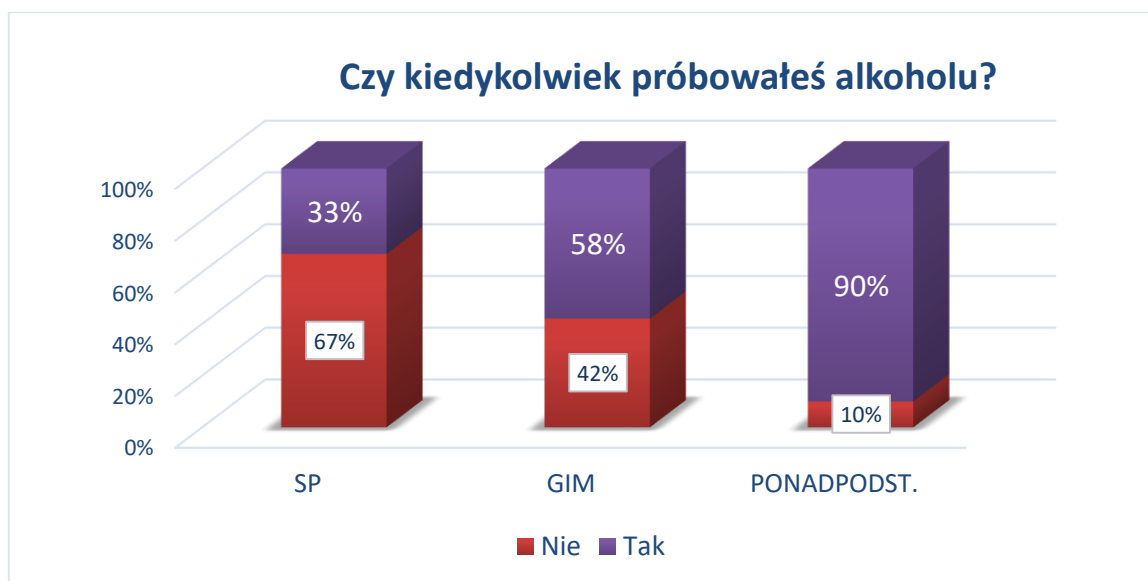
Uczniowie dobrze oceniają panującą atmosferę w domu rodzinnym. Prawie większość uczniów SP (74%), uczniów klas gimnazjalnych (68%) i ponad połowa uczniów szkół ponadpodstawowych. (52%) wskazuje, że jest ona życzliwa, ciepła i przyjazna. Pozostała część odpowiedzi wskazuje, że to zależy od dnia (SP – 11%; GIM – 24%; PONADPODST. – 20%). Generalnie, dość niski odsetek uczniów ocenia atmosferę w domu, jako złą (SP – 2%; PONADPODST. – 6%).

W perspektywie budowania pozytywnego klimatu szkoły i klasy bardzo ważne wydaje się nastawienie uczniów wobec nauczycieli. **Podobnie, jak w przypadku rodziców oraz opiekunów, uczniowie gminy Olecko w większości przejawiają pozytywne nastawienie do swoich nauczycieli.** 68% uczniów szkoły podstawowej ocenia swoje relacje z nauczycielami raczej jako dobre; 95% uczniów klas gimnazjalnych wskazuje, że są one raczej dobre. Podobnie sądzi 66% najstarszych uczniów. Tylko 1% uczniów SP i 7% uczniów PONADPODST. określa je jako bardzo złe.

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

Według badań „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną” opartych na Europejskim Programie Badań Ankiety w Szkołach **ESPAD** z 2015 r.⁹ napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Badania ogólnopolskie wykazały, że próby picia ma za sobą 83,8% gimnazjalistów z klas trzecich i 95,8% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. **Na tle badań ogólnopolskich uczniowie szkół w gminie wypadają korzystniej – inicjację alkoholową ma za sobą: 33% badanych uczniów SP; 58% uczniów GIM. i 90% uczniów PONADPODST.** Zgodnie z przewidywaniami ta tendencja wraz z wiekiem uczniów znacząco wzrasta. Średnia wieku spożycia alkoholu wśród uczniów prezentuje się następująco: SP – 11 lat; GIM – 12 lat; PONADPODST. – 12 lat).

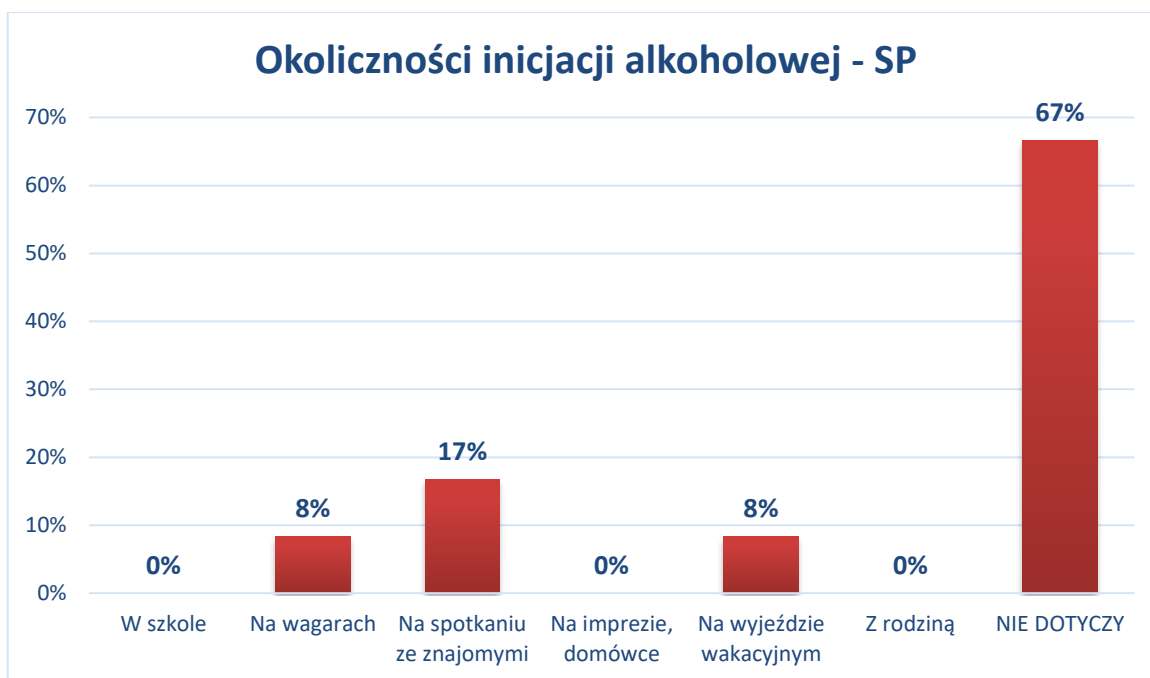
⁹ Jerosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 r.*; KBPN, PARPA, IPIŃ; Warszawa 2015.

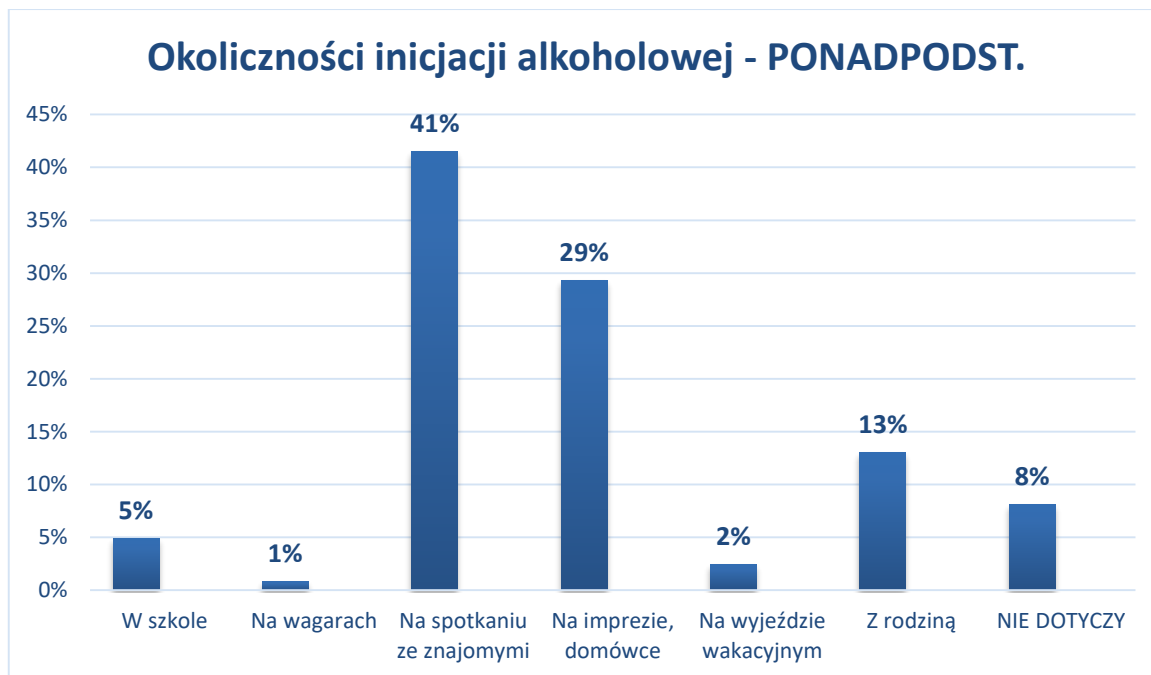

Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej wśród uczniów szkół podstawowych to spotkanie ze znajomymi (17%), węgry (8%) oraz wakacyjny wyjazd (8%). Żaden z uczniów nie wskazał szkoły oraz towarzystwa rodziny jako okoliczności spożywania swojego pierwszego alkoholu. Co więcej, aż 67% uczniów SP zadeklarowało, że ten problem ich nie dotyczy, co jednocześnie wskazuje, że ci najmłodsi uczniowie nie mają za sobą jeszcze inicjacji alkoholowej.

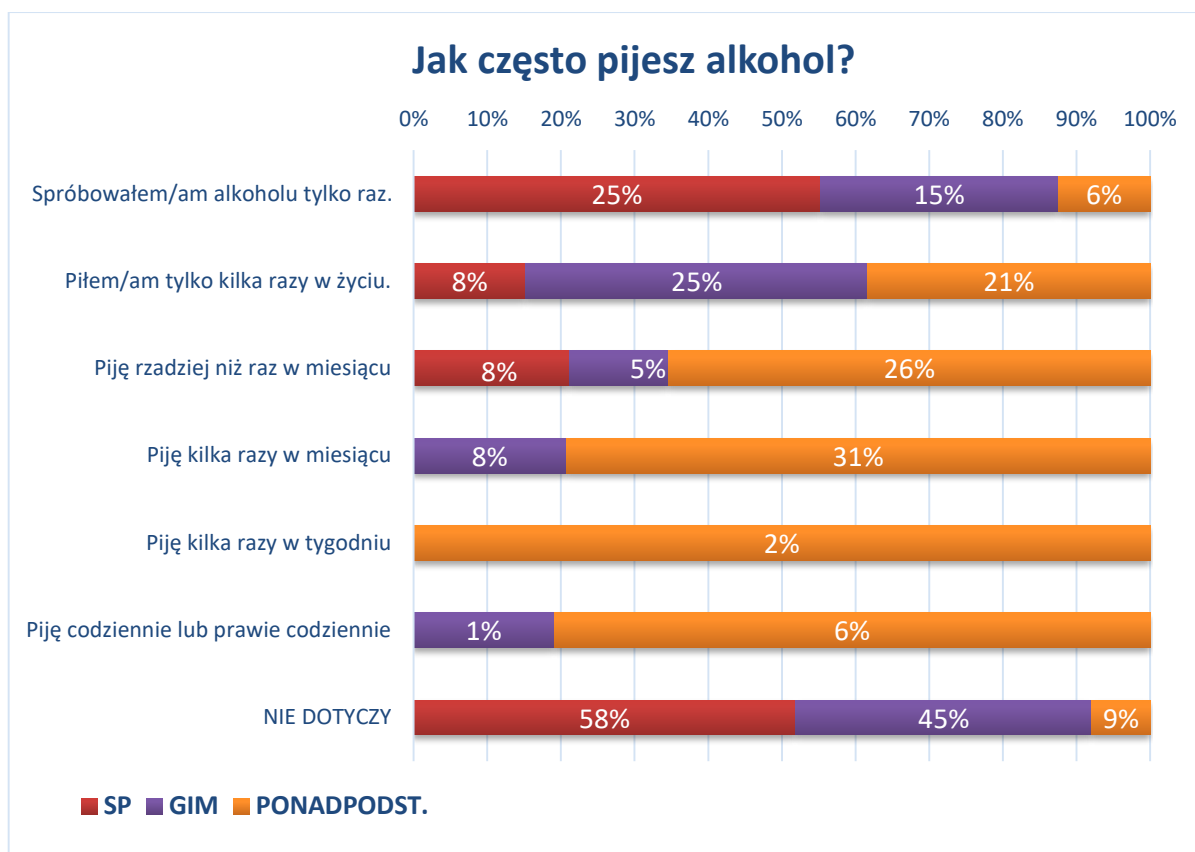
Uczniowie klas gimnazjalnych w swoich odpowiedziach najczęściej wskazywali imprezę (25%) oraz spotkanie ze znajomymi (17%). Wśród starszych uczniów pojawia już towarzystwo rodziny (5%). Odsetek uczniów, których ta kwestia nie dotyczy jest niższa niż u młodszych uczniów, ponieważ wynosi 42%.

Odpowiedzi najstarszych uczniów są najbardziej zróżnicowane. 41% z nich spożywa najczęściej alkohol na spotkaniu ze znajomymi oraz na imprezie (29%). Niepokojące wydaje się, że 5% odpowiedzi wskazuje, że na szkołę, jako miejsce, w której uczniowie PONADPODST. po raz pierwszy spróbowali alkoholu. Odsetek odpowiedzi, które wskazują na towarzystwo rodziny także uległ podwyższeniu (13%). Jednocześnie, wartość odpowiedzi związanej z tym, że problem spożywania alkoholu tej grupy uczniów nie dotyczy jest najniższy i wynosi 8%.

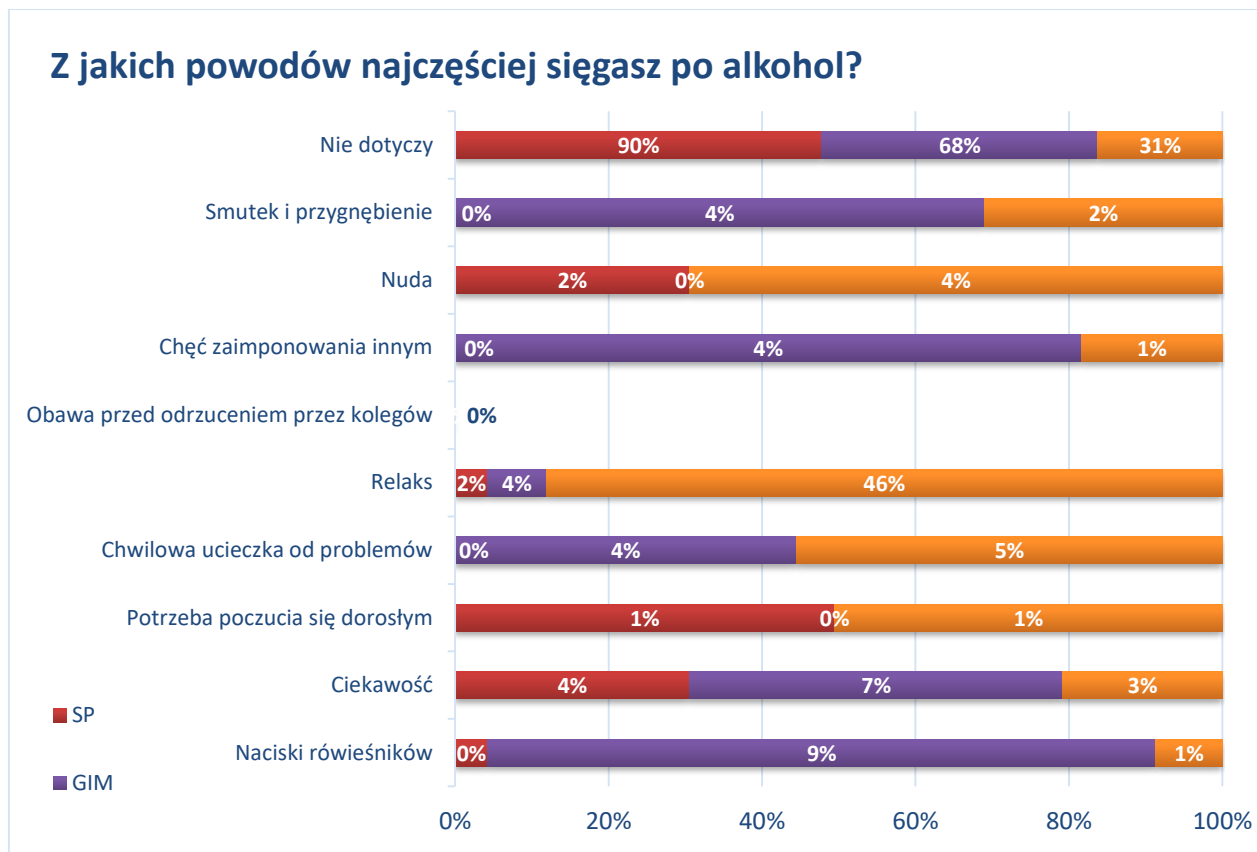

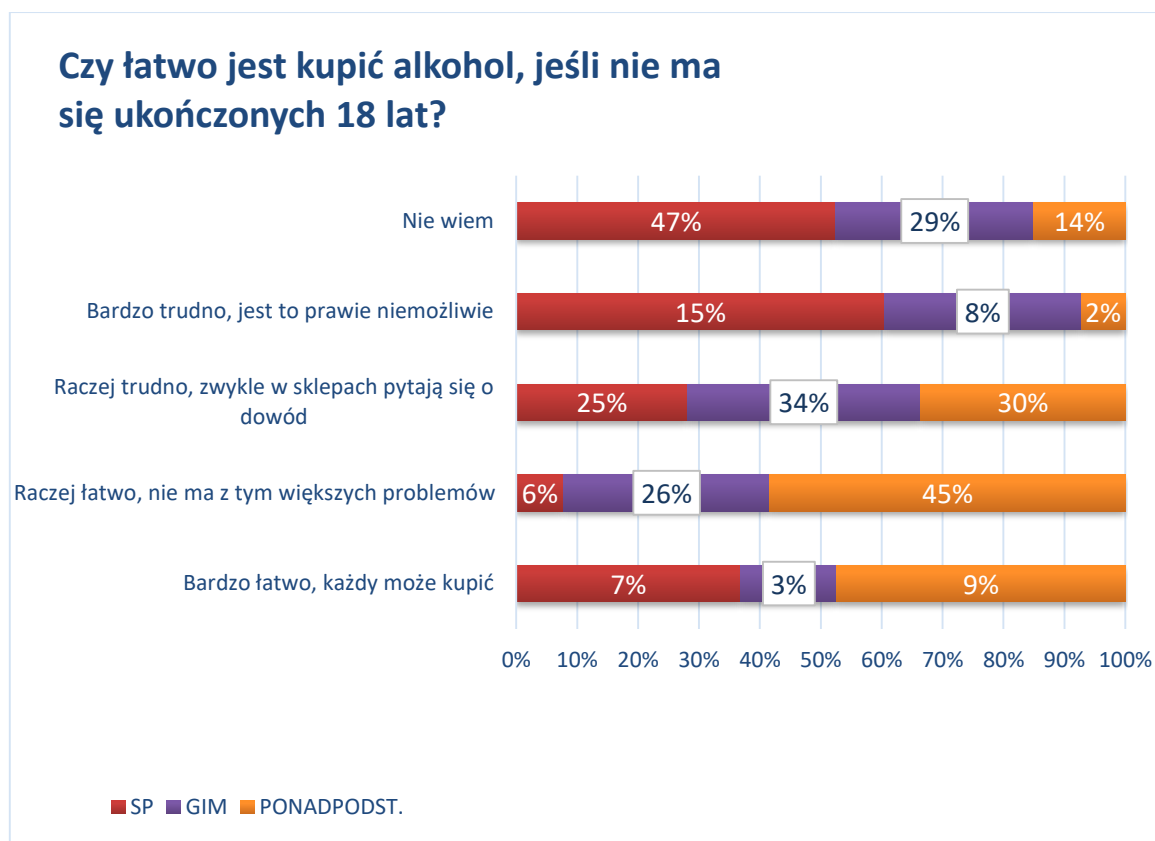
Oprócz okoliczności inicjacji jest także istotne, **jak często młodzi ludzie sięgają alkohol**. **25% uczniów SP; 15% uczniów klas gimnazjalnych i 6% uczniów PONADPODST. miało jednorazowy kontakt z alkoholem. Spożywanie codziennie lub prawie codziennie alkoholu deklaruje 1% uczniów GIM i 6% uczniów szkół ponadpodstawowych.** Spożywanie alkoholu kilka razy w miesiącu deklaruje 31% uczniów szkół ponadpodstawowych i 8% uczniów GIM. Odsetek odpowiedzi deklarujących spożycie alkoholu kilka razy w życiu jest najwyższy wśród uczniów klas gimnazjalnych (25%). Generalnie, najczęstszy kontakt z alkoholem deklarują najstarsi uczniowie, a najmniejszy najmłodsi.

Nie tylko częstotliwość, ale także **powody sięgania przez uczniów po alkohol** stają bardzo ważne przy projektowaniu działań profilaktycznych. **90% uczniów SP, 68% uczniów GIM i 31% uczniów PONADPODST. wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy.** Najbardziej popularnymi odpowiedziami są motywy związane z ciekawością (SP – 4%, GIM – 7%; PONADPODST. – 3%) oraz, przede wszystkim wśród starszych uczniów, alkohol jest środkiem zrelaksowania się (PONADPODST. – 46%; GIM – 4%).

Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki sugerują, że 47% uczniów SP, 29% uczniów GIM i 14% uczniów PONADPODST. nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu.** Z kolei łącznie 54% najstarszych uczniów wskazuje, że jest przeciwnie, czyli że łatwo i bardzo łatwo jest kupić im alkohol, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

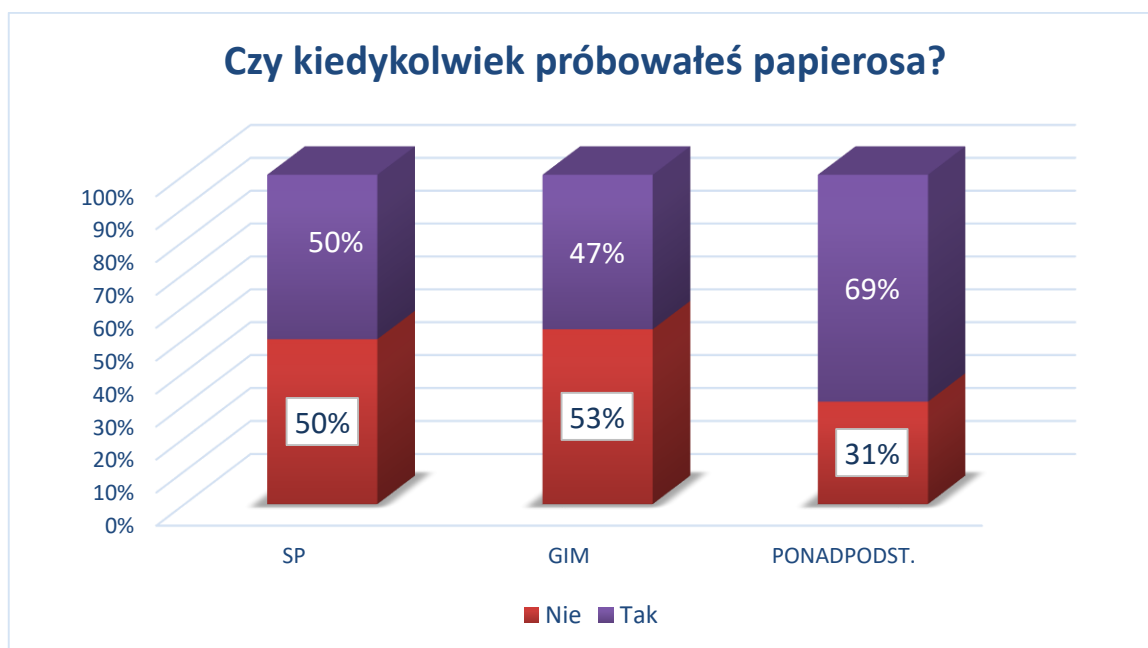

Następne pytanie w kwestionariuszu umożliwiło uczniom podzielenie się informacjami na temat reakcji ich rówieśników w sytuacji, kiedy przejawiają asertywną postawę, odmawiając wspólnego napicia się alkoholu.

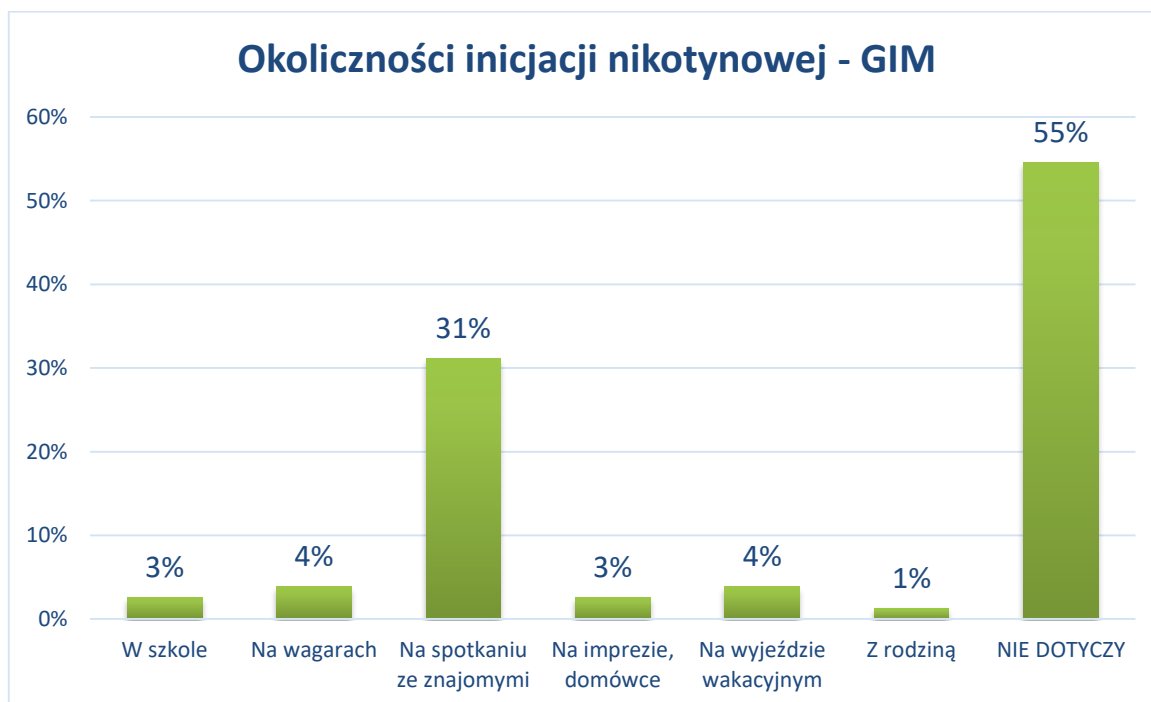
Uczniowie szkoły podstawowej, w sytuacji odmowy, raczej często spotykają się z podziwem ze strony swoich rówieśników (20%) i usilnym namawianiem. Ważne jest również, to że zasadniczo rzadko przy odmowie spotykają się z odrzuceniem (61%), wyśmiewaniem (60%) i zdziwieniem (65%). **Uczniowie klas gimnazjalnych**, w sytuacji odmowy, raczej często spotykają się ze zdziwieniem ze strony swoich rówieśników (33%) i namawianiem (31%). Ważne jest również, to że zasadniczo rzadko spotykają się z krytyką (56%), wyśmiewaniem (60%) i odrzuceniem (68%). **Najstarsi uczniowie** najrzadziej ze strony rówieśników spotykają się z krytyką (70%) i wyśmiewaniem (72%). Bardzo często spotykają się z obojętnością (18%) oraz zdziwieniem (16%).

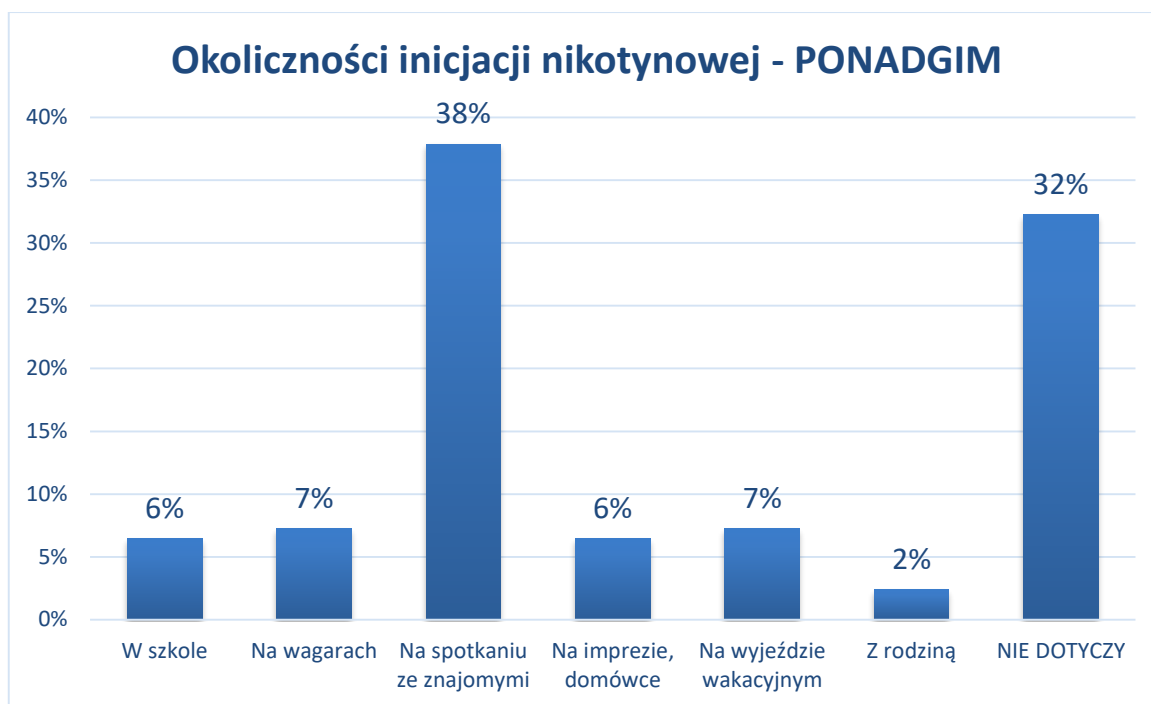
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

Mimo słabnącej popularności papierosów w naszym społeczeństwie są one wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów w gminie Olecko, czy kiedykolwiek próbowali papierosa, oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 50% badanych uczniów szkoły podstawowej; 47% uczniów klas gimnazjalnych i aż 69% najstarszych uczniów.**

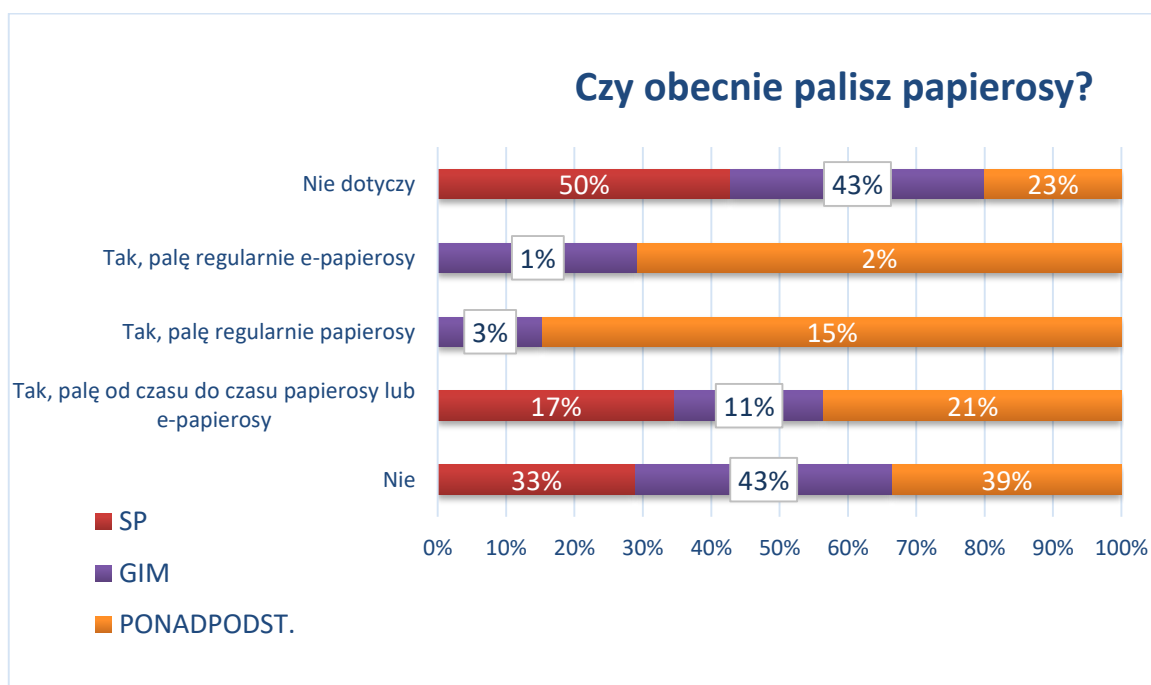

Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było spotkanie ze znajomymi (SP – 50%; GIM – 31%; PONADPODST. – 38%). Sygnałem ostrzegawczym może być fakt, że niewielka część uczniów pierwszego swojego papierosa zapaliła na terenie szkoły (GIM – 3%; PONADPODST. – 6%).

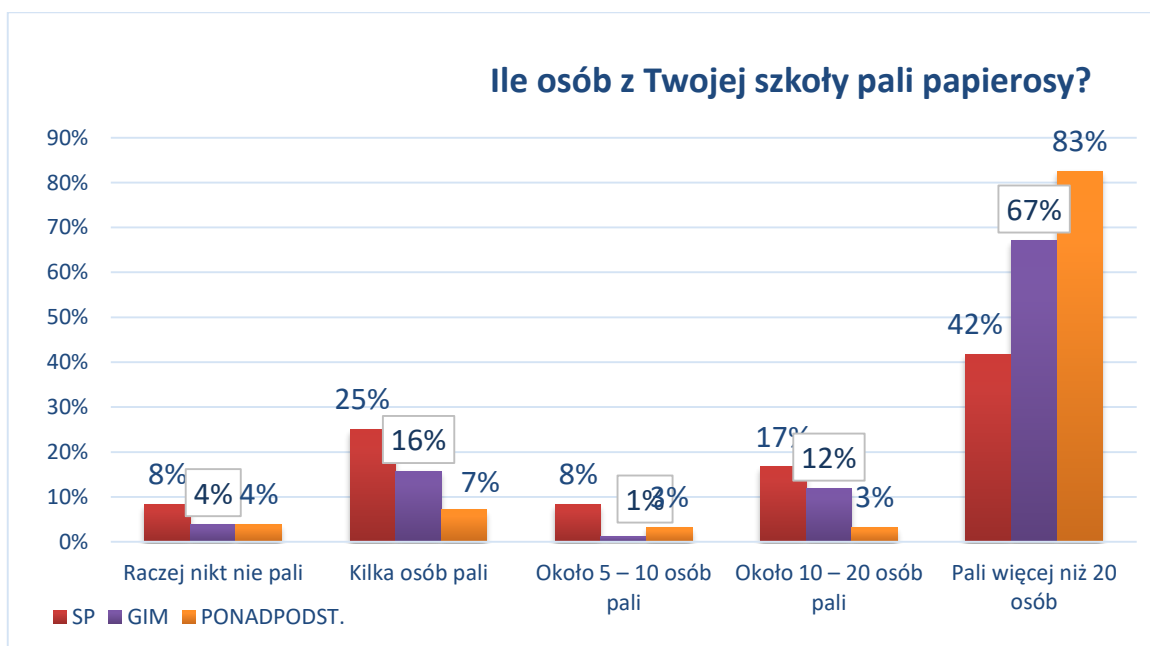

Spora część uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (SP – 50%; Gim – 43%; PONADPODST. – 23%). Tylko 3% uczniów GIM i 15% szkół ponadpodstawowych regularnie pali papierosy.

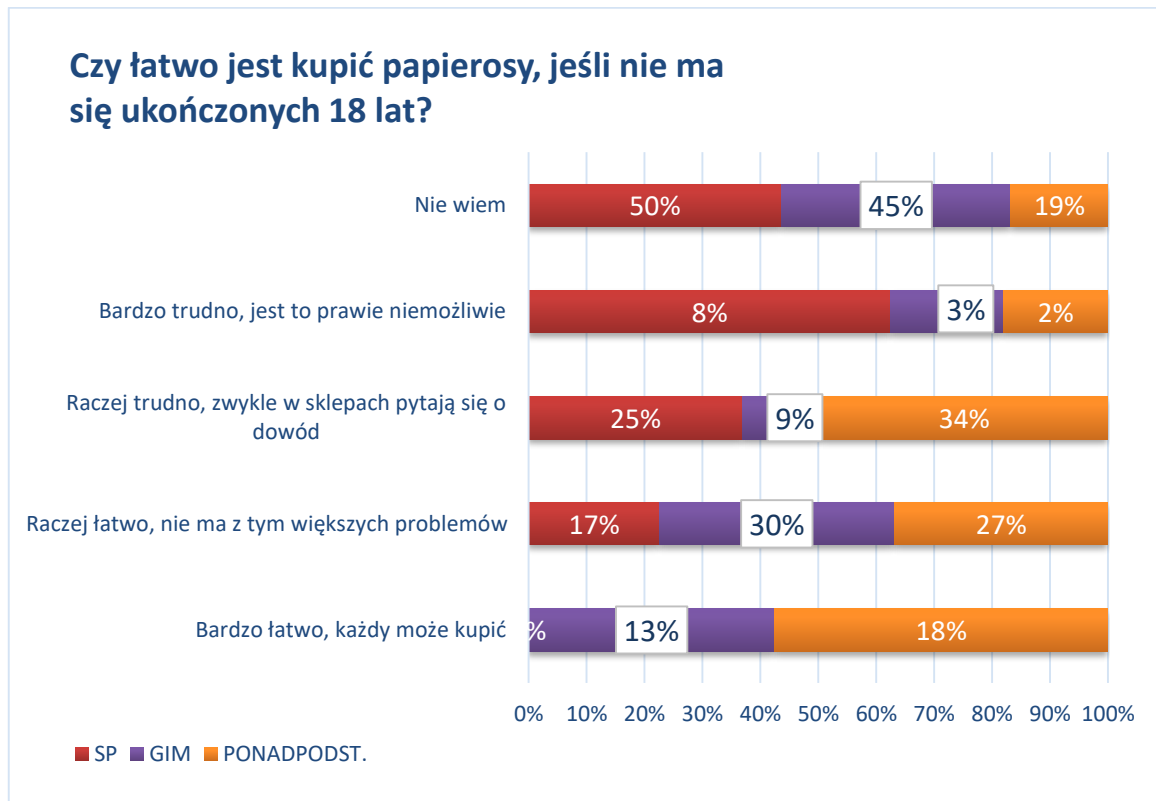
Wyniki oceny rozpowszechnienia palenia papierosów wśród uczniów wszystkich grup wiekowych wskazują na konieczność podjęcia działań profilaktycznych, zmierzających do ograniczenia tego zjawiska wśród badanych. Wartości jednoznacznie wskazują, że:

- łącznie 59% uczniów SP uważa, że w ich środowisku **pali więcej niż 10 i 20 osób**;
- łącznie 79% uczniów GIM uważa, że w ich środowisku **pali więcej niż 10 i 20 osób**;
- łącznie 86% uczniów PONADPODST. uważa, że w ich środowisku **pali więcej niż 10 i 20 osób**;
- raczej nikt nie pali: SP – 8%; GIM – 4%; PONADPODST. – 4%.

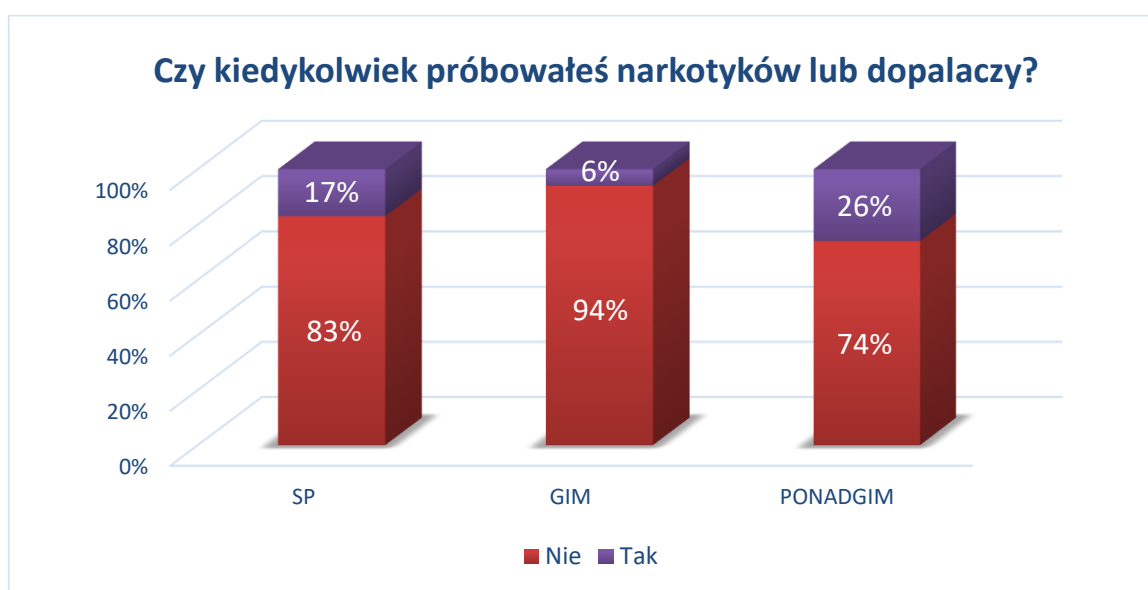
W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Połowa uczniów SP nie знаła odpowiedzi na to pytanie (56%), a łącznie 33% z nich oceniła, że jest to raczej i bardzo trudne.** Uczniowie klas gimnazjalnych i młodzież mają w tym względzie bardziej zróżnicowane poglądy. **45% wskazało, że nie wie, a łącznie 43% oceniło, że raczej**

i bardzo łatwo jest kupić papierosy osobom poniżej 18 roku życia. Łącznie 45% najstarszych uczniów jest podobnego zdania.

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Wyniki badań wskazują, że **17% uczniów szkoły podstawowej, 6% uczniów klas gimnazjalnych i 26% najstarszych uczniów** ma za sobą pierwszy kontakt z narkotykami lub dopalaczami. Średni wiek uczniów, którzy mają za sobą podobną inicjację wynosi: SP - 12 lat; GIM – 10 lat; PONADPODST. – 14 lat.

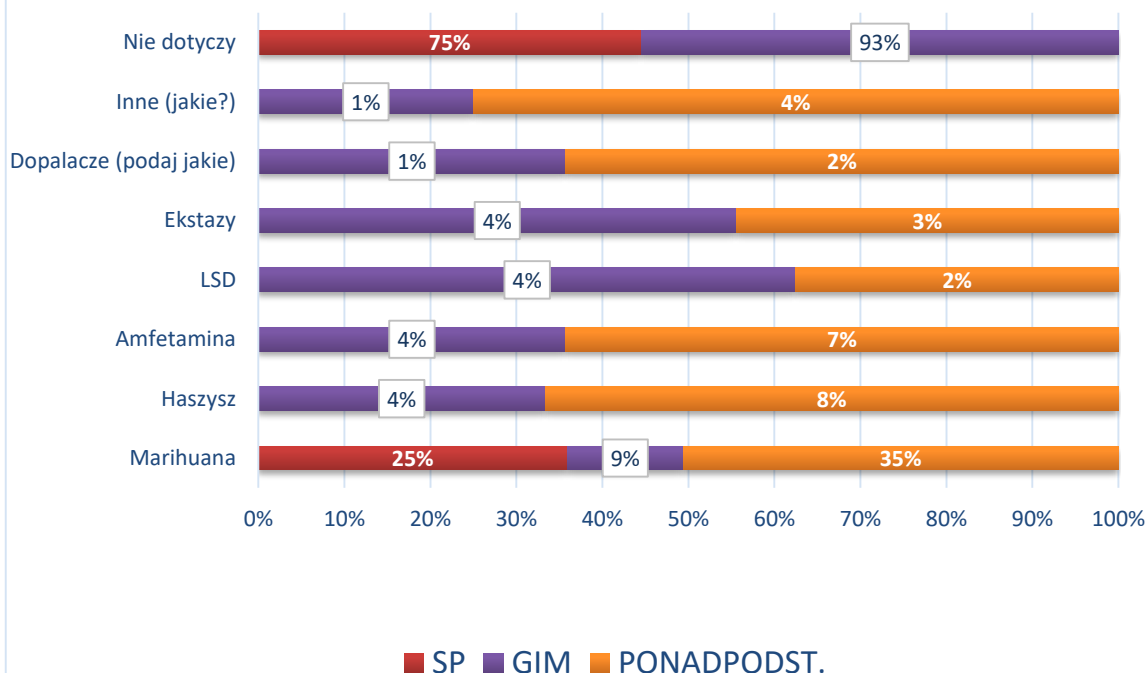

Wśród uczniów wszystkich typów szkół najczęściej powtarzała się odpowiedź, że ten problem ich nie dotyczy (SP – 75%; GIM – 93%; PONADPODST. – 66%).

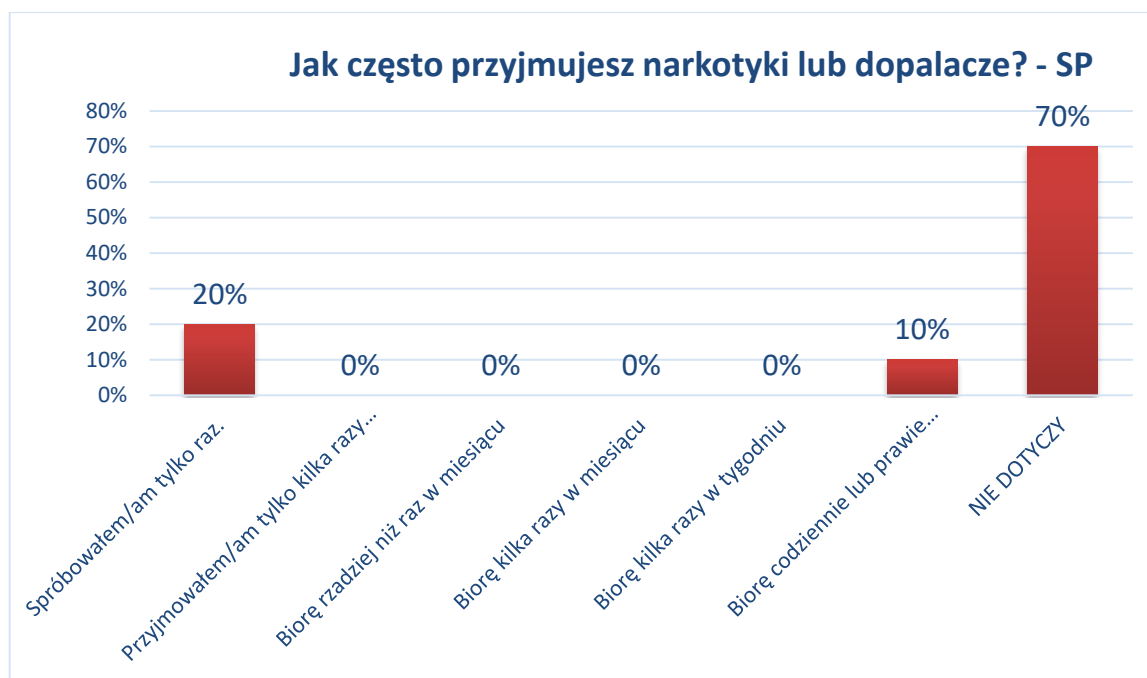
Aczkolwiek, substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie marihuana (SP – 25%; GIM – 9%; PONADPODST. – 35%). Inne substancje, które pojawiały się w odpowiedziach starszych uczniów to także haszysz (GIM – 4%, PONADPODST. – 8%) oraz amfetamina (GIM – 4%, PONADPODST. – 7%).

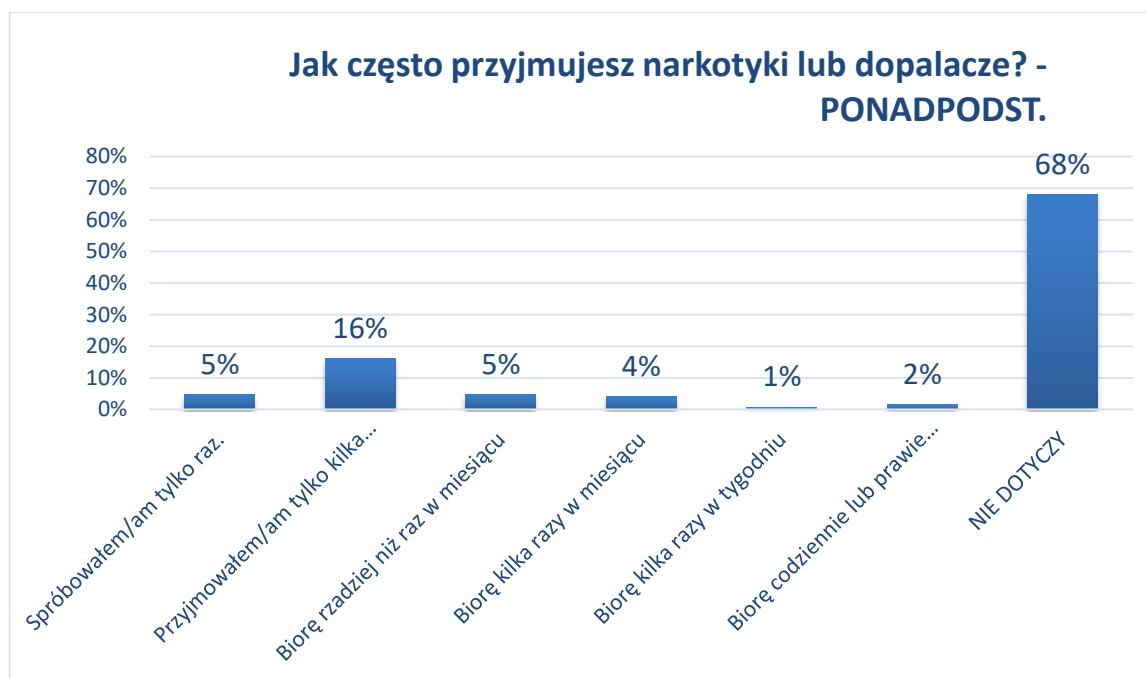
W ogólnopolskich badaniach **ESPAD** z 2015 roku wykazano, że z marihuaną i haszyszem miało styczność 25% młodszych uczniów szkół gimnazjalnych i 43% uczniów III klas.

Rodzaj przyjmowanych substancji

Na pytanie: „**Jak często przyjmujesz narkotyki lub dopalacze?**” uczniowie w większości odpowiedzi, że ten problem ich nie dotyczy (SP – 70%; GIM – 93%; PONADPODST. – 68%). 20% **uczniów szkoły podstawowej** wskazało, że spróbowało tylko raz narkotyków dopalaczy. Codziennie ich przyjmowanie deklaruje 10%. **Uczniowie klas gimnazjalnych:** odsetek uczniów, którzy wskazują przyjmowanie narkotyków i dopalaczy kilka razy w życiu zwiększył się (3%). Podobnie wartość odpowiedzi: „biorę kilka razy w miesiącu” – 3%. **Uczniowie klas ponadpodstawowych** najczęściej deklarowali, że substancje psychoaktywne przyjęli tylko kilka razy w życiu (16%). Kilka razy w miesiącu narkotyków i dopalaczy przyjmuje 4%; kilka razy w tygodniu – 2%; kilka razy w tygodniu – 1%.

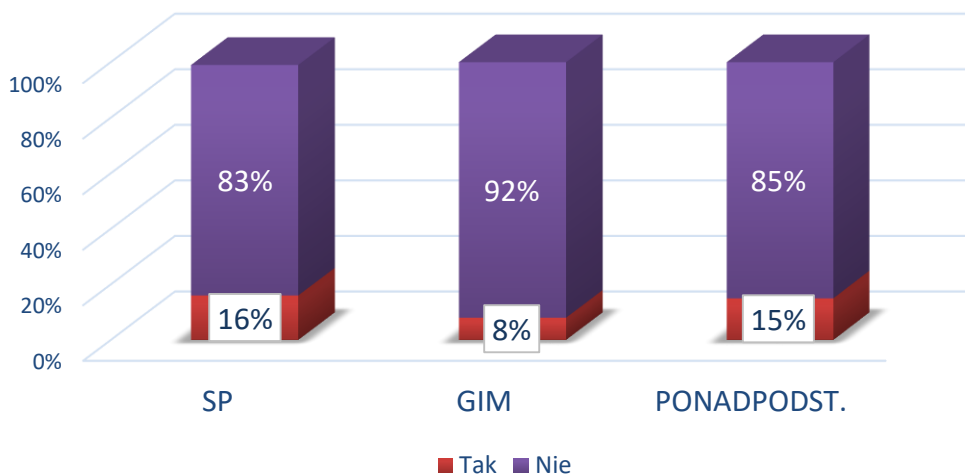

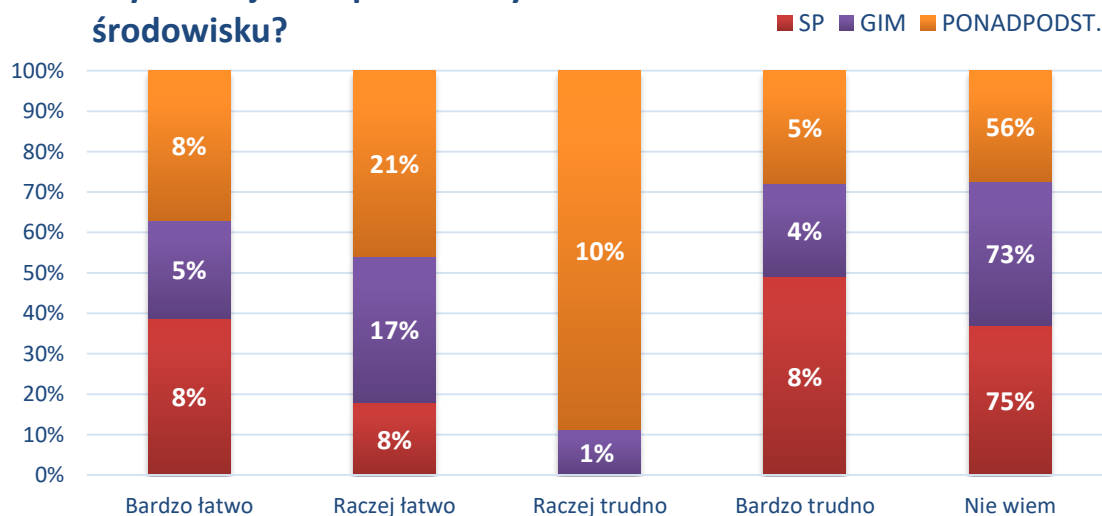
Badani uczniowie zostali zapytani, czy uważają, że branie narkotyków jest w ich szkole popularne. 5% uczniów GIM przychyliło się twierdząc do pytania, ale aż łącznie 95% stwierdziło przecząco. Młodszy uczniowie zdecydowanie deklaruje że branie tych rodzaju substancji nie spotyka się z akceptacją rówieśników (92%). Inaczej przedstawia się rozkład odpowiedzi wśród najstarszych uczniów, bowiem 22% wskazuje, że przyjmowanie substancji psychoaktywnych w ich środowisku jest popularne.

Poniższe wykresy przedstawiają wiedzę na temat źródeł pozyskiwania narkotyków oraz subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana większość uczniów szkoły podstawowej (83%), uczniów klas gimnazjalnych (92%) i szkół ponadpodstawowych. (85%) nie wie, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.** Jednocześnie, 75% uczniów SP, 73% klas GIM. i 56% uczniów PONADPODST. deklaruje, że nie wie, czy łatwo jest kupić narkotyki lub dopalacze. Łącznie 16% uczniów SP i 22% uczniów GIM przyznaje, że jest to łatwe, co może wskazywać, że mają oni lub ich rówieśnicy za sobą pierwsze próby zakupu narkotyków lub dopalaczy. Odsetek takich deklaracji wśród uczniów najstarszych jest wyższy i wynosi 29%.

Czy wiesz, gdzie lub u kogo można kupić narkotyki lub dopalacze?

Czy łatwo jest kupić narkotyki w Twoim środowisku?

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych.

W kwestii **szkodliwości alkoholu zawartym w piwie** 36% uczniów zgadza się, aby było on mniej groźny od alkoholu zawartego w wódce. Stanowi to istotny wskaźnik do podjęcia działań edukacyjnych, mających na celu zwrócenie uwagi na generalną szkodliwość spożywania alkoholu, zarówno tego zawartego w piwie, jak i w wódce. Tą tezę potwierdza rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie związane ze **szkodliwością alkoholu dla osób będących poniżej 18 r.ż.** Połowa uczniów przyznała rację stwierdzeniu, że alkohol jest szczególnie niebezpieczny dla osób niepełnoletnich, aczkolwiek druga część uczniów miała zdanie przeciwne. Analogicznie do innych substancji psychoaktywnych, 65% z nich uważa, że jednorazowe zażycie narkotyku lub dopalacza może być szkodliwe i niebezpieczne.

Ponad połowa uczniów uważa, że alkohol pozwala się zrelaksować (59%). Jest to stereotyp, który jest dość popularny wśród młodych ludzi i jednocześnie czynnik stanowiący nierzadko źródło podejmowania zachowań ryzykownych. Jednocześnie, należałoby popracować z uczniami nad kształtowaniem umiejętności związanych z radzeniem sobie ze stresem.

66% uczniów, którzy deklarują, że spożywanie alkoholu w ich wieku nie jest normalne mogą stanowić czynnik chroniący dla uczniów, którzy przejawiają bardziej uległe postawy, chociażby wobec rówieśników podejmujących pierwsze próby spożywania alkoholu. Potwierdza to kolejne pytanie i 58% uczniów, którzy stwierdzili, że bez alkoholu także można się dobrze bawić.

67% uczniów szkoły podstawowej wyraziło swój pogląd na temat dopalaczy i narkotyków, stwierdzając, że ich przyjmowanie nie jest niczym zwyczajnym oraz normalnym. Świadczy to pośrednio o dynamice oraz braku rozpowszechnienia wśród

uczniów mody oraz postaw, sprzyjających podejmowaniu ryzykownych zachowań związanych z narkotykami. Podobnie przedstawia się sytuacja z **paleniem papierosów**. Ponad połowa badanych uczniów (59%) stwierdziło, że w ich otoczeniu nie jest to popularny nałóg.

Kolejne dwa pytania stanowią wskaźnik, sugerujący konieczność podjęcia działań, mających na celu edukację uczniów w zakresie szkodliwości przyjmowania narkotyków i dopalaczy oraz mechanizmów powstawania uzależnień. 50% uczniów nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że od dopalaczy można się tak samo uzależnić, jak od narkotyków. Z kolei 68% uczniów zgadza się z tym, że przyjmowanie z umiarem określonych substancji psychoaktywnych nie powoduje uzależnienia, co jest błędnym i niebezpiecznym założeniem.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – SP

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	17%	17%	8%	58%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	33%	8%	17%	42%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	42%	8%	25%	25%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	8%	25%	8%	58%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	33%	8%	8%	50%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	33%	0%	25%	42%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	17%	33%	0%	50%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	50%	8%	25%	17%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	33%	8%	17%	42%

Odsetek uczniów zgadzających się ze stwierdzeniem, że alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny od tego w alkoholu jest wyższy niż u uczniów SP, ponieważ wynosi 66%. W związku z tym, ten aspekt również wymaga zainteresowania ze strony pedagogów oraz nauczycieli, aby podjęli działania ograniczające szkodliwe przekonania uczniów klas gimnazjalnych na temat spożywania alkoholu. Analogicznie do innych substancji psychoaktywnych, 56% z nich uważa, że jednorazowe zażycie narkotyku lub dopalacza może być szkodliwe i niebezpieczne.

Ponad połowa uczniów (59%) nie uważa, aby alkohol pozwalał się zrelaksować. Aczkolwiek, odsetek uczniów, którzy są przeciwnego zdania, pozwala przypuszczać, że poszukują oni redukcji stresu w obszarach związanych z podejmowaniem ryzykownych zachowań, jak np. spożywanie alkoholu.

Wyższy odsetek, niż w przypadku uczniów młodszych, bo 77% uczniów uczniowie klas gimnazjalnych uważa, że spożywanie alkoholu szkodzi szczególnie osobom poniżej 18 r.ż.

Nie wydaje się także, aby spożywanie alkoholu wśród uczniów klas gimnazjalnych było dość rozpowszechnione, ponieważ 75% badanych uczniów zadeklarowało, że nie jest normalne, aby w ich wieku regularnie pić alkohol. Potwierdza to również 72% odpowiedzi, z których wynika, że uczniowie nie potrzebują alkoholu, aby dobrze spędzać czas. Podobnie prezentuje się kwestia przyjmowania dopalaczy i narkotyków oraz palenia papierosów. Kolejno, 84% i 82% uczniów uważa, że w ich środowisku nie jest to typowe i popularne zjawisko.

Starsi uczniowie przejawiają mniejszą wiedzę na temat uzależnień, ponieważ 78% z nich deklaruje, że dopalacze nie uzależniają podobnie, jak narkotyki. Aczkolwiek, ponownie uczniowie przychylają się do stwierdzenia, że przyjmowanie niewielkich ilości narkotyku nie będzie skutkowało w przyszłości uzależnieniem (87%).

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – GIM

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	27%	39%	17%	17%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	22%	19%	29%	30%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	55%	22%	16%	8%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	10%	14%	22%	53%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	17%	10%	27%	45%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	8%	8%	31%	53%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	6%	16%	14%	64%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	73%	14%	9%	4%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	10%	8%	21%	61%

Podobnie jak poprzednie grupy wiekowe, najstarsi uczniowie także są podzieleni, oceniając szkodliwość alkoholu zawarte w piwie oraz wódce. W tym wypadku 40% uczniów nie zgodziło się z założeniem, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy do tego zawartego w wódce. Analogicznie do innych substancji psychoaktywnych, 50% z nich uważa, że jednorazowe zażycie narkotyku lub dopalacza może być szkodliwe i niebezpieczne.

Ponad połowa (52%) uczniów zgadza się z założeniem, że alkohol pozwala się zrelaksować. Podobnie, jak wcześniejsze grupy, należałoby zwrócić uwagę na strategie, jakie uczniowie przyjmują, próbując zredukować stres, napięcie fizyczne bądź emocjonalne.

66% uczniów zgadza się z założeniem, że alkohol jest szczególnie szkodliwy dla osób poniżej 18 r.ż. Starsi uczniowie nie dają sobie przyzwolenia na korzystanie ze specyfiki ich wieku rozwojowego. Wynika to chociażby ze struktury odpowiedzi na pytanie związane z powszechnością spożywania alkoholu przez osoby w ich wieku. Ponad połowa badanych uczniów (59%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że należy korzystać ze wszelkich dostępnych sposobów na dobrą zabawę. Jednocześnie, 67% z nich nie zgadza się z założeniem, że tylko alkohol jest w stanie zapewnić dobry czas.

Ich postawy wobec substancji psychoaktywnych potwierdza odsetek odpowiedzi na temat powszechności przyjmowania w ich środowisku narkotyków oraz dopalaczy. 75% z nich nie uważa, aby było to normalne i modne.

Wysoki odsetek uczniów (72%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby dopalacze uzależniały podobnie, jak narkotyki. Podobnie, jak w poprzednich grupach wiekowych, dostrzega się potrzebę edukację uczniów w zakresie powstawania mechanizmów uzależnień oraz ich potencjalnych konsekwencji w życiu młodego człowieka. Z kolei 78% uczniów zgadza się ze stwierdzeniem, że przyjmowanie w niewielkich ilościach substancji psychoaktywnych uzależnia.

73% najstarszych uczniów, podobnie jak w poprzednich grupach wiekowych, nie uważa, aby palenie było popularne w ich szkole.

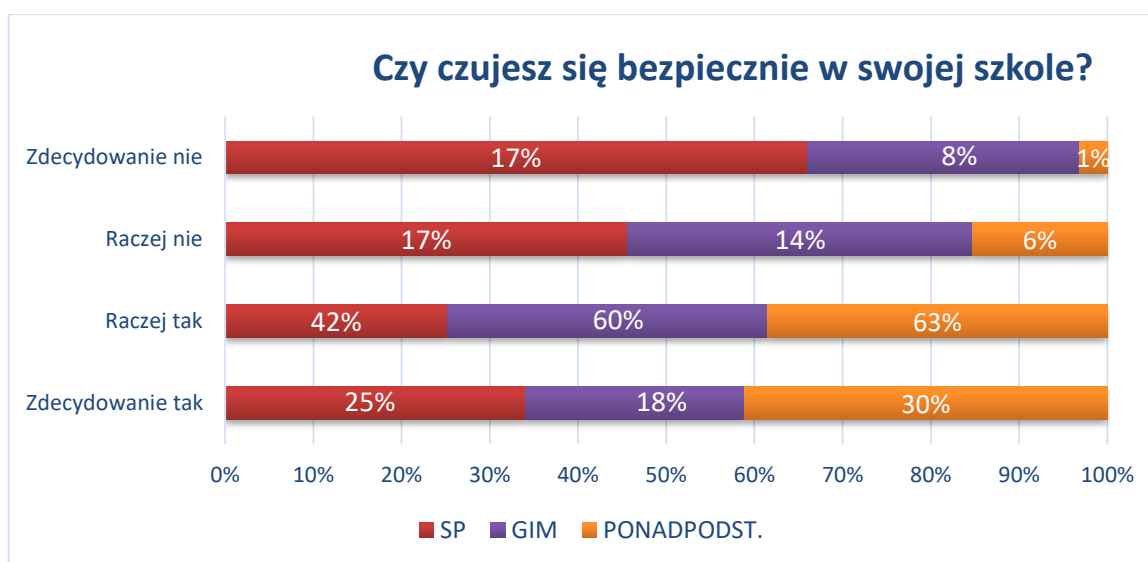
Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – PONADPODST.

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	29%	32%	21%	19%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	12%	40%	33%	16%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	29%	37%	24%	11%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	12%	29%	37%	22%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	11%	21%	27%	40%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	6%	10%	25%	60%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	4%	24%	30%	42%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	53%	25%	9%	13%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	8%	19%	29%	44%

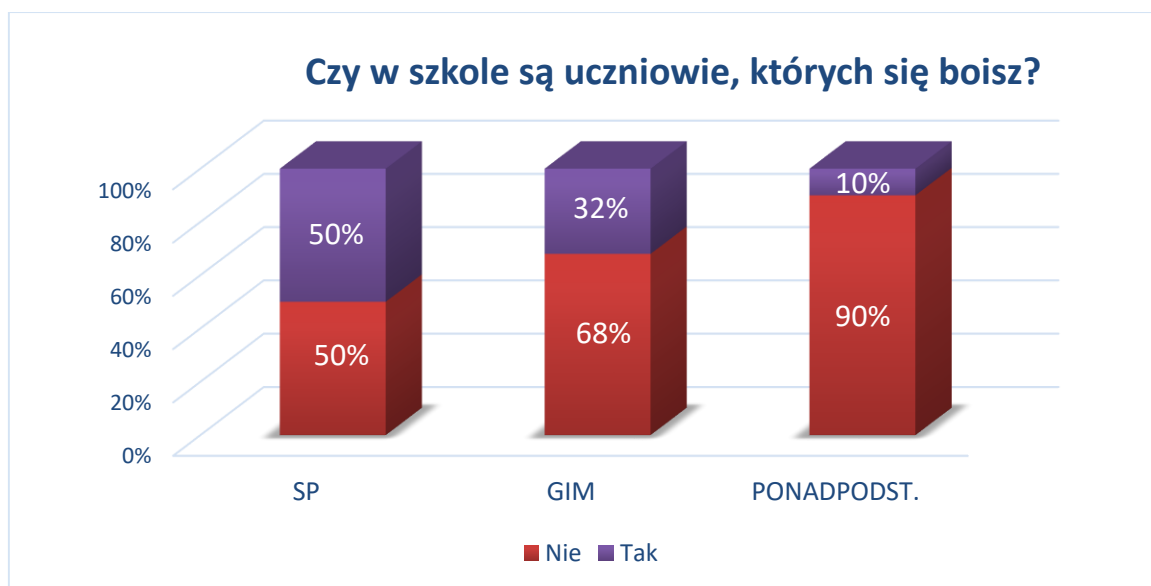
PRZEMOC W SZKOLE

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Olecko pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

Zdecydowanie dobrze się czuje w swojej szkole łącznie: 67% uczniów SP; 68% uczniów GIM; 83% uczniów PONADPODST. Odsetek uczniów, którzy stwierdzają inaczej wraz z wiekiem uczniów się zmniejsza: SP – łącznie 34%; GIM – 22%; PONADPODST. – 7%.

W następnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o wskazanie czy są w szkole **uczniowie, których się obawiają**. Podobnie, jak wcześniejszym pytaniu, najmłodszy uczniowie deklarują najwyższy poziom niepokoju i brak poczucia bezpieczeństwa. 50% z nich ma osobę w szkole, której się boi. Wśród uczniów starszych klas ten odsetek jest niższy: GIM – 32% i PONADPODST. – 10%.

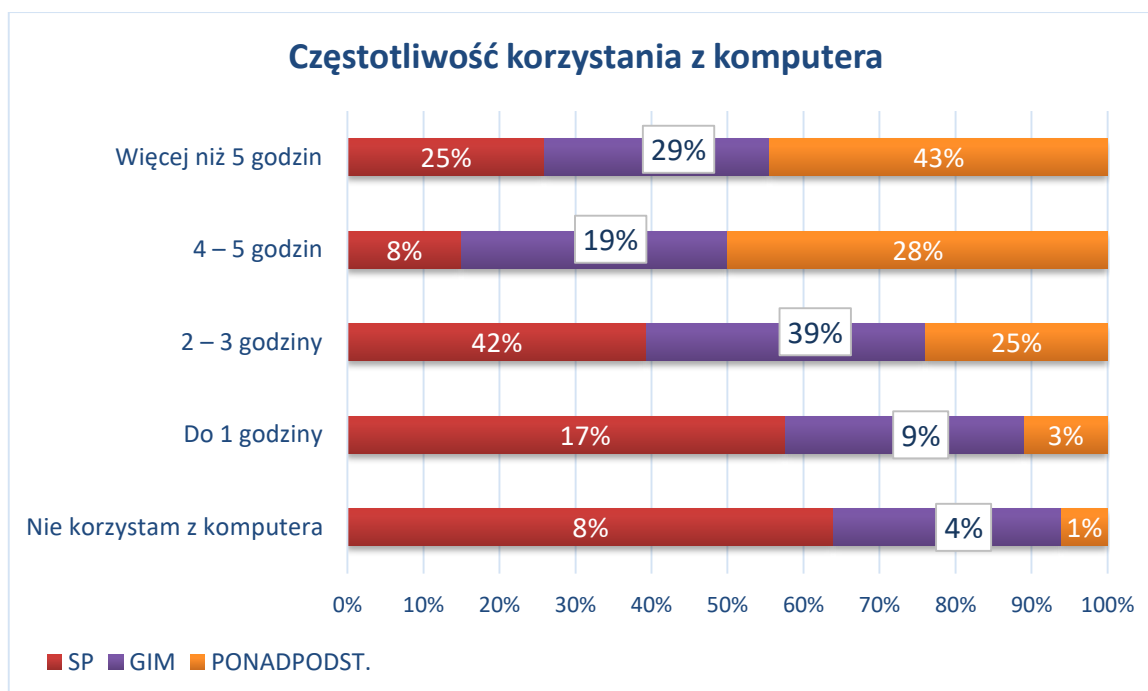

UZAŁĘŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)¹⁰.

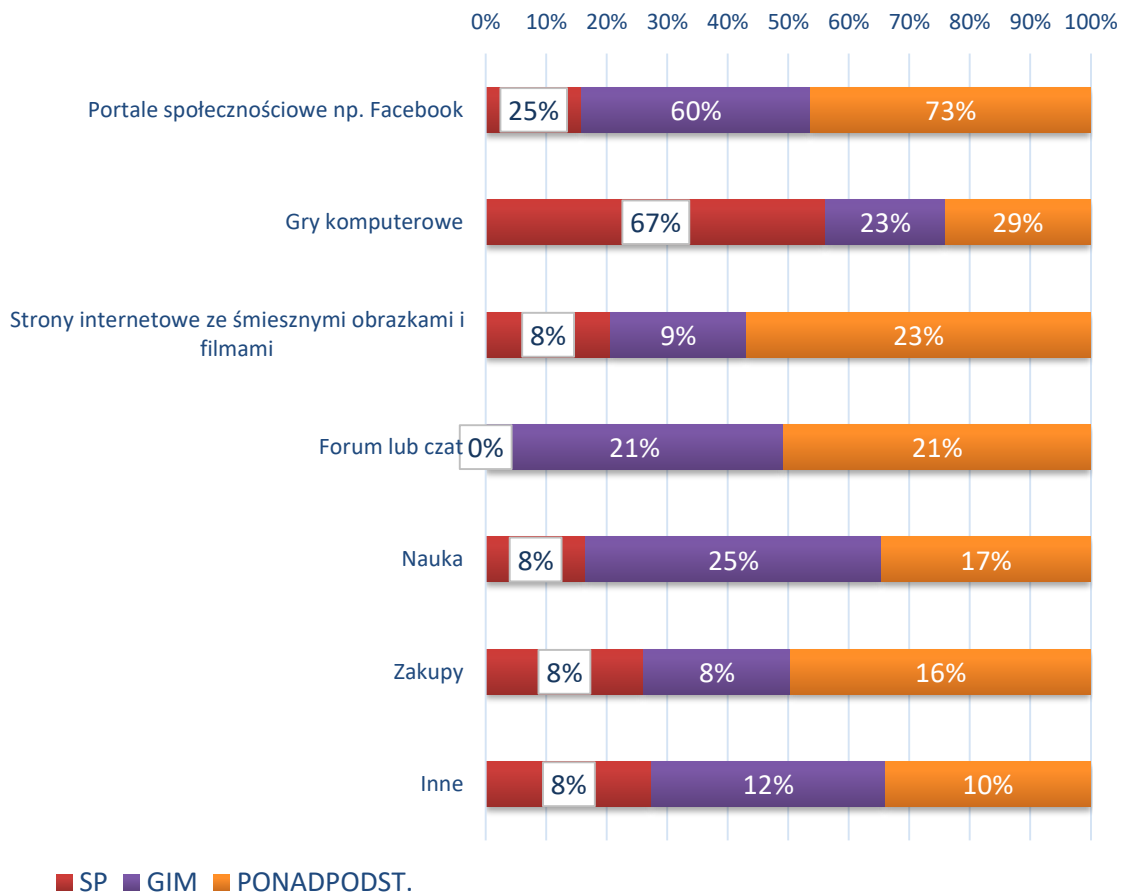
Większość uczniów SP i GIM spędza przed komputerem od dwóch do trzech godzin dziennie (SP – 42%; GIM – 39%). Aż 43% uczniów PONADPODST. spędza przed komputerem więcej niż 5 godzin, co w praktyce może oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest wśród tych uczniów jedyną formą spędzania czasu. Aczkolwiek, więcej niż 5 godzin przed komputerem spędza także 25% uczniów SP i 29% uczniów GIM.

¹⁰ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

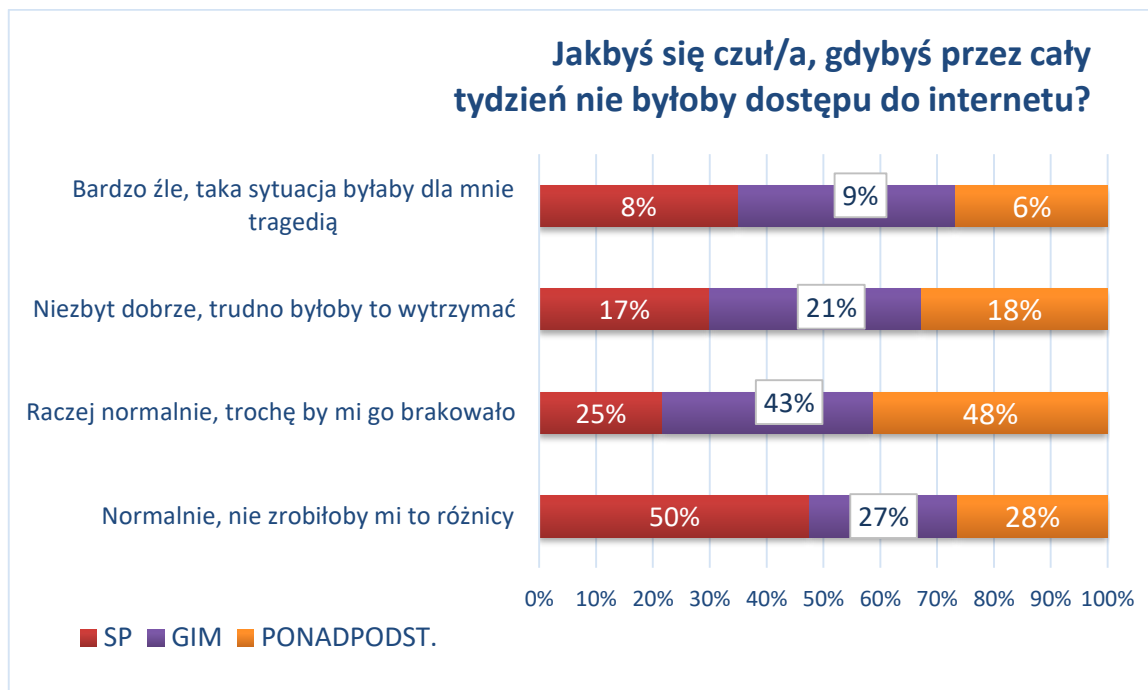
Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. Dla uczniów szkoły podstawowej najbardziej popularnymi formami okazują się być gry komputerowe (67%) oraz portale społecznościowe (25%). Dla uczniów klas gimnazjalnych bardziej atrakcyjne są portale społecznościowe (60%) oraz nauka (25%). Z kolei najstarsi uczniowie wykorzystują czas spędzony przed komputerem przede wszystkim na portale społecznościowe (73%) oraz gry komputerowe (29%).

Na co poświęcasz najwięcej czasu korzystając z komputera?

50% uczniów szkoły podstawowej, 27% uczniów klas gimnazjalnych i 28% uczniów szkół ponadpodstawowych deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałoby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, spora część uczniów także przyznaje, że odczułoby brak dostępu do Internetu (SP – 17%; GIM - 21%; PONADPODST. – 18%). Jednocześnie relatywnie niewielka grupa uczniów stwierdziła, że korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby negatywnie (SP – 8%; GIM - 9%; PONADPODST. – 6%). Warto zauważyć, że gorzej z utrudnionym dostępem do nowoczesnych technologii radziliby sobie uczniowie szkoły podstawowej. Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich

negatywnych przyzwyczajęń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom w gminie Olecko nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

33% uczniów szkoły podstawowej, 25% uczniów klas gimnazjalnych doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko

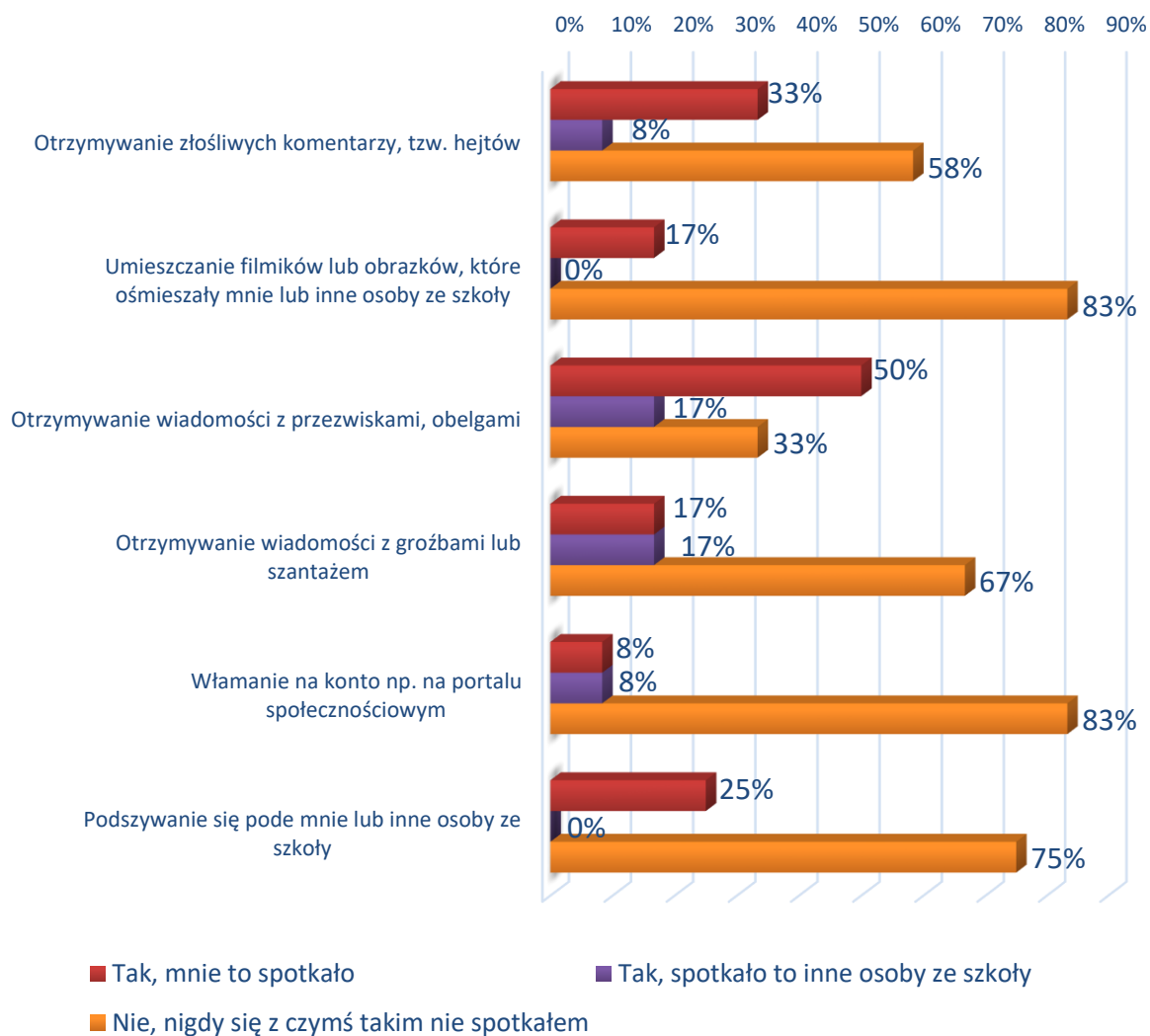
rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie dość często:

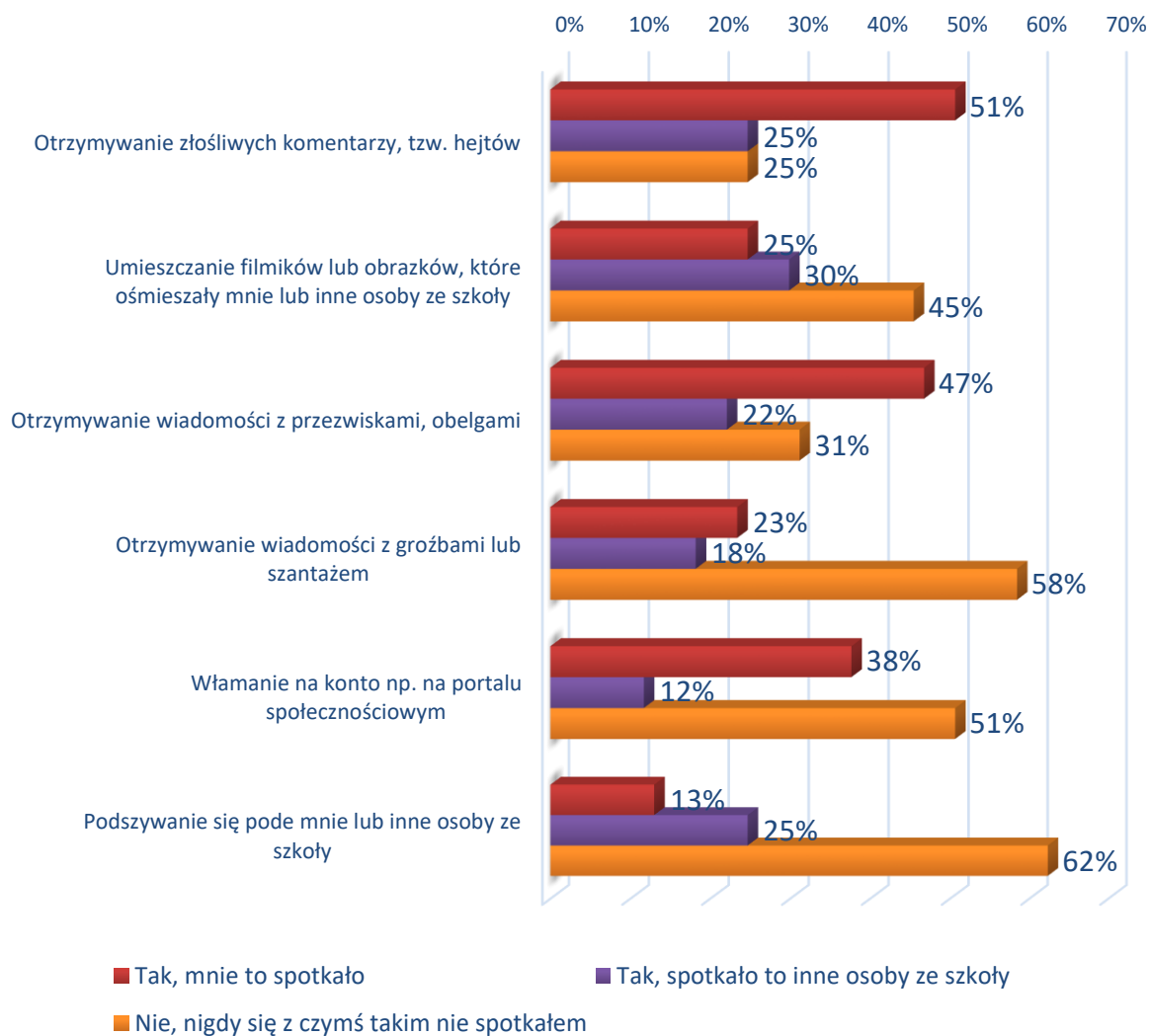
- **otrzymywali wiadomości z obelgami:** SP – 50%; GIM - 22%; PONADPODST. – 51%;
- **padali ofiarą szantażu:** SP – 50%; GIM – 18%; PONADPODST. – 62%;
- **stawali się ofiarą kradzieży tożsamości w Internecie** (podszywanie się przez innego rówieśnika): SP -25%; GIM – 13%; PONADPODST. – 69%;
- **padali ofiarami włamania na konto:** SP – 10%; GIM – 18%; PONADPODST. – 55%;
- **byli ośmieszani w filmikach i obrazach zamieszczanym przez innych rówieśników:** SP – 17% ; GIM – 25%; PONADPODST. – 58%.

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych oraz treningu umiejętności z zakresu netetykiety i radzenia sobie z konfliktami w internetowej przestrzeni.

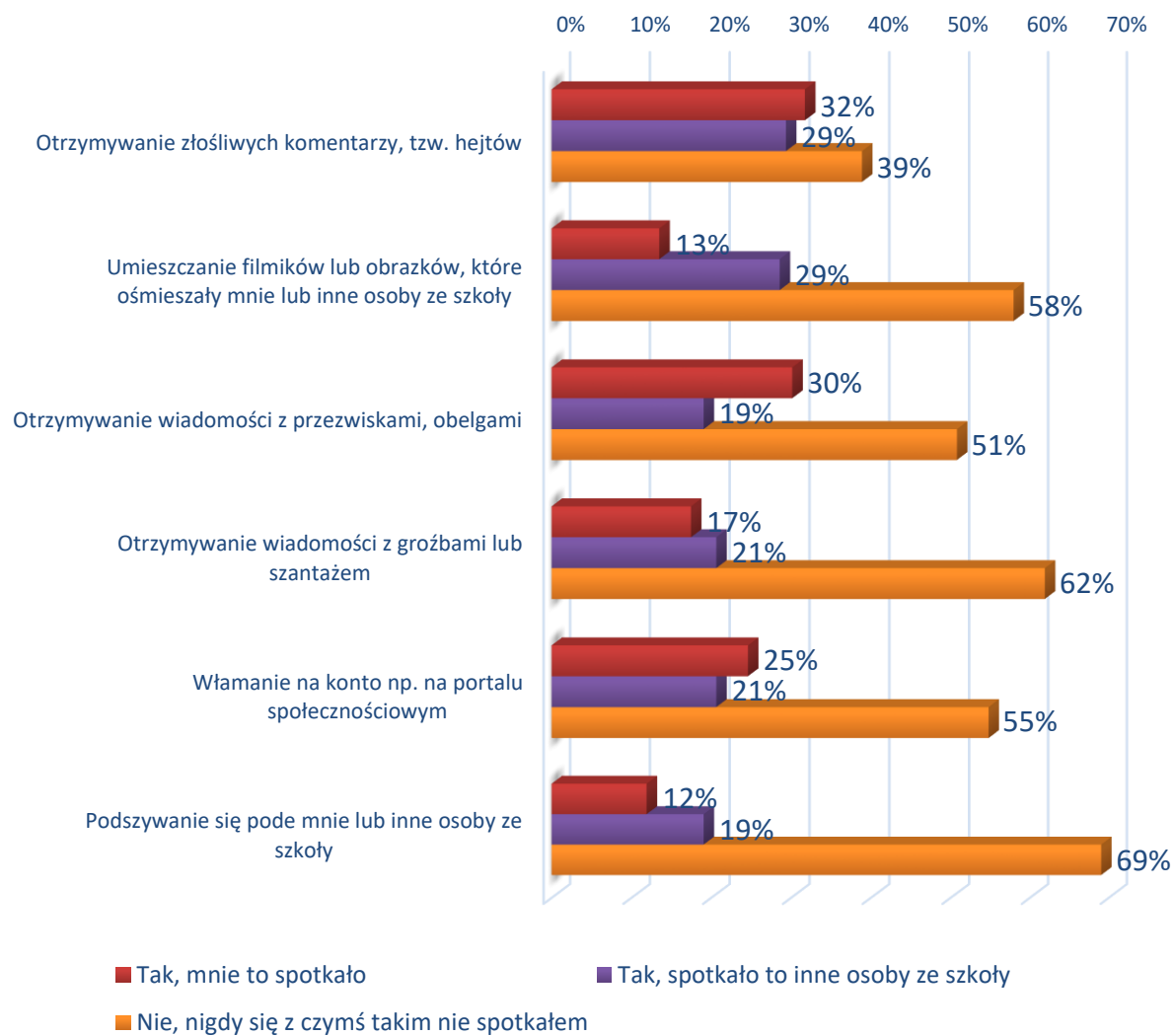
Styczność z cyberprzemocą - SP

Styczność z cyberprzemocą - GIM

Styczność z cyberprzemocą - PONADPODST.

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹¹. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹². Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹³.

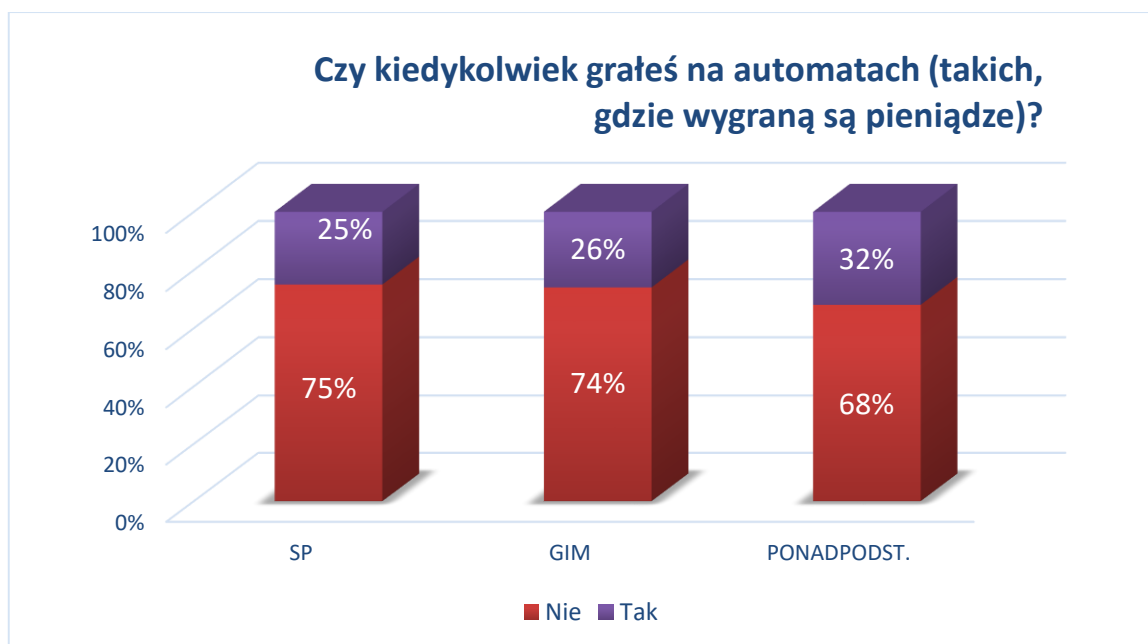
Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród młodych mieszkańców gminy Olecko.

Większość uczniów nie korzystało nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP – 75%; GIM – 74%; PONADPODST. – 68%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach, jest zauważalna .

¹¹ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹² M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

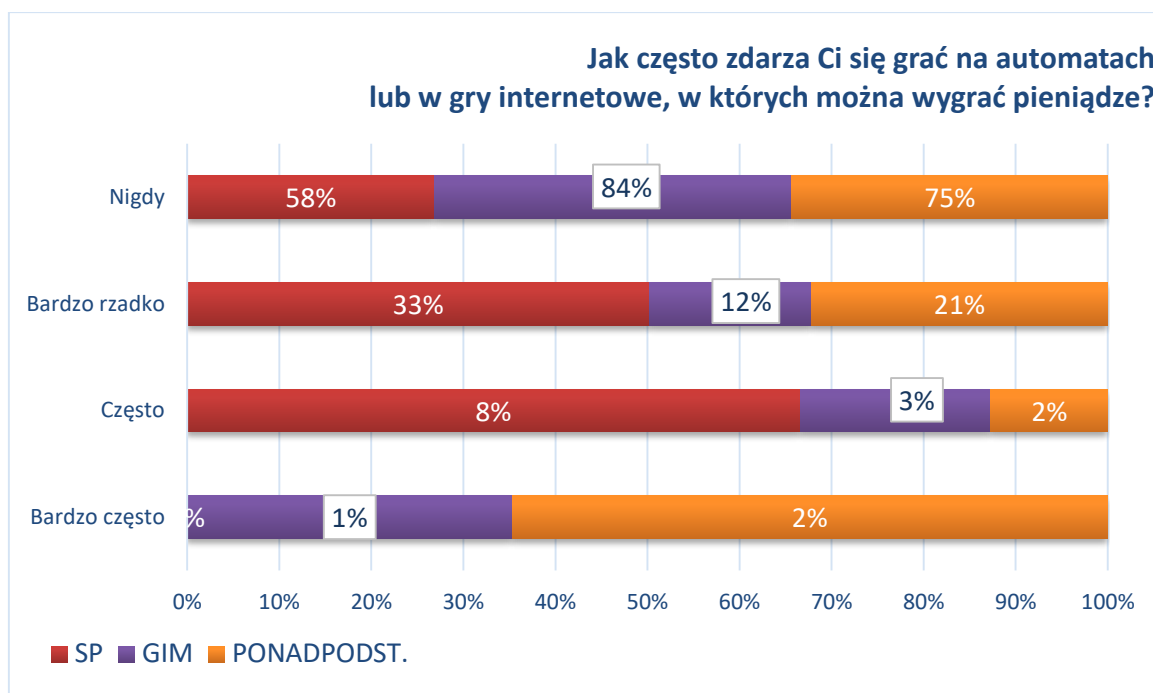
¹³ M. Griffiths M., Gambling Addiction on the Internet, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” są mniej popularne wśród dzieci i młodzieży gminy Olecko (SP – 0%; GIM – 14% uczniów; PONADPODST. 21%).

Zapytaliśmy również uczniów o częstotliwość gry na automatach lub w gry internetowe. 8% uczniów SP; łącznie 4% uczniów GIM i łącznie 4% uczniów PONADPODST. zadeklarowało, że korzystało z tego typu rozrywek często lub bardzo często.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Podsumowując zebrane podczas badań dane, można wyciągnąć następujące wnioski:

- 49% mieszkańców swoje pierwsze próby spożywania alkoholu deklaruje na wiek między 13 a 15 rokiem życia, a kolejne 38% wskazuje na jeszcze wcześniejszy okres rozwoju, czyli między 9 a 12 rokiem życia. Warte zwrócenia uwagi jest fakt, że żaden z badanych nie zadeklarował pierwszej próby napicia się alkoholu, będąc już pełnoletnim. 11% mieszkańców odpowiedziało, że nigdy nie próbowało alkoholu.
- Najczęściej spożywanymi rodzajami alkoholu są: wódka (65%), potem wino (7%) oraz piwo (3%). Pozostałych 25% badanych deklaruje, że nie spożywa alkoholu regularnie.
- 25% respondentów to osoby deklarujące abstynencję. Największa liczba badanych przyznała, że pije alkohol kilka razy w tygodniu (26%); kilka razy w roku (25%); kilka razy w miesiącu (20%). Z kolei 4% badanych przyznaje się do picia napojów alkoholowych kilka razy w tygodniu. Żaden z badanych nie wskazał, że spożywa alkohol codziennie. Wobec tego, można podsumować ten wynik stwierdzeniem, że większość mieszkańców ma raczej liberalne podejście do spożywania alkoholu. Wydaje się, że w perspektywie wszechobecnych działań marketingowych firm promujących różnego rodzaju napoje alkoholowe, odsetek osób deklarujących abstynencję oraz codzienne spożywanie alkoholu, jest na zadowalającym poziomie.
- Do najczęściej wskazywanych okazji i motywów sięgania po alkohol mieszkańcy wskazują kolejno: dla towarzystwa – 57%; uroczystości/świętowanie – 51%; dodania sobie odwagi – 24%.; dla odreagowania emocji – 11%. Pierwsze dwie okazje wydają się dość powszechne dla spożywania alkoholu.

- 97% odpowiedzi wskazuje, że mieszkańcy odczuwają spory dyskomfort w wyniku spożywania alkoholu przez innych np. w lokalnych parkach, czy w okolicach sklepów alkoholowych. Co więcej, 47% spośród 100 osób w okresie ostatnich 3 miesięcy (od czasu badania) zdarzyło się doznać przykrych i niepokojących przeżyć, czy sytuacji związanych z działaniem osób trzecich, które znajdowały się w stanie nietrzeźwości.
 - 97% badanych deklaruje potrzebę wprowadzenia strategii, mających na celu przeciwdziałaniu problemowi spożywania alkoholu na terenie gminy Olecko.
 - Tylko 7% respondentów zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze, a 54% odpowiedzi wskazuje, że badani w swoim środowisku nie mają osób przyjmujących substancje odurzające. 39% wskazuje, że zna jedną osobę w podobnej sytuacji. Zdecydowana większość odpowiedziała, że nigdy nie próbowała substancji psychoaktywnych - 64%.
 - Problem nadużywania leków nie wydaje się dość istotny dla mieszkańców. 5% nie jest pewnych, ale ma podejrzenia, że osoby w ich otoczeniu mogą być uzależnione. Z kolei, aż 87% badanych stwierdza, że takich osób w swoim najbliższym otoczeniu nie ma, a 8% odpowiedzi wskazuje przeciwnie. Można także przypuszczać, że podobny, tzn. dość niski, rozkład wyników może wynikać m.in. z niepełnej wiedzy w zakresie definicji zjawiska uzależnienia od leków i jego objawów.
 - 12% respondentów podejrzewa, że osoby z ich otoczenia doświadczają przemocy. 88% z nich deklaruje, że w ich środowisku zjawisko przemocy w rodzinie nie funkcjonuje. Badani mieszkańcy deklarują posiadanie wiedzy na temat miejsc, do których może się zgłosić osoba doświadczająca przemocy.
 - Zapytaliśmy się mieszkańców przede wszystkim, w jaki sposób rozumieją oni hasło: „przemoc”. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było: „bicie” (81%), co oznacza, że mieszkańcy przede wszystkim kojarzą przemoc z fizyczną sferą człowieka. Pozostałe odpowiedzi odnosiły się do: wyśmiewania (7%); zaniedbywania psychicznego i/lub fizycznego (6%) i poniżania (6%).
- W perspektywie tego, że wszystkie odpowiedzi stanowią różne przejawy

przemocy, wydaje się, że poziom świadomości jej odmiennych form wśród mieszkańców jest na dość niskim poziomie. Niepokojące wydaje się przy tym, że żaden z respondentów nie wskazał odpowiedzi: „zmuszanie do pożycia seksualnego wbrew woli drugiej osoby” do jednego z przejawów zachowań o charakterze przemocowym.

- Celem zwiększenia świadomości mieszkańców na temat instytucji oferujących pomoc osobom, które doświadczają przemocy w rodzinie, należałoby, na przykład, przeprowadzić na terenie gminy kampanię informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy. Jedną z prostszych i najbardziej ekonomicznych metod dotarcia do dużej liczby osób byłyby plakaty oraz ulotki psychoedukacyjne zawierające informacje o lokalnych instytucjach, które niosą pomoc osobom doświadczającym przemocy.
- Wśród badanej grupy 100 osób aż 62% doświadczyło przemocy od członka swojej rodziny. Kolejne pytanie odnosiło się do częstotliwości doświadczania przemocy. Odpowiedzi niewielu ponad połowy badanych pozwalają sądzić, że przemoc domowa w ich otoczeniu występuje rzadko (48%) lub nigdy (29%). Do najczęstszych typów przemocy, z którymi spotykają się badani to kolejno: wulgarne komentarze (70%); rzucanie przedmiotami (52%); popychanie (47%); grożenie przedmiotem (27%); kopanie (10%) oraz bicie ręką (9%). 23% mieszkańców nie spotkało się do tej pory z przemocą.
- Wyniki badań są niepokojące, ponieważ 66% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 1% podejrzewa że tak się dzieje. Co ważne, aż 64% badanych wskazało, że było świadkiem przemocy w rodzinie
- 100% badanych sprzedawców napojów alkoholowych stwierdziło, że alkohol zawarty w piwie oraz winie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o niskim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu. Niepokojącym

wskaźnikiem jest fakt, że łącznie 85% respondentów opowiedziało się za tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku. Tylko 15% raczej jest skłonna stwierdzić przeciwnie.

- Łącznie 40% sprzedawców ocenia, że łatwo jest kupić napój alkoholowy w lokalnych sklepach osobie poniżej 18 roku życia. Co więcej, 60% zgadza się z tym, że picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. 60% stwierdza, że jest spożycie niewielkich ilości alkoholu przed prowadzeniem samochodu nie jest niebezpieczne. Sprzeciw spożywania alkoholu w ciąży wyraziło łącznie 60% badanych.
- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim jest różnorodny. Ponieważ 35% badanych wskazało, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobom, co do których miały podejrzenie, że są nieletnie, a 30% przyznało, że zdarzyło się im to kilka razy. Z kolei 35% nie jest pewnych, czy podobna sytuacja miała miejsce.
- Według badań „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną” opartych na Europejskim Programie Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD z 2015 r. napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Badania ogólnopolskie wykazały, że próby picia ma za sobą 83,8% gimnazjalistów z klas trzecich i 95,8% uczniów drugich klas ponadpodstawowych. Na tle badań ogólnopolskich uczniowie szkół w gminie wypadają korzystniej – inicjację alkoholową ma za sobą: 33% badanych uczniów SP; 58% uczniów GIM. i 90% uczniów PONADPODST. Zgodnie z przewidywaniami ta tendencja wraz z wiekiem uczniów znacząco wzrasta. Średnia wieku spożycia alkoholu wśród uczniów prezentuje się następująco: SP – 11 lat; GIM – 12 lat; PONADPODST. – 12 lat).
- Dobre relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic – nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom m.in.

poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia.

- Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej wśród uczniów szkół podstawowych to spotkanie ze znajomymi (17%), wagary (8%) oraz wakacyjny wyjazd (8%). Uczniowie klas gimnazjalnych w swoich odpowiedziach najczęściej wskazywali imprezę (25%) oraz spotkanie ze znajomymi (17%). Odpowiedzi najstarszych uczniów są najbardziej zróżnicowane. 41% z nich spożywa najczęściej alkohol na spotkaniu ze znajomymi oraz na imprezie (29%). Są to wyniki potwierdzające prawidłowości związane z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla dzieci i młodzieży w najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- 25% uczniów klas gimnazjalnych; 15% uczniów GIM i 6% uczniów PONADPODST. miało jednorazowy kontakt z alkoholem. Spożywanie codziennie lub prawie codziennie alkoholu deklaruje 1% uczniów GIM i 6% uczniów PONADPODST.
- Nie tylko częstotliwość, ale także powody sięgania przez uczniów po alkohol stają bardzo ważne przy projektowaniu działań profilaktycznych. 90% uczniów SP, 68% uczniów GIM i 31% uczniów PONADPODST. wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy. Najbardziej popularnymi odpowiedziami są motywy związane z ciekawością (SP – 4%, GIM – 7%; PONADPODST. – 3%) oraz, przede wszystkim wśród starszych uczniów, alkohol jest środkiem zrelaksowania się (PONADPODST. – 46%; GIM – 4%). W perspektywie projektowana działań profilaktycznych

i wysokiej szkodliwości regularnie spożywanego alkoholu w większych ilościach, wydaje się zasadne podjęcie działań mających na celu zidentyfikowanie obszarów funkcjonowania, które sprawiają najstarszym najwięcej trudności, powodują stres, poczucie frustracji oraz niezadowolenia. Pozwoli to odpowiedzieć na ich potrzeby, które można założyć, dotyczą spokoju, relaksu, odpoczynku, czy zabawy.

- Inicjację nikotynową ma za sobą 50% badanych uczniów szkoły podstawowej; 47% uczniów klas gimnazjalnych i aż 69% najstarszych uczniów. Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było spotkanie ze znajomymi (SP – 50%; GIM – 31%; PONADPODST. – 38%). Sygnałem ostrzegawczym może być fakt, że niewielka część uczniów pierwszego swojego papierosa zapaliła na terenie szkoły (GIM – 3%; PONADPODST. – 6%). Spora część uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (SP – 50%; Gim – 43%; PONADPODST. – 23%). Tylko 3% uczniów GIM i 15% klas ponadpodstawowych regularnie pali papierosy.
- Wyniki oceny rozpowszechnienia palenia papierosów wśród uczniów wszystkich grup wiekowych wskazują na konieczność podjęcia działań profilaktycznych, zmierzających do ograniczenia tego zjawiska wśród badanych. Ponad połowa uczniów z każdej grupy wiekowej uważa, że wśród ich rówieśników pali papierosy więcej niż 10 i 20 osób.
- W ogólnopolskich badaniach ESPAD z 2015 roku wykazano, że z marihuaną i haszyszem miało styczność 25% młodszych uczniów klas gimnazjalnych i 43% uczniów III klas. Wyniki badań wskazują, że 17% uczniów szkoły podstawowej, 6% uczniów klas gimnazjalnych i 26% najstarszych uczniów ma za sobą pierwszy kontakt z narkotykami lub dopalaczami. Substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie marihuana (SP – 25%; GIM – 9%; PONADPODST. – 35%). Inne substancje, które pojawiały się w odpowiedziach starszych uczniów to także haszysz (GIM – 4%, PONADPODST. – 8%) oraz amfetamina (GIM – 4%, PONADPODST. – 7%).

- Zdecydowanie dobrze się czuje w swojej szkole łącznie: 67% uczniów SP; 68% uczniów GIM; 83% uczniów PONADPODST. Odsetek uczniów, którzy stwierdzają inaczej wraz z wiekiem uczniów się zmniejsza: SP – łącznie 34%; GIM – 22%; PONADPODST. – 7%.
- Większość uczniów SP i GIM spędza przed komputerem od dwóch do trzech godzin dziennie (SP – 42%; GIM – 39%). Aż 43% uczniów PONADPODST. spędza przed komputerem więcej niż 5 godzin, co w praktyce może oznaczać, że po przyjeździe ze szkoły korzystanie z komputera jest wśród tych uczniów jedyną formą spędzania czasu. Aczkolwiek, więcej niż 5 godzin przed komputerem spędza także 25% uczniów SP i 29% uczniów GIM.
- 33% uczniów szkoły podstawowej, 25% uczniów klas gimnazjalnych doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Uczniowie dość często: otrzymywali wiadomości z obelgami: SP – 50%; GIM - 22%; PONADPODST. – 51%; padali ofiarą szantażu: SP – 50%; GIM – 18%; PONADPODST. – 62%; stawali się ofiarą kradzieży tożsamości w Internecie (podszywanie się przez innego rówieśnika): SP -25%; GIM – 13%; PONADPODST. – 69%; padali ofiarami włamania na konto: SP – 10%; GIM – 18%; PONADPODST. – 55%; byli ośmieszani w filmikach i obrazach zamieszczanym przez innych rówieśników: SP – 17% ; GIM – 25%; PONADPODST. – 58%.
- Większość uczniów nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP – 75%; GIM – 74%; PONADPODST. – 68%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach, jest zauważalna.

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁴. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁵. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁶:

CZYNNIKI RYZYKA

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

¹⁴ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁵ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁶ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁷.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy¹⁸.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;

¹⁷ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/sloownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

¹⁸ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła*.

- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących uczniów klas gimnazjalnych przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których gimnazjalista spędza czas wolny.
- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”¹⁹;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu

¹⁹ K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnych i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić²⁰:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

²⁰ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce* [w:] *Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.